

Olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
2. Beskrivning av Luleå kommun	4
3. Styrning av skydd mot olyckor	7
4. Risker	7
4.1. Övergripande risker i Luleå kommun	8
4.2. Brand	10
4.2.1 Brand i byggnad	10
4.2.2 Brand utomhus	13
4.3. Trafikolycka	15
4.4. Olycka med farliga ämnen	16
4.5. Drunkning	18
4.6. Naturolycka	19
4.7. Övriga olyckstyper och framtida risker	20
5. Värdering	22
6. Mål	26
6.1. Åtgärder för måluppfyllelse	29
7. Förebyggande – förmåga och verksamhet	31
7.1. Tillsyn	32
7.2. Stöd till den enskilde	34
7.3. Rengöring och brandskyddskontroll	35
7.4. Övriga förebyggande åtgärder	36
8. Räddningstjänst – förmåga och verksamhet	37
8.1. Övergripande	38
8.2. Förmåga och verksamhet per olyckstyp	47
8.3. Ledning i räddningstjänsten	69
8.4. Samtidiga och omfattande räddningsinsatser	76
8.5. Räddningstjänst under höjd beredskap	76
9. Uppföljning, utvärdering och lärande	78
 Bilaga A: Dokumentförteckning	 79
Bilaga B: Beskrivning av samråd	80
Bilaga C: Hamnar och dess gränser i vatten	81

1. Inledning

Luleå kommun har utarbetat ett gemensamt handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst för år 2022, enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Handlingsprogrammet har tagits fram av Räddningstjänsten i samverkan med berörda nämnder och förvaltningar i Luleå kommun¹.

1.1. Bakgrund

Lagen om skydd mot olyckor (LSO) trädde ikraft den 1 januari 2004. Riksdagen beslutade den 21 oktober 2020 att införa ett antal ändringar i lagen för att ytterligare förtydliga ansvaret för att minska olyckor och deras verkningar². Lagändringarna, som trädde ikraft den 1 januari 2021, innebar bland annat ett nytt nationellt mål för den förebyggande verksamheten, förstärkt tillsyn på området, tydligare kommunala handlingsprogram samt krav på kommunal ledningsorganisation för räddningstjänsten. Med räddningstjänst avses de räddningsinsatser som kommunerna ska ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön.

Enligt LSO ska kommunerna styra sitt arbete för skydd mot olyckor med utgångspunkt i de nationella mål som anges i lagens inledande bestämmelser. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är den statliga myndighet som efter lagändringarna ska samordna och stödja kommunerna med råd och information om skydd mot olyckor på nationell nivå. MSB ges även rätt att utfärda föreskrifter och allmänna råd samt möjlighet att under vissa förhållanden prioritera och fördela förstärkningsresurser till kommunerna ur ett nationellt perspektiv.

Kommunerna ska utarbeta och anta handlingsprogram för hur den olycksförebyggande verksamheten och räddningstjänstens verksamhet ska planeras och organiseras i den egna kommunen³ enligt de givna anvisningarna i de föreskrifter och allmänna råd om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst som utfärdats av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Handlingsprogrammen ska innehålla en beskrivning av den egna kommunen, ange och värdera de risker för olyckor som kan leda till räddningsinsatser, målen för den olycksförebyggande verksamheten och räddningstjänstens verksamhet samt hur verksamheterna är ordnade och hur de planeras. Programmet ska också beskriva förmågan att förebygga olyckor och förmågan att genomföra räddningsinsatser för varje typ av olycka som kan inträffa samt förmågan att genomföra flera samtidiga räddningsinsatser, omfattande

räddningsinsatser, insatser under höjd beredskap samt beskriva organisationen för ledning av räddningstjänsten och hur uppföljning och utvärdering av programmen ska genomföras.

2. Beskrivning av Luleå kommun

Staden Luleå grundades år 1621 runt den medeltida kyrkan i Gammelstad. Det rika laxfisket under medeltiden gynnade bygden medan stormaktskrigen under 1600-talen utarmade den. På grund av den stora landhöjningen flyttades staden en mil närmare kusten år 1649, där Luleå stad fortfarande ligger. I den tidigare medeltida stadsbildningen finns nu Unescos världsarv Gammelstads kyrkstad med över 400 bevarade kyrkstugor i tät trähusbebyggelse.

Luleå kommun⁴ tillhör landskapet Norrbotten som ligger i Norrbottens län. Luleå är landets till ytan 27:e största kommun med en total areal på ca 2 110 kvadratkilometer landmassa och nästan lika mycket sjö- älv- och havsareal, vilket ger kommunen en ca 405 km lång kustlinje. Storkroksberget (307 m.ö.h) och Snöberget (242 m.ö.h) är kommunens högsta berg. Den största delen av kommunens mark består av skog, därefter fördelas arealen på övrig mark, bostäder och jordbruksmark.

1 Dokumentet utgör Luleå kommuns handlingsprogram enligt 3 kap. 3 § och 8 § LSO

2 Riksdagsbeslut, Betänkande 2020/21: FöU3, Protokoll 2020/21:25 (2020-10-21), samt Regeringens proposition 2019/2020:176

3 kap 3 § LSO och 3 kap 8 § LSO samt MSB:s föreskrift MSBFS 2021:1

4 All fakta och statistik i kapitlet är hämtad från www.scb.se, [kommuner i siffror](http://kommuner.isiffror.se) samt www.lulea.se

Procentuell fördelning av kommunens markanvändning

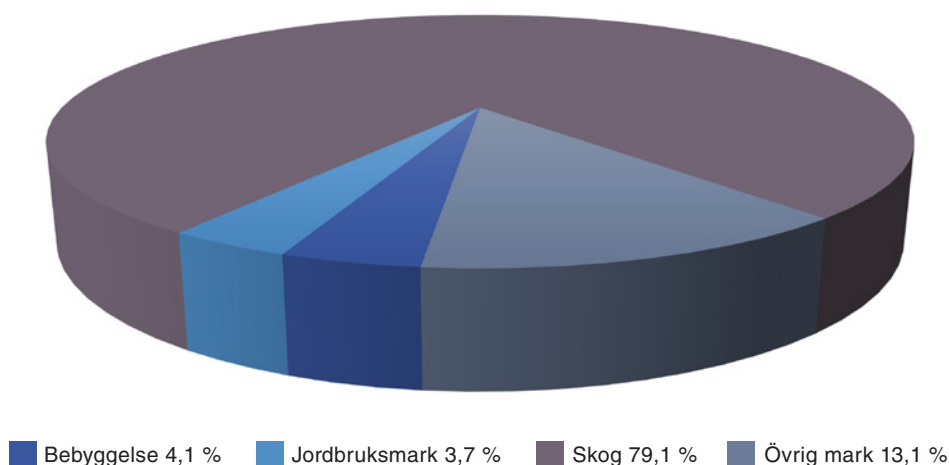

Diagram 1:
Procentuell fördelning av användningen av kommunens mark

Luleå var en mycket liten stad ända fram till mitten av 1800-talet då länsstyrelsen flyttades till staden samtidigt som industrialiseringen började ta fart. Att malmбанan drogs till Luleå på 1880-talet betydde också mycket för

stadens fortsatta utveckling. På 1940-talet skedde ytterligare en omfattande expansion av Luleå stad genom etableringen av Norrbottens Järnverk (nuvarande SSAB) som bidragit till stadens utveckling mot ett metallurgiskt centrum, med stor stålindustri och avancerad forskning.

Luleå kommun är både residensstad, kommunikationscentrum i Barents-regionen och länscentrum för Norrbottens län, som täcker en fjärdedel av Sveriges yta. I Luleå kommun finns också Luleå stift som omfattar både Norrbottens och Västerbottens län. Strax utanför stadens centrum finns Sunderby sjukhus, som är länssjukhus för Norrbottens län.

Luleå kommun har idag ca 79 000 invånare varav ca 49 000 är bosatta i centralorten Luleå. Av kommunens invånare är 49 % kvinnor och 51 % män, med en medelålder av 42 år.

Befolkningspyramid år 2020 över Luleå kommun

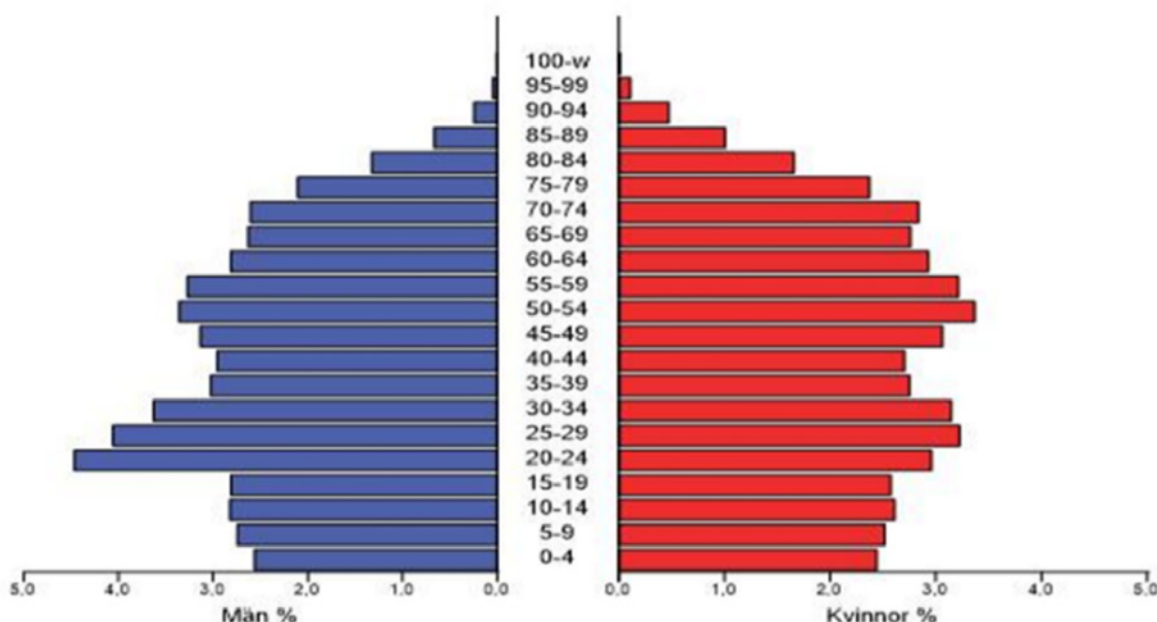

Diagram 2: Luleå kommuns demografi

Befolkningstätheten är 37,6 invånare/km² där ca 90 % av kommunens invånare bor i tätort och ca 10 % på landsbygden. I kommunen är 49,8 % ensamhushåll, 45 % sammanboende och 5,2 % övriga hushåll. Inflyttningen till kommunen är något högre än utflyttningen.

I Luleå med omnejd bedrivs forskning på många områden, i samverkan med Luleå tekniska universitet som etablerades på 1970-talet och nu har ca 20 000 anställda och studenter. Luleå Science Park vid universitetet är Norrlands största teknikby med ca 100 kunskapsföretag. Här finns nu också Facebooks datacenter och datahallar samt centrum för Polarforskningen.

Kommunikationerna är väl utvecklade i Luleå kommun, med järnvägsförbindelse för både gods och persontrafik till Kiruna och Narvik samt till södra Sverige via stambanan och lokaloch länstrafik med buss. E4:an följer kustlinjen genom hela kommunen. Det finns också några andra större och vältrafikerade vägförbindelser i kommunen med genomfart till länets

övriga kommuner. Det sker en omfattande arbetspendling både till och genom kommunen. Luleå Airport, som är Norrlands största inrikesflygplats, är belägen strax utanför centralorten, där också flygflottiljen F21 är etablerad. Vid Sunderby sjukhus finns helikopterflygplats.

Luleå hamn är en av Sveriges fem största hamnar och Sveriges största hamn för torrt bulk gods. De statliga isbrytarna, som har Luleå som hemma-hamn, och lokala isbrytande bogserbåtar ser till att hålla hamnen öppen och i full drift året om trots isbeläggning från januari till maj. Luleå Hamn anlöps varje år av omkring 600 fartyg varav en betydande del har en lastförmåga, eller dödvikt, om mer än 70 000 ton. Inom och i närheten av kommunens vatten, i sk statligt vatten, sker också en omfattande fartygstrafik till hamnar i närliggande kommuner.

Näringslivet i Luleå kommun består av en blandning av små- och storskalig industri, utbildning, forskning och kunskapsproduktion, offentliga och privata tjänster samt tillverkning, handel och service. Bland de större arbetsplatserna i kommunen kan nämnas SSAB, Luleå tekniska universitet, Luleå kommun, Scania Ferruform AB, Region Norrbotten, Länsstyrelsen i Norrbotten och ett flertal andra statliga myndigheter. Det finns också ett stort antal större och mindre företag i kommunen inom it- och databranschen, skogssektor, tillverkningsindustri, livsmedelsförädling och livsmedelsproduktion med fler branscher.

I Luleå kommun finns också några anläggningar som bedriver verksamhet som kan medföra större olyckor och kemikalieolyckor och därför omfattas av Sevesolagstiftningen eller kemikaliehantering i mindre skala. Det sker också relativt omfattande transporter av farligt gods i och genom tätorten. Uddebo oljehamn och industriområde är ett exempel på detta, där årligen cirka 380 000 ton flytande produkter lossas och lastas. Ett flertal andra riskobjekt är placerade i Uddebo industriområde. Uddebo avloppsreningsverk är kommunens största avloppsreningsverk där merparten av Luleås avloppsvatten rensas mekaniskt, biologiskt och kemiskt. Det finns flera depåer med farlig gas samt ett antal bergstaktverksamheter i kommunen.

Luleå är en av landets solsäkraste sommarstäder med ett rikt friluftsliv- och kulturliv. I kommunen finns ett stort antal fritidshamnar då Luleå är en av landets båt-tätaste kommuner med över tusen större och mindre öar. I skärgården finns ett mindre antal bofasta på några av de större öarna, som sommartid nås med turtrafik och vintertid via isvägar. Vintertid är snöskoteråkning en populär aktivitet i kommunen.

Luleå hör också till de kommuner som investerar mest i kultur i landet. Här finns Norrbottensteatern samt några mindre musik- och teaterscener, Dansintiativet och Kulturens hus med turistinformation, bibliotek, konsthall, konsertsalar, konferenser mm. Luleå är också en idrottsstad med möjlighet att utöva många idrotter, med bland annat flera elitklubbar för både damer och herrar, vilket bidragit till att kommunen har ett stort antal hallar och andra idrottsanläggningar. Det finns också tre badhus samt några utomhuspooler i kommunen. Ett handelsområde med flera stormarknader, Storheden, ligger strax utanför citykärnan. Runt stadens centrum finns också flera mindre handels- och industriområden. Det finns många större och mindre restauranger och nöjescentran i kommunen.

I Luleå tätort finns många olika typer av bostadsområden med villor, hyresrätter och bostadsrätter. Andra mindre tätorter och byar i kommunen är Råneå, Gammelstad/Sunderbyn och Sörbyarna⁵. Därutöver finns en levande landsbygd med ett hundratal andra mindre byar.

I kommunen finns 5 trygghetsboenden, 2 årgångsboenden och ett 20-tal vård- och omsorgsboenden samt ett 20-tal olika boenden anpassade för personer med funktionsvariationer. Det finns också många studentlägenheter i kommunen, mestadels i anslutning till universitetet. Luleå är en expansiv kommun som de senaste åren ökat bostadsbeståndet och etablerat flera nya bostadsområden. I anslutning till kommunens bostadsområden finns ett 50-tal förskolor samt OB-omsorg av varierande storlek, ca 37 kommunala och fristående grundskolor och 3 gymnasieskolor. Det finns även god tillgång till vuxenutbildning i kommunen.

Den förväntade samhällsutvecklingen i Luleå kommun är ökad tillväxt av befolkningen samt ett utökat bostadsbestånd och arbetsplatsutbud, genom bland annat den pågående etableringen av stora industrianläggningar och utbyggnad av hamnens kapacitet.

3. Styrning av skydd mot olyckor

Kommunfullmäktige i Luleå kommun har, efter att samrådsremiss behandlats, fattat beslut att anta Handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst 2022 i Luleå kommun. Programmet ersätter efter beslut kommunens tidigare antagna handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet 2021 och räddningstjänst 2018. Fullmäktiges beslut om antagande av handlingsprogrammet delegerar ansvaret för det olycksförebyggande arbetet och räddningstjänstens verksamhet från kommunfullmäktige till kommunstyrelsen och kommunens nämnder och förvaltningar. Fullmäktiges beslut ger Räddningstjänsten uppdraget att genom kommunstyrelsen samordna det olycksförebyggande arbetet och ansvara för räddningstjänst inom Luleå kommun. Huvudmannaskapet för brandvatten i Luleå kommun finns organiserat under Stadsbyggnadsförvaltningen med all drift och underhåll sköts av det kommunala bolaget Luleå MiljöResurs AB.

5 Avan, Bälunge, Måttsund, Antnäs, Alvik och Ersnäs

Räddningstjänsten har huvudansvar för att leda och följa upp arbetet för skydd mot olyckor i kommunen. Handlingsprogrammet återger det aktuella läget avseende kommunens riskbild, mål, förmåga och verksamhet samt framtida förväntad olycksutveckling. När betydande förändringar av någon eller några av dessa faktorer sker, dock senast vart fjärde år, kommer handlingsprogrammet att revideras.

4. Risker

En risk är en skadlig händelse som kan komma att inträffa men inte säkert gör det. Begreppet risk kan också tolkas som sannolikheten för en skadlig händelse eller en kombination av en slumpmässig händelse med negativa konsekvenser för människors liv, hälsa eller miljö och sannolikheten för att denna händelse ska inträffa⁶. Här har risk betydelsen "en sammanvägd bedömning av vilka händelser i en kommun som kan leda till räddnings-

insatser, i såväl fredstid som under höjd beredskap, sannolikheten eller frekvensen för att denna händelse ska inträffa och konsekvenserna i de fall det händer”.

Handlingsprogrammet ska enligt LSO endast omfatta skydd mot de olyckor som kan leda till räddningsinsats⁷. Det innebär att olycksförebyggande arbete mot andra olyckor än de som kan leda till en räddningsinsats inte inkluderas i handlingsprogrammet⁸. Det betyder inte att skydd mot andra olyckor än de som kan leda till räddningsinsats eller närliggande trygghets- och säkerhetsarbete är oviktigt men i detta program regleras endast vad som åläggs kommunen enligt LSO. Det finns också ett antal närliggande uppgifter, som utförs av kommunens räddningstjänst, främst enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE), plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken med fler lagar, som även kan fungera förebyggande mot brand och andra olyckor. En samordning av uppgifterna kan uppnås genom att det här handlingsprogrammet infogas som en del i ett samlingsdokument, tillsammans med motsvarande dokument för till exempel krisberedskap, trygghet, folkhälsa mm.

4.1. Övergripande risker i Luleå kommun

Kommunens centralort Luleå har stadsbebyggelse med både omfattande höghusbebyggelse, och närliggande villaområden med en stor andel äldre trähusbebyggelse, flera affärscentrum, stora industrier och publika anläggningar. Inom kommunens geografiska område finns några övriga tätorter och ett flertal byar med spridd befolkning, aktivt jordbruk samt en relativt stor andel skogsmark. Kommunen har en lång kustlinje med en örik skärgård samt två större älvar med utlopp i havet. Flera större tåg-, och vägförbindelser löper genom kommunen. Både civil och militär flygplats samt en av Sveriges fem största godshamnar finns i kommunen. Sammantaget innebär detta att riskbilden inom Luleå kommuns geografiska ansvarsområde är både differentierad, komplex samt föränderlig. Några av de mest framträdande riskerna i Luleå kommun som kan leda till större eller komplexa olyckor med räddningsinsatser, som ibland kan få omfattande följder, är:

- Ett stort antal offentliga vård- och omsorgsboenden för äldre och funktionsnedsatta samt boenden i samband med missbruksvård finns i kommunen. Nationellt domineras olycks- och personskadorna i landet, speciellt vid bränder i bostäder, av äldre, sjuka, socialt eller ekonomiskt marginaliserade samt missbrukare. Personer i åldersgruppen 80 år eller äldre är till exempel överrepresenterade i dödsbränder nationellt.
- Flera stora publika anläggningar finns i kommunen, till exempel idrottshallar, hockeyarenor, kulturhus mm där det tidvis vistas många människor och en brand eller annan olycka kan få stora konsekvenser för egendom och människors liv och hälsa.
- I kommunen finns ett världsarv med en stor och tätt stående träbebyggelse med många eldstäder som härstammar från sent 1400-tal, blandat med bostäder för ett flertal fast boende, där en brand kan få stora konsekvenser för liv och hälsa för de boende i området samt vara förödande för kulturmiljön och världsarvets bevarande.

6 Grimvall, Jacobsson, Thedéen (2010) *Risker i tekniska system* s 16 f 7 3 kap 3 § samt 8 § LSO
8 LSO, 3 kap. 8 §. Lagen gäller inte hälso- och sjukvård som avses i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

- Kommunen har en relativt stor andel skogsmark som kan medföra en risk för omfattande skogsbränder med stora skador på egendom samt miljö som följd. Det kan också finnas risk för terrängbränder i kommunen, som också har många platser med områdesskyddad natur.
- En omfattande flygtrafik med både civilt och militärt flyg samt spårbunden trafik med både person- och godstransporter kan medföra en ökad risk för flyg- och spårolyckor inom kommunen.
- Stora trafikleder med omfattande trafik finns inom kommunen med både in- och utpendling samt genomfartspendling och ett stort antal tunga transporter med farligt gods, som kan öka risken för trafikolyckor och olyckor med farligt gods.
- Ett flertal industrier som klassas som farlig verksamhet och stora mängder av transporter av farligt gods, där verksamheter och transporter många gånger pågår i eller i närheten av tätbebyggda områden i kommunen. Detta ställer stora krav på balans mellan exploateringar och ett ökat riskmedvetande om säkerhet i den fysiska planeringen.
- En av Sveriges största hamnar för kommersiell sjöfart med betydande fartygstrafik inom och i närheten till kommunens geografiska område samt därtill en omfattande trafik med fritidsbåtar. Kommunen har en lång kustlinje med ett stort antal öar och många badplatser, både i havet och i insjöar vilket förutom fartygs- och fritidsbåtsolyckor medför risk för till exempel brand och utsläpp av farliga ämnen men också kan medföra en höjd risk för drunkningsolyckor.
- Den kommande storskaliga tillväxt och expansion av industri, bostäder, ökande befolkning mm kan ge en ökning av olyckor i det geografiska området, främst vad gäller olyckor med farliga ämnen samt el-relaterade och andra bränder, främst i byggnader.
- Olyckor och andra händelser till följd av extrema väderhändelser ökar. Inom Luleå kommuns geografiska område finns områden med risk för både stormskador och översvämningar och en viss erosionsrisk till följd av översvämningar samt isproppsbildning vintertid.

Majoriteten av de olyckor som inträffar i en kommun som kan leda till räddningsinsats är förhållandevis likartade i alla kommuner. De olyckstyper som oftast inträffar i alla kommuner och kan medföra stora konsekvenser för liv, hälsa, egendom och miljö samt mer eller mindre omfattande räddningsinsatser där de inträffar är brand i byggnad, brand utomhus, trafikolycka, olycka med farliga ämnen, drunkning och naturolycka. Den större delen av räddningsinsatserna sker under eftermiddagar och kvällar, framförallt avseende bränder och trafikolyckor, både nationellt och i ett kommunalt perspektiv.

Räddningstjänsten i Luleå kommun rycker ut när räddningsinsats fordras. Räddningstjänstens statistik visar därför inte en komplett förteckning av alla olyckor som sker i kommunen, utan endast de olyckor som räddningstjänsten kallats till⁹. Den vanligast förekommande utryckningsorsaken i Luleå kommun är larm från en automatisk larmanläggning trots att brand inte har uppstått, vilket dock inte är en olycka. Både kvalitetsbrister och förbättrade arbetsmetoder kan också påverka statistik under olika perioder och av olika anledningar. Den statistik som redovisas här anger därför inte det absoluta talet för genomförda insatser utan ger endast en belysande trend för olycksutvecklingen. Det statistiska underlaget kan även, enligt MSB, innehålla vissa brister som beror på bristande formuleringar eller dokumentation i räddningstjänsternas händelserapporter. Statistiken redovisas också med olika tidsintervaller och kan dessutom ha påverkats av det byte av nationellt rapporteringssystem som skedde år 2016–2018.

I Luleå kommun visar insatsstatistiken att det genomfördes i snitt ca 1000 räddningsinsatser per år, under den senaste tioårsperioden¹⁰. Mellan åren 2010 – 2020 minskade genomförda räddningsinsatser från 1346 insatser år 2010 till 983 insatser år 2020. Luleå kommun hade under samma period ett snitt på 13,3 insatser per 1000 invånare och år.

DE TRE OLYCKSTYPER SOM KRÄVER FLEST INSATSER AV RÄDDNINGSTJÄNSTEN I LULEÅ KOMMUN ÄR:

- trafikolyckor
- brand eller brandtillbud i annat än byggnad
- annan händelse utan risk för skada.

DE OLYCKSTYPER MED STÖRST RISK FÖR LIV OCH HÄLSA I LULEÅ KOMMUN ÄR:

- trafikolyckor
- brand i byggnad
- drunkningsolyckor.

I följande delkapitel beskrivs och analyseras risken för de vanligaste olyckstyperna ur ett nationellt och lokalt perspektiv samt hur omgivande kommuners förhållanden kan påverka olycksutvecklingen i Luleå kommun. Redovisningen visar vad som kan komma att hända, hur ofta och vilka konsekvenser en olycka kan få ur perspektivet skador på liv, hälsa, egendom och miljö¹¹. För beskrivningarna av höjd beredskap per olyckstyp hänvisas till kap. 8.5 där pågående dialog mellan Luleå kommun och Länsstyrelsen i Norrbottens län beskrivs.

4.2. Brand

Olyckstypen brand delas nationellt in i de två huvudtyperna brand i byggnad och brand utomhus som i sin tur delas in i flera undergrupper. Antalet bränder har haft en relativt konstant nivå i Sverige under den senaste 10-årsperioden, där flertalet av bränderna sker i flerbostadshus, villor, fritidshus och andra former av boende och vård samt i byggnader för allmänna verksamheter samt industribyggnader. För olyckstyperna brand i skog och mark, fordons-, och fartygsbrand och brand i avfall/återvinning varierar räddningstjänstens insatser i riket mellan 10 000–20 000 insatser per år. Antalet personskador vid bränder har varit relativt oförändrat under senaste 10-årsperiod.

I Luleå kommun har räddningstjänsten de senaste fyra åren, år 2017–2020, utfört 553 insatser på grund av brand, vilket är ca 140 insatser per år eller ca 1,8 insatser per 1000 invånare varje år.

4.2.1 Brand i byggnad

Trenden för brand i byggnad är relativt konstant i riket men i relation till befolkningsökningen är den avtagande. Brand i byggnad delas här upp i undergrupperna brand i bostad, brand i vårdmiljö, brand i skola eller förskola, brand i övriga allmänna verksamheter, brand i industri, brand i byggnad med kulturhistoriskt värde, och brand i övriga verksamheter.

Brand i bostad

Brand i bostad inkluderar villa, flerbostadshus, radhus/kedjehus, fritidshus och andra former av boende samt vårdboende. Ca 60 % av alla bränder i byggnad i landet är bostadsbränder och räddningstjänsten larmas till ca 6000 av dessa varje år. Det omkommer fler män än kvinnor i bostadsbränder. Rökning är den vanligaste orsaken till bostadsbränder och står för minst en fjärdedel av dödsbränderna i bostäder. Många bostadsbränder startar dock i köket. Mer än hälften av de omkomna i åldersgruppen 20–64 år hade konsumerat alkohol i samband med olyckstillfället. Flest omkomna vid bostadsbränder finns i åldersgruppen 45–64 år, därefter 65–79 år men även personer i åldersgruppen 80 eller äldre är kraftigt överrepresenterade i dödsbränder. Tidsfaktorn vid räddningsinsatser är viktig vid bostadsbränder för att minska personella och materiella skador.

Brand i vårdmiljö

Brand eller brandtillbud i vårdmiljöer inrymmer verksamhetstyperna sjukhus, vårdcentral, öppen/sluten psykiatrisk vård, annan öppen/sluten vård eller kriminalvård. Nationellt varierar antal bränder i de olika verksamheterna stort per verksamhet. I ett nationellt perspektiv är antal bränder i denna kategori under år 2018 – 2019 flest i sjukhus och därefter i fallande antal på övriga verksamheter i gruppen. Vid de flesta fall av brand i vårdmiljö har inga personskador skett men det kan finnas en överhängande risk för störning av samhällsviktig verksamhet vid denna typ av brand.

Brand i skola eller förskola

I Sverige brinner det i en skola i genomsnitt en gång per dag och i en förskola 1,5 gånger i veckan, dessa bränder får dock sällan allvarliga konsekvenser. Räddningsinsatser till följd av brandtillbud i skola eller förskola har de senaste 20 åren varierat mellan 353–606 per år. Dessa bränder minskar i antal under sommar, helg och nattetid.

Brand i övriga allmänna verksamheter

I gruppen brand i övriga allmänna verksamheter inryms kategorierna handel, teater, biograf, museum eller bibliotek, kyrka, moské eller motsvarande, restaurang eller danslokal, hotell eller pensionat, försvar, fritidsgård, idrott, bad eller motion, reseterminal, kontor eller förvaltning och annan allmän verksamhet. Nationellt har antalet inrapporterade räddningsinsatser varierat mellan 701 – 1083 per år under den senaste 20-årsperioden till följd av brand eller brandtillbud i dessa verksamheter. Bränder i allmänna lokaler leder sällan till personskador men kan ibland medföra dramatiska utrymningar, i till exempel affärslokaler och andra publika lokaler.

9 Regionens ambulansverksamhet är inte detsamma som räddningsinsats.

10 Statistik för åren 2010 – 2020.

11 Riskredovisning för Luleå kommun bygger på kommunens insatsstatistik och tabeller med jämförande statistik över olycksfrekvens mm från MSB/IDA.

Brand i byggnad med kulturhistoriskt värde

Brand eller brandtillbud i byggnader med kulturhistoriska värden är relativt ovanliga med ca en räddningsinsats vartannat år. De flesta av dessa bränder resulterar i små eller inga egendomsskador.

Brand i industri

Brand i industribyggnader avser kemisk industri, livsmedelsindustri, metall- eller maskinindustri, textil- eller beklädnadsindustri, trävaruindustri, reparationsverkstad, annan tillverkningsindustri, lager eller annan industri. Under de senaste tjugo åren har i ett nationellt perspektiv antalet räddningsinsatser i denna grupp varierat mellan 933–1323 insatser per år. Större delen av räddningsinsatserna sker vid brand eller brandtillbud i metall- eller maskinindustri, trävaruindustri och massa- och pappersindustri. Om bränderna sprids till ventilationssystem kan de innebära komplexa räddningsinsatser med stor spridning och konsekvenserna kan bli omfattande och medföra störningar i produktionen som även kan ge ökad arbetslöshet social samhällspåverkan samt omfattande miljöpåverkan.

Brand i övriga verksamheter

Gruppen övriga verksamheter inrymmer brand eller brandtillbud i bensinstation, parkeringshus, lantbruk (ej bostad), kraft- eller värmeverk, sophantering, återvinning, avlopps- eller reningsverk, byggnadsplats, rivningshus, tunnel, annan övrig verksamhet, annan opreciserad verksamhet och verksamhet inte knuten till en byggnad. Antalet räddningsinsatser till följd av dessa bränder har i ett nationellt perspektiv varierat mellan 1060–1800 insatser per år de senaste tjugo åren. Brandorsaken vid dessa bränder är ofta svårbedömd.

Statistik för Luleå kommun

Mellan år 2017 – 2020 genomförde räddningstjänsten i Luleå kommun 252 insatser, i snitt ca 60 insatser per år, vid brand i bostadshus. De personella skadorna vid dessa bränder har sammanlagt uppgått till två omkomna och sexton personer förda till sjukhus under samma period. Räddningstjänstens insatser under 20 år visar att i snitt skedde drygt 4 insatser per år vid larm om brand i vårdmiljö och ca 4 insatser per år i skola och förskola samt ca 7 insatser per år i övriga allmänna verksamheter i kommunen. Under samma tjugoårsperiod har 223 bränder som krävt räddningsinsatser inträffat i industribyggnader i kommunen. I snitt betyder det över 10 insatser per år. Brand i övriga verksamheter har lett till 161 räddningsinsatser i Luleå kommun under en 20-årsperiod, vilket betyder ca 8 insatser per år.

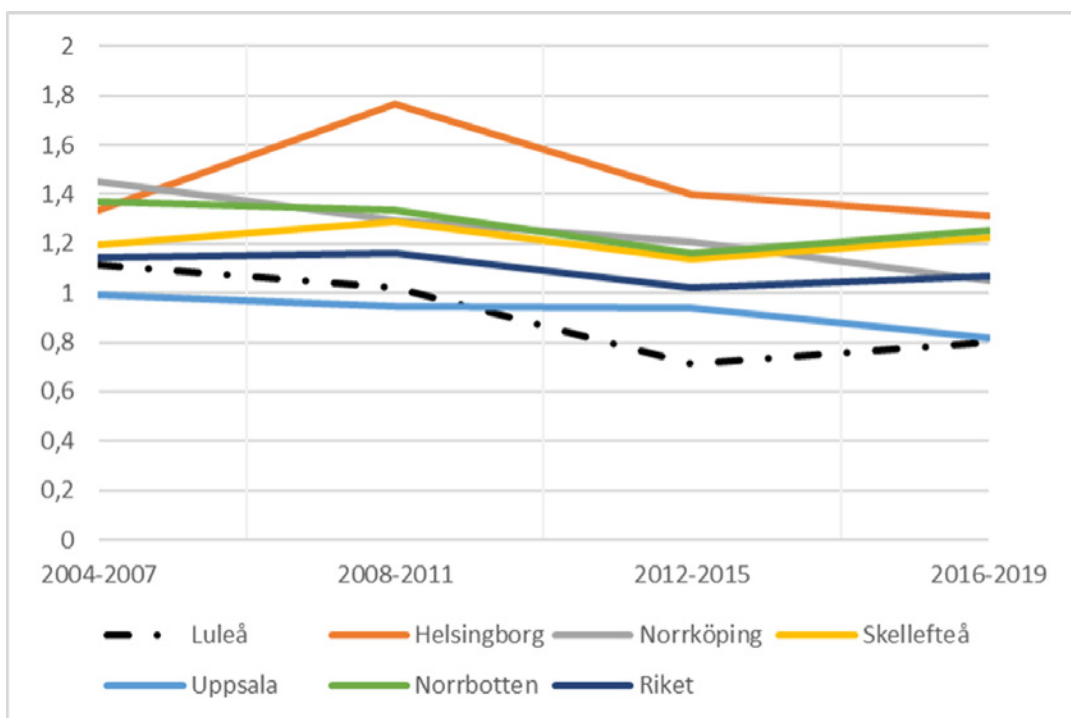

Diagram 3: Antal bränder i byggnad 2004–2019, per 1000 invånare, medeltal i 4-årsintervall

Insatsstatistiken visar att Luleå kommun sammantaget genomför ca 93 insatser per år inom området brand i byggnad. De flesta av insatserna sker vid brand i bostadshus där också flest omkomna och skadade finns. Lokal insatsstatistik visar att bränder i övriga allmänna lokaler och industrilokaler är relativt frekventa i Luleå kommun, liksom bränder i övriga verksamheter. Bränder i vårdmiljö och skola samt bränder i byggnader med kulturhistoriska värden är sällsynta i Luleå kommun. En jämförelse med länet, riket och liknande kommuner visar att antalet bränder i byggnad är relativt lågt i Luleå kommun men att det skett en liten ökning av räddningstjänstens insatser vid brand i byggnad de senaste 7 åren.

4.2.2. Brand utomhus

Brand utomhus delas in i underkategorierna brand i skog eller mark, brand i avfall eller återvinning utomhus och brand i fordon eller fartyg utomhus. Flest räddningsinsatser vid brand utomhus sker på grund av bränder i skog och mark, följt av bränder i fordon och därefter bränder i avfall eller återvinning. Antalet räddningsinsatser i Sverige avseende brand utomhus har varierat mellan 10 800–20 300 per år under de senaste 20 åren. Bränder i skog eller mark inträffar oftast under senvåren och sommaren. Det är svårt att bedöma hur bränder i skog och mark startar men den vanligaste orsaken till dessa bränder är olika aktiviteter av människor och den vanligaste värmekällan är eldning utomhus. En mindre andel av bränder utomhus orsakas av åska och blixtnedslag. Andelen räddningsinsatser i hela landet till följd av brand i skog och mark var i genomsnitt 6818 per år under åren 2018–2019, vilket i genomsnitt motsvarar 18,7 bränder per år. Under april till augusti är dock genomsnittet 40 bränder per dag.

Brand i avfall eller återvinning utomhus

Brand i avfall eller återvinning utomhus inträffar oftast nattetid och är ofta avsiktliga men konsekvenserna blir sällan omfattande om brandspridning till andra objekt inte uppstår. Antal räddningsinsatser i landet till följd av brand eller brandtillbud i avfall eller återvinning utomhus var i snitt 2420 per år för åren 2018 – 2019, vilket motsvarar 6,6 bränder per dag. De flesta av dessa bränder sker i sop- eller återvinningscontainrar eller annan typ av avfallsförvaring, följt av brand i soptunna och papperskorg.

Brand i fordon eller fartyg utomhus

Gruppen brand eller brandtillbud i fordon kan delas in i fordonstyperna personbil, buss, lastbil, husvagn eller husbil, övriga vägfordon, jordbruksmaskin, skogsmaskin, annan arbetsmaskin, spårfordon, fartyg eller båt, flygplan eller helikopter och annat fordon. Bränder i fordon eller fartyg utomhus sker oftast nattetid och många av dessa bränder är anlagda. Men det finns en hel del fordonsbränder som inträffar dagtid, under färd, som beror på fel i utrustningen. Antal räddningsinsatser i landet på grund av brand i fordon eller fartyg utomhus var i snitt 5350 per år för åren 2018–2019, vilket motsvarar 14,7 bränder per dag. De flesta av dessa bränder inträffar när fordonet är parkerat, endast 30 % sker under färd.

Statistik för Luleå kommun

Av genomförda räddningsinsatser i Luleå kommun under åren 2017–2020 avsåg 301 bränder utomhus, ca 75 insatser per år. Brandtillbuden medförde inga omkomna eller skadade personer förda till sjukhus. Under den senaste 4-årsperioden var insatser vid brand i skog och mark cirka 11 per år. Dessa bränder fick inga större konsekvenser för markarealen. Frekvensen för bränder i avfall eller återvinning utomhus är något högre i Luleå kommun än snittet i landet, med ca 11 bränder per år de senaste 4 åren. Ingen av dessa bränder var omfattande. Brand i fordon utomhus, omfattande alla fordonstyper, var i ett 4-årsperspektiv ca 36 bränder per år, vilket motsvarar ca 3 bränder i månaden.

Insatsstatistiken för området brand utomhus visar att bränder i skog och mark inte förekommer så ofta i Luleå kommun, i vart fall vad gäller bränder som kräver insatser av räddningstjänst. Brand utomhus i avfall eller återvinning är något vanligare förekommande än brand i skog och mark. Brand i fordon är mest frekventa bland bränder utomhus i kommunen.

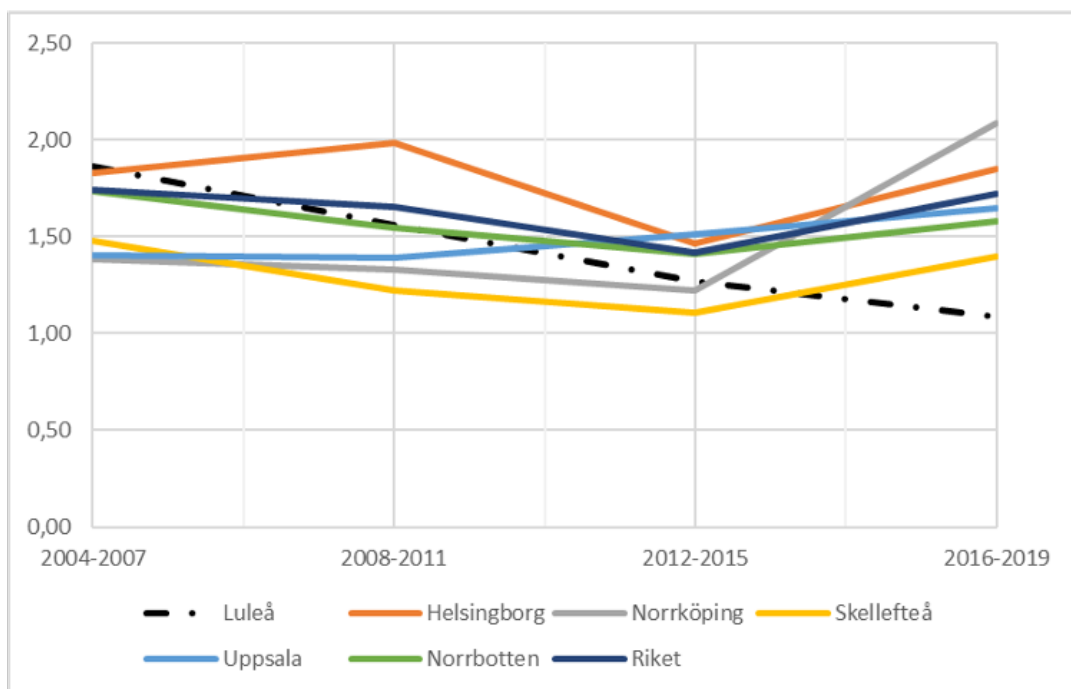

Diagram 4: Antal bränder i annat än byggnad 2004–2019, per 1000 invånare, medeltal i 4-årsintervall

4.3. Trafikolycka

Räddningsinsatser vid trafikolyckor har ökat i landet, framförallt vad gäller personbilsolyckor, men antalet omkomna och allvarligt skadade vid trafikolyckor har minskat. Trafikolyckor delas in i de 4 undergrupperna trafikolycka, personbil, trafikolycka, tungt fordon – lastbil, trafikolycka, tungt fordon – buss och trafikolycka, spårtrafikolycka.

Trafikolyckor har långsamt ökat i Sverige under den senaste 10-årsperioden. De två senaste åren har dock ett trendbrott skett med en minskning av dödstaten vid trafikolyckor. Under år 2019 omkom 221 personer på de svenska vägarna och 2020 hade antalet omkomna sjunkit ytterligare, till 190 personer. Av de omkomna i trafiken år 2020 var 40 kvinnor och 150 män, 15 av de omkomna var under 18 år och 55 var 65 år eller äldre. Det är omkomna i personbilsolyckor som minskat mest, för såväl kollisioner som singelolyckor. Den vanligaste olyckstypen bland omkomna bilister i landet var singelolyckor, med 51 omkomna, följt av mötesolyckor med 39 omkomna. De flesta omkommer i trafikolyckor i dagsljus, i uppehållsväder och/eller på torra vägar.

Få omkommer på vägar med hög hastighetsgräns (100–120 km/h). Motorcyklister och äldre personbilar är fortsatt överrepresenterade i trafikolyckor. Olyckor med tung lastbil orsakar fortfarande en stor andel av dödsfallen och omkomna i olyckor med lätt lastbil har ökat markant de senaste åren. För de drabbade innebär olyckor med tunga lastbilar en hög risk för att omkomma eller skadas allvarligt.

Antal allvarligt skadade i vägtrafikolyckor är högt (3850 år 2019) men även här är trenden minskande. Den största minskningen av allvarliga trafikolyckor har skett bland personbilister och cyklister. Ingen bussförare eller passagerare har omkommit under de senaste 2 åren. För spårtrafikolyckor är underlaget av nationell statistik alltför begränsat för att bedöma hur ofta

spårtrafikolyckor sker, vilka konsekvenser de får och vad trenden är. Vid trafikolyckor är tidsfaktorns betydelse vid räddningsinsatser relativt hög. En ledstjärna i traumaomhändertagande vid trafikolyckor är "den gyllene timmen"; att svårt skadade ska komma under sjukhusvård inom en timme för att deras chanser till överlevnad inte ska minska drastiskt.

Statistik för Luleå kommun

Trafikolyckor är en relativt vanlig olyckstyp i Luleå kommun och det inträffar regelbundet olyckor med svåra personskador och dödsfall. I de flesta av trafikolyckorna i kommunen har personbil, tung lastbil eller motorcykel varit inblandade. Räddningstjänsten gjorde 122 insatser år 2010 och 147 insatser år 2020 till följd av trafikolyckor. Insatsstatistiken för Luleå kommun visar i ett 10-årsperspektiv en ökning av räddningstjänstens insatser vid trafikolyckor, förutom under år 2017 då insatserna var färre. Sammanlagt fördes 321 svårt skadade personer till sjukhus och 26 personer omkom på olycksplatsen under den senaste 10-årsperioden. Det innebär att ca 32 personer blir svårt skadade och 2 – 3 personer avlider per år vid trafikolyckor i kommunen. Räddningstjänsten i Luleå kommun klarar dock vid de flesta insatser avseende trafikolyckor "den gyllene timmen".

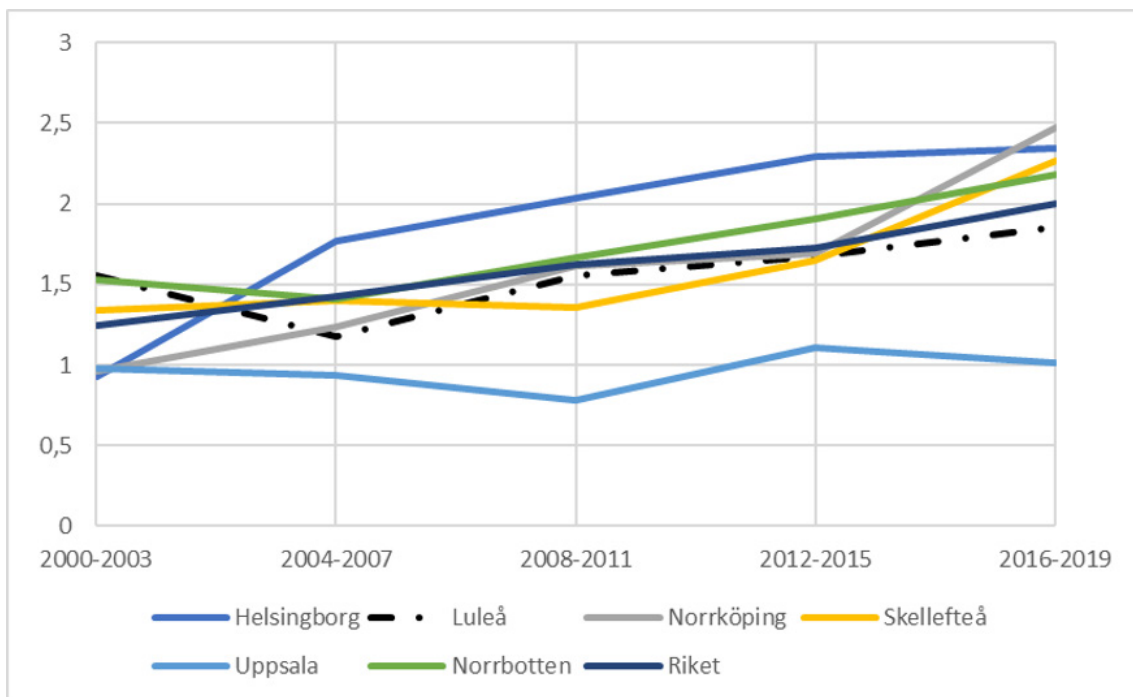

Diagram 5: Trafikolyckor 2004–2019 per 1000 invånare, medeltal i 4-årsintervall

4.4. Olycka med farliga ämnen

Olyckor med farliga ämnen kan delas in i olyckor i form av begränsat läckage av drivmedel, olja eller motsvarande samt större olyckor med utsläpp av farligt ämne i anslutning till bostäder, byggnader eller verksamheter såsom industrier, bensinstationer, laboratorier och ishallar samt s.k. farligt godsolyckor i samband med transporter på väg och järnväg eller fartygsolyckor till sjöss som leder till utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen längs kust. Farliga ämnen kan exempelvis vara brandfarliga, explosiva, giftiga, frätande eller radioaktiva. Olyckor med farliga ämnen har kontinuerligt ökat de senaste åren men ökningen beror troligtvis på att mindre

händelser, i form av läckage av drivmedel eller olja, oftare dokumenteras nu. Större olyckor med farliga ämnen inträffar inte så ofta men om/när de inträffar kan följden bli omfattande skador på liv, egendom och miljö.

Statistik för Luleå kommun

I Luleå kommun finns många verksamheter som hanterar en mängd farliga ämnen. Dessa ämnen kan utgöra en risk för människors hälsa men också en stor risk för skador på miljön vid utsläpp. De vanligast förekommande olyckorna med farliga ämnen i kommunen är dock läckage av bränsle från fordon. Den som bedriver verksamhet vid anläggningar som hanterar stora mängder kemikalier ska, enligt Sevesolagstiftningen, vidta åtgärder för en hög säkerhetsnivå, förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor samt samverka med den kommunala räddningstjänsten. Flerparten av kommunens större verksamheter som hanterar farliga ämnen är placerade på eller i närheten av Uddebo industriområde och oljehamn. Vid många andra företag i kommunen sker också kemikaliehantering, men i mindre skala. Det sker också relativt omfattande transporter av farligt gods i och genom tätorten till och från dessa företag och verksamheter. I kustkommunen Luleå finns även en risk att drabbas av fartygsolyckor till sjöss som kan orsaka omfattande utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen som driver iland. Mindre läckage från fritidsbåtar och anläggningar kan även leda till räddningsinsatser. I Sverige har dock både Luleå och andra kustkommuner varit relativt förskonat från stora fartygsolyckor med oljeutsläpp hitintills men det betyder inte att stora oljeolyckor inte kan inträffa, nationellt eller lokalt.

Insatsstatistiken för Luleå kommun visar att räddningsinsatser på grund av olyckor med farliga ämnen inte förekommit mer än några gånger per år och då troligen rör sig om begränsat läckage av drivmedel, olja eller motsvarande.

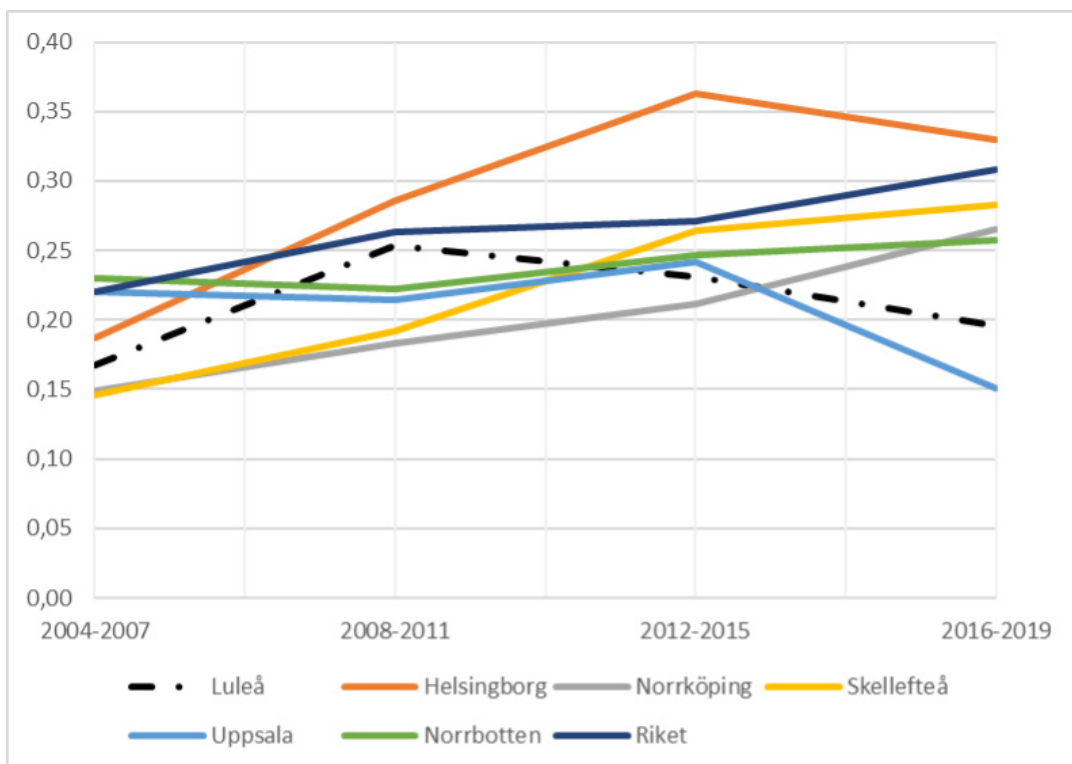

Diagram 6: Utsläpp av farligt ämne 2004–2019 per 1000 invånare, medeltal i 4-årsintervall

4.5. Drunkning

Varje år omkommer ca 100 människor i landet i drunkningsolyckor och ungefär lika många skadas allvarligt. Den största riskgruppen för drunkningsolyckor är medelålders och äldre män (84 %) och ofta är alkohol i blodet förekommande vid drunkningstillbud. Drunkningsolyckor är väderberoende och de flesta drunkningstillbud sker under sommaren, med fler insatser under helger, dagtid och kvällar. Ungefär hälften av de som omkommer är ensamma vid tillfället. Av de som drunknat i samband med aktiviteter med fritidsbåtar de senaste tio åren skulle hälften ha överlevt om de använt flytväst. Trenden över tid är dock att omkomna till följd av drunkning är minskande.

Statistik för Luleå kommun

Luleå kommun har många badstränder och vatten i anslutning till centrumhalvön och den övriga kustlinjen samt den örika skärgården. Det finns också ett antal badsjöar och några utomhuspooler i kommunen. Luleå har som en av landets båtätaste kommuner vad gäller fritidsbåtar ett aktivt sjöliv och därtill en betydande kommersiell sjöfart. Ett omfattande fritidsfiske med både nät och andra fiskeredskap sker året om. Vintertid finns dessutom ett aktivt fritidsliv med skidåkning och ett antal isvägar samt skoterleder på isar runt om i kommunen, där också pimpelfiske är en populär fritidssyssla.

Insatsstatistiken för drunkning och drunkningstillbud i Luleå kommun visar att antalet insatser vid anledning, eller ca 0,05 uttryckningar per 1000 invånare. Under den senaste 10-årsperioden har 8 personer avlidit på plats och ett 20-tal skadade förts till sjukhus vid de drunkningstillbud som föranlett en insats av räddningstjänsten.

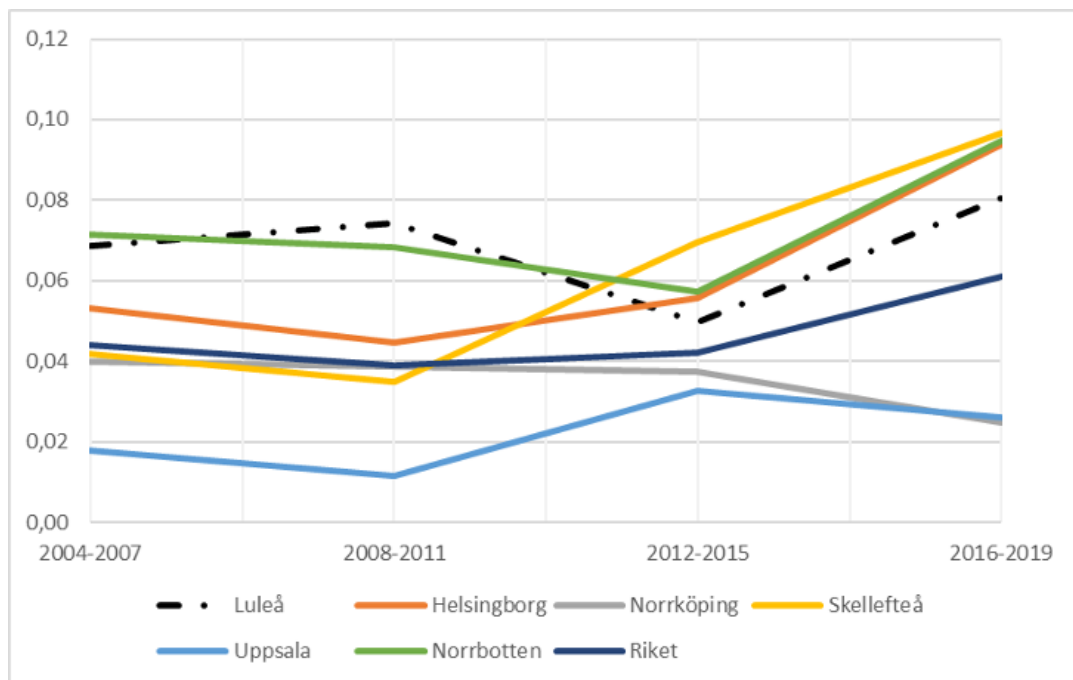

Diagram 7: Drunkning och drunkningstillbud 2004–2019 per 1000 invånare, medeltal i 4-årsintervall

4.6. Naturolycka

Händelser som klassas som naturolyckor kan vara stormskador, översvämningar av sjöar, vattendrag eller hav, översvämningar i dagvatten- eller avloppssystem på grund av extrem nederbörd, dammhaverier och berggras, jordskred eller slamströmmar samt olyckor som förorsakats av snötryck och hagel. Dessa olyckor, som kan vara mer eller mindre omfattande kan främst orsaka stora materiella skador till betydande ekonomiska belopp, inte minst inom de skogliga näringarna, men de kan också medföra en inte obetydlig risk för personskador och dödsfall.

En kraftig storm kan påverka stora arealer och ge skador på stora delar av samhället i form av materiella skador, produktionsbortfall och störningar i elförsörjning och elektroniska kommunikationer/transporter som kan ge stora följd effekter men även skadade och omkomna personer. Framtida klimatförändringar kan öka risken för både stormskador och översvämningar samt extrem nederbörd i form av skyfall. Översvämningens risken kan under våren öka i samband med snösmältning och isproppar i vattendrag. Översvämningens risk finns också vid konstruktionshaverier i kraftverksdammar. Översvämningar kan ge stora skador på människors hälsa, egendom och miljö genom skador på bostäder, byggnader, vägar samt bortfall av dricksvatten och elförsörjning. Ras, skred eller slamströmmar kan också orsaka fara för personskador, dödsfall och överhängande fara för samhällsstörningar.

Statistik för Luleå kommun

I Luleå kommun finns risk för naturolyckor som kan uppstå till följd av både stormar, extrem torka och översvämningar, framförallt vid framtida förändringar i klimatet. Ras, skred och slamströmmar är inte ofta förekommande i kommunen men kan orsakas som en följd av dammhaverier i kommunerna uppströms samt vid extrema vattennivåer i älvarna uppströms, speciellt vid snösmältningsperioden, med viss påverkan på Luleå kommun. Men det är framförallt dammhaverier i andra kommuner uppströms Luleälven som kan orsaka naturolyckor med stora och omfattande skador på miljö, samhällsviktiga funktioner och liv samt föranleda omfattande räddningsinsatser även i Luleå kommun. Dammolyckor från regleringar i Luleälven i kommunerna uppströms från Luleå kommun står nog också för den största olycksrisken från närliggande kommuner.

Enligt insatsstatistiken för Luleå kommun är räddningstjänstens insatser vid naturolyckor inte så ofta förekommande. I ett 10-årsperspektiv har i snitt ca 4 insatser per år skett, vilka förutom olyckor orsakade av stormar samt översvämningar mm statistiken också kan rymma nödställda djur och eftersök av skadade djur efter trafikolyckor.

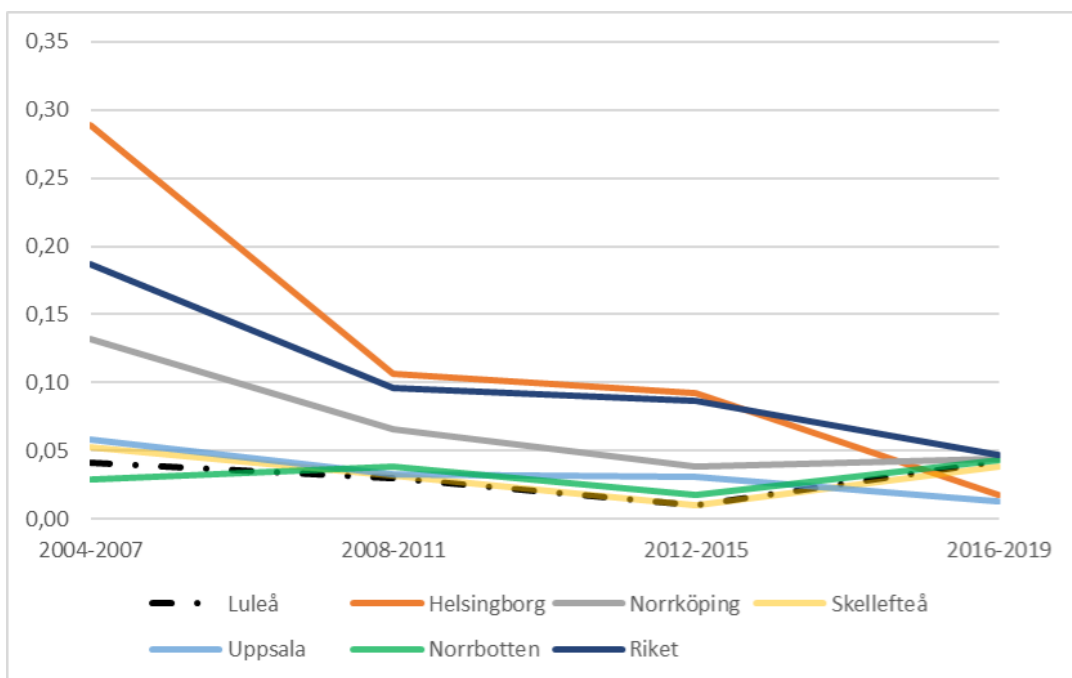

Diagram 8: Naturolyckor, stormskada, översvämning av vattendrag samt ras, skred eller slamström 2004–2019 per 1000 invånare i 4-årsintervall

4.7. Övriga olyckstyper och framtida risker

Storolyckor är en olyckskategori som till stor del kan inrymmas i de olyckstyper som redan presenterats ovan, skillnaden är att storolyckor kan innehålla flera olyckstyper i samma händelse. Med storolyckor menas olyckor som är mycket omfattande i avseendet att de kan kräva många liv samt ge mycket stora skador på egendom och miljö om de inträffar. Storolyckor är så ovanliga i vårt samhälle att det är svårt att ta fram tillförlitlig statistik över dessa, speciellt på lokal nivå.

De storolyckor som bedöms möjliga att inträffa i Luleå är större översvämningar med stor påverkan på viktiga samhällsfunktioner på grund av dammhaverier i Luleå älv samt större naturolyckor till följd av skogsbrand eller extrema väderförhållanden. Stora flyg-, tåg-, eller bussolyckor med många människor inblandade, till exempel passagerarflyghaveri, olyckor mellan bil, buss, tåg och tunga fordon med brand, gasutsläpp samt utsläpp av farliga ämnen som följd kan också inträffa. Till storolyckor kan också brand i stora publika lokaler eller sjukhus och vårdmiljöer räknas. Det kan också röra sig om bränder i stora industrier med omfattande skador och utsläpp av farliga kemikalier. Dessa olyckor kan ibland även hänföras till arbetsplatsolyckor om till exempel en stor brand, eventuellt med omfattande utsläpp av farlig gas eller farliga ämnen inträffar i personaltäta verksamheter. Vissa av de ras- eller klämoluckor som kräver insatser av räddningstjänsten kan också räknas till arbetsplatsolyckor men är inte en egen olyckstyp.

Luleå kommun har hitintills sett en olycksutveckling som i en jämförelse är allmänt lägre än för riket i övrigt. Men kommunen står inför stora förändringar som också i framtiden kan komma att påverka olycksutvecklingen i negativ riktning. Luleå kommuns målsättning är att öka tillväxten och ett expanderande samhälle är i sig positivt men samtidigt finns en risk att olyckor ökar i takt med att samhället växer. Tillväxten av ett samhälle kan till exempel medföra nya bostadsområden i kommunens ytterområden, vilket kan ge längre insatstider för räddningstjänst och ambulans.

Ett samhälles expansion kan även medföra att industrinäringen växer, biltrafiken tilltar och människors behov av kommunikationer ökar. Planerade större industrisatsningar i både Luleå och närliggande kommuner kommer troligen att öka inflyttningen till kommunen med ökad in- och utpendling och pendling genom kommunen i framtiden, vilket också ökar trafikflödet och risken för trafikolyckor. Bygget av Norrbottniabanan, med byggstart senast 2023, kommer att innebära ökad spårbunden trafik genom kommunen och därmed en ökad risk för spårbundna olyckor, speciellt vid plankorsningar där den spårbundna trafiken kommunicerar med andra trafikanter. Luleås befolkning blir också, liksom i övriga landet, allt äldre även om det också sker en inflyttning av personer i arbetsför ålder i kommunen. Fler äldre tar mer av välfärdsmedel i anspråk, samtidigt som äldre är överrepresenterade i olycksstatistiken. Detta kan medföra en ökad risk för fler omkomna, i framförallt bostadsbränder, i framtiden.

Klimatförändringarna och dess konsekvenser kan innebära ökade risker för naturrelaterade olyckor och händelser såsom stormar, långvarig torka och kraftig nederbörd. Det moderna samhället blir allt mer känsligt för olika typer av extremt väder vilket bland annat kan yttra sig i en ökad risk för ras och skred, översvämningar, omfattande skogsbränder mm som kan medföra omfattande skador på egendom och påverkan på infrastruktur och skyddsvärd natur. De områden i kommunen som kan komma att påverkas allvarligt av någon eller några av dessa faktorer är främst Luleå älvdal genom översvämningssrisk från flertalet större regleringsdammar i kommunen uppströms älven samt översvämningssrisk på grund av snösmältning i den oreglerade Råneå älv. Det finns också en risk för erosionsskador längst älvstränderna vid höga flöden, främst i kommunerna uppströms, men det kan i förlängningen ge påverkan även på Luleå kommun i framtiden.

Ökad risk för skogsbrand i den relativt stora skogsarealen i kommunen är en annan riskfaktor i samband med torrperioder orsakade av klimatförändringarna, där även bränder i närliggande kommuner kan få spridning till Luleå kommun.

Utvecklingen av ny teknik, inom bland annat energiproduktion och energiomställning, samt nya uppvärmningssätt, färdmedel och ny energiproduktion kan också i framtiden leda till framför allt olyckor i form av svårhanterliga bränder. I Luleå kommun finns långtgående planer på utbyggnad av ett omfattande industriområde med flertalet kemiska och tillverkningsindustrier, vilket kan påverka den framtida risken för olyckor med bränder i byggnad samt bränder mm vid trafikolyckor med transport av farliga ämnen. I närliggande kommuner sker också en stor industriell utbyggnad som i framtiden kan komma att påverka Luleå kommun. Utbyggnaden av till exempel laddningsstationer för elbilar eller annan elintensiv verksamhet är andra exempel på framtida risker vad gäller brand i Luleå kommun.

Men dessa industrisatsningar och övrig kritisk infrastruktur samt andra samhällsviktiga funktioner och verksamheter kan också bli drabbade av olyckor till följd av terrordåd och andra medvetna och planerade antagonistiska hot, gråzonsproblematik, hybridkrigföring med påverkan på energiförsörjning mm. Utvecklingen av dessa typer av olyckor bör också följas och beaktas i den framtida riskidentifieringen även om dessa olyckstyper idag är ovanliga i Luleå kommun. Dödligt våld i publika miljöer samt stora demonstrationer eller uppropp är inte heller vanligt förekommande i kommunen idag men kan komma att öka i framtiden och kräva räddningstjänstens resurser.

5. Värdering

Ett tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor med hänsyn till de lokala förhållandena ska finnas i hela landet. En kommuns skydd mot olyckor ska stå i proportion till kommunens riskbild, ge god effekt och vara kostnadseffektivt. För att avgöra om kommunens skydd mot olyckor är tillräckligt, nu och för framtiden, måste olycksriskerna värderas. Värderingen blir en bedömning av huruvida riskerna, givet det skydd som redan finns, kan accepteras eller om ytterligare åtgärder bör vidtas för att minska risken.

Att värdera risker innebär att med vägledning av den information som finns tillgänglig ange hur stor risken för att en olycka ska inträffa är och vilka konsekvenser olyckan kan få, för att kunna fatta ett beslut om risken kan accepteras eller vad som krävs för att reducera olycksrisken. En kommuns arbete för skydd mot olyckor involverar en mängd olika risker som var och en kan värderas utifrån olika principer. Det finns ett flertal olika modeller för riskvärdering som var och en kan vara lämplig för värdering av olika risker. Men olycka, risk och värdering är i sig inte konkreta begrepp utan har olika betydelse i olika sammanhang, varför valet av värderingsprinciper inte är självklart. Hur en risk värderas styrs också av värderingens syfte. Kommunala beslut har en stark koppling till demokrati och medborgarinflytande med påverkan på ett flertal olika intressen – medborgarens, näringslivets, natur och miljöintressen, ekonomi mm – som ska vägas mot varandra och där intressekonflikter kan uppstå. För att få en nyanserad bild av kommunens olycksrisker har Luleå kommun här använt en värdering med flera utgångspunkter som tar hänsyn till både fakta, demokratiska principer och mänskliga värderingar.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR VÄRDERINGEN AV KOMMUNENS OLYCKSRISKER ÄR:

Värderingsprinciper:

- De nationella målen i lagen om skydd mot olyckor
- MSB:s nollvision för brand
- Grundläggande värdeprinciper för arbetet i Luleå kommun (vision 2040) Statistisk bas:
- Jämförande olycksstatistik för riket, Norrbottens län, Luleå, Skellefteå, Uppsala, Norrköping och Helsingborg kommuner¹²
- Statistik över de vanligast förekommande olyckstyperna i kommunen
- Statistik över dödsfall och skador vid de olyckor som har krävt insatser av räddningstjänsten i kommunen Övriga grunder:
- Effektivitet och kostnadsmedvetenhet
- Luleå kommuns politiska ambitioner för olycksförebyggande förmåga och förmåga till räddningsinsats

Riskvärderingen ger kommunen stöd och vägledning inför beslut om mål och åtgärder för att förhindra olyckor. Men alla olyckor går inte att undvika då all mänsklig verksamhet och naturens krafter medför någon form av risk som varken tekniska, organisatoriska, ekonomiska eller mänskliga förutsättningar helt kan eliminera. Att uppnå en nollrisknivå är i praktiken omöjligt. En värdering kan naturligtvis, på de områden där det behövs, ytterligare kompletteras med andra analysmetoder för att få ett ännu bättre underlag för värderingen av olycksriskerna, för att kunna bedöma vilka risker som är acceptabla, vilka risker som är tolerabla och vilka risker som ska åtgärdas.

De vanligast förekommande olyckor som föranleder räddningstjänstens insatser i Sverige är brand i byggnad, brand utomhus, trafikolyckor, olyckor med farligt ämne, naturolyckor samt drunkning och drunknings-tillbud. Den nationella statistiken stämmer till stor del överens med insatsstatistiken för Luleå kommun, där flest dödsfall sker vid bränder i byggnad/bostäder, trafikolyckor och drunkningstillbud. Olyckstyperna brand ute, naturolyckor och utsläpp av farligt ämne kan också orsaka stora skador på egendom samt leda till svåra personskador men dessa olyckstyper är inte så ofta förekommande i Luleå kommun.

12 Valet av jämförande kommuner utgår från SKL:s kommungruppsindelning där Luleå, Uppsala, Norrköping och Helsingborg hör till gruppen B3 – större stad med minst 40 000 men mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort. Skellefteå hör till gruppen C6 – mindre stad/tätort med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort.

Brand

I en statistisk jämförelse mellan kommunerna Luleå, Skellefteå, Uppsala, Norrköping och Helsingborg samt Norrbottens län och riket är antal bränder i byggnader något färre i Luleå kommun än i riket. Under de senaste fem åren kan dock en svag uppåtgående trend ses avseende brand i byggnad/bostad i Luleå kommun.

De åtgärder som kommunen vidtagit för att förebygga och förhindra brand bedöms ha gett god effekt på brandskyddet inom allmänna byggnader som skolor och vårdlokaler, där det bara inträffat ett fåtal tillbud som stannat i tidigt skede. Den olycksförebyggande verksamheten med inriktning mot skolor och vårdlokaler bedöms ändå vara ett fortsatt prioriterat område. Med hänsyn till gruppens utsatthet finns ett behov av att fortsätta arbetet med att säkerställa ett gott brandskydd i dessa verksamheter. Vad gäller bostadsbränder och bränder i industrilokaler kan en liten ökning ses under de senaste åren även om utfallet på antal dödsfall och skador vid bränder är fortsatt lågt i Luleå kommun. Men att förebygga bostadsbränder är ett prioriterat område då det vid dessa olyckor finns en stor potentiell risk för både människors liv och hälsa samt skador för stora värden. Bränder utomhus är inte så ofta förekommande i Luleå kommun, jämfört med riket i övrigt. Brand i fordon är dock ett undantag med relativt hög frekvens i kommunen.

Sammantaget värderas risk för brand i byggnad relativt högt i Luleå kommun. Bränder och deras konsekvenser bör därför ytterligare reduceras, främst vad gäller brand i bostad/vårdmiljöer, brand i industrier och brand i fordon, för att uppnå ett acceptabelt skydd för liv, hälsa och egendom. Luleå kommun ska fortsatt prioritera förebyggande åtgärder samt räddningstjänstens operativa insatser på området brand.

Trafikolyckor

I en jämförelse med riket och andra jämförbara kommuner är antalet trafikolyckor relativt lågt inom Luleå kommun men en svag ökning av olyckor kan dock ses. Trafikolyckor är också ett område med konsekvenser i form av ett relativt stort antal svårt skadade och avlidna varför arbetet med att förhindra risken för trafikolyckor samt minska olyckornas skadeverkningar

på liv och hälsa ska prioriteras i kommunen, främst vad gäller förebyggande åtgärder. Men räddningstjänstens operativa förmåga kan alltid förbättras för att ytterligare minska risken av konsekvenserna för liv och hälsa vid trafikolyckor, genom att ännu snabbare kunna påbörja identifierade nyckeluppgifter vid räddningsinsatserna.

Olyckor med farliga ämnen

Frekvensen av insatser vid olyckor med farliga ämnen i Luleå kommun har enligt räddningstjänstens insatsstatistik en sjunkande trend. I en jämförelse med andra likvärdiga kommuner, länet och riket är antalet olyckor med farliga ämnen lågt i kommunen. Räddningsinsatser på grund av olyckor med farliga ämnen har skett endast några gånger per år och då i huvudsak rört sig om begränsat läckage av drivmedel, olja eller motsvarande. Men i Luleå kommun finns många verksamheter som hanterar en mängd farliga ämnen. Dessa ämnen utgör en risk för människors hälsa men också en stor risk för skador på miljön vid utsläpp varför denna typ av olyckor kan få konsekvenser med stor komplexitet. Vid till exempel bränder i stora industrier med omfattande skador kan gasutsläpp och utsläpp av farliga kemikalier ske. I Luleå kommun planeras ytterligare ett omfattande industriområde med flertalet kemiska-, och tillverkningsindustrier att etableras i närtid, vilket ökar framtida risk för olyckor med utsläpp av farliga ämnen eller trafikolyckor vid transport av farliga ämnen, både i etableringsfasen och när verksamheterna har startat.

Fartygsolyckor till sjöss som leder till utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen längs kusten är ovanliga både i Luleå skärgård och i övriga landet. För Luleå kommuns del med sin långa kustlinje är dock detta en inte obetydlig risk, speciellt då hamnens kapacitet väsentligt kommer att utökas genom bland annat omfattande muddringsarbeten i farleden i nära framtid. Sammantaget bedöms risken för olyckor med farliga ämnen i nuläget vara ganska låg men risken kommer troligen att öka, varför räddningstjänstens operativa förmåga att hantera dessa olyckor också bör öka.

Drunkning

Luleå är en stad vid vatten och drunkningsolyckorna är fler än för riket per 100 000 invånare. Luleåborna lever vid och uppskattar vatten och havet, så viss risk är oundviklig. Luleå kommun har idag ett bra förebyggande arbete och god förmåga till insatser, med bland annat övningsverksamhet för både sommar och vinterincidenter vid drunkningstillbud. Kommunen bör dock fortsatt verka för att minimera risken för drunkning och drunkningstillbud genom att prioritera både kommunens förebyggande insatser och räddningstjänstens operativa förmåga på området.

Naturolyckor

Naturolyckor som kräver räddningstjänstens insatser är inte så ofta förekommande i Luleå kommun. För dessa olyckor, som till exempel kan vara stormar, översvämningar, ras och skred, insatser för nödställda djur och eftersök av skadade djur efter trafikolyckor, bedöms risknivån vara relativt låg. Dammolyckor från regleringar i Luleälven i kommunerna uppströms från Luleå kommun kan däremot orsaka stora skador på både natur, samhället och människor, varför utvecklingen på området måste bevakas. Dessa dammolyckor är dock mycket ovanliga och kan hänföras till de extraordina händelser för vilka det finns särskilda planer i Luleå kommun.

Sammanfattande analys

Luleå kommun har idag en olycksutveckling som är låg i en jämförelse med riket och andra likartade kommuner. Luleå kommuns olycksförebyggande arbete och genomförandet av räddningsinsatser har troligtvis påverkat både frekvenser och konsekvenser av olyckor och olycksrisker, vilket också blir synligt i olycksstatistiken. Utfallet av riskvärderingen visar att kommunen över tid har genomfört ett bra förebyggande arbete och goda räddningsinsatser. Slutsatsen blir att skyddet mot de risker som finns i kommunen som kan orsaka olyckor är relativt acceptabelt, sett till det nationella målet om ett tillfredsställande skydd mot olyckor.

Men kommunen måste likväl vara uppmärksam på nuvarande risker och framtida riskutveckling och framförallt följa de omfattande förändringar, med bland annat nya kommunikationsvägar, industrier, näringslivssatsningar och bostadsområden mm, som kommunen nu står inför. Denna tillväxt kan komma att påverka den framtida olycksutvecklingen i negativ, men också i positiv riktning, i både Luleå och närliggande kommuner. Noterbart i sammanhanget är också att det finns tydliga könsskillnader mellan mäns och kvinnors förhållningssätt till risker i samhället samt beteende och risktagande i synnerhet¹³. Om olyckor och könsmönster granskas ur ett genusperspektiv kan det konstateras att män är kraftigt överrepresenterade i nästan alla ålderskategorier och olyckstyper vilket bör tas med i den framtida diskussionen om förebyggande normarbete samt räddningstjänstens resursbehov i Luleå kommun.

Värderingen visar på de effekter som är önskvärda att uppnå med kommunens arbete för skydd mot olyckor. Kommunen har historiskt sett i samverkan kunnat hantera alla de olyckor som inträffat genom kommunala räddningsinsatser. Organisationen är anpassad till dagens riskbild och delvis den framtida utvecklingen men med den snabba utveckling som sker idag i Luleå kommun och i omgivande kommuner i länet blir omvärldsbevakningen en mycket viktig del inför kommande riskanalyser.

För att upprätthålla en hög nivå på skyddet mot olyckor och olycksrisker och fortsätta att eliminera riskerna i kommunen bedöms olyckstyperna brand i byggnad, trafikolycka och drunkningstillbud vara de högst prioriterade områdena för den förebyggande verksamheten och räddningstjänstens insatser. Det finns också en ökande risk för komplexa olyckor med farlig verksamhet/farliga ämnen i kommunen, som följd av de industriella satsningar som kommunen står inför. Responstiderna för räddningstjänsten och möjligheterna att bryta olyckans händelseförlopp i Sörbyarna har också identifierats som ett område som kräver mer utredning. Räddningstjänsten har ett uppdrag av kommunstyrelsen att analysera denna fråga. Värderingens slutsats blir därför att Luleå kommun sammantaget har ett relativt tillfredsställande skydd mot olyckor och olycksrisker i dagsläget. Kommunen bör fortsatt bibehålla nuvarande inriktning på arbetet för skydd mot olyckor, med beaktande av den framtida samhällsutvecklingen.

¹³ *Kön, risk och olyckor: en forskningsöversikt*, Gustafson Per, Räddningsverket, 1997

6. Mål

De lokala målen för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst i landets kommuner ska sträva mot att uppfylla de nationella målen samt MSB:s nationella strategi. I lagen om skydd för olyckor (LSO) anges de nationella målen för kommunernas olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst i första kapitlet, 1, 3, 3a §§:

I hela landet ska människors liv och hälsa samt egendom och miljö, beredas ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor

Räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt

Förebyggande verksamhet som kommunerna ansvarar för ska planeras, organiseras och utföras så att den effektivt bidrar till att förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra dödsfall och allvarliga skador.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har på regeringens uppdrag antagit en nationell strategi för hur brandskyddet kan stärkas genom stöd till enskilda¹⁴. Den nollvision som formulerades år 2010 innebär att:

Ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand

Sveriges kommuner ska i handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst ta fram de verksamhetsmål som bedöms nödvändiga för att nå upp till de nationella målen och MSB:s nationella strategi, med utgångspunkt i den lokala riskbilden. Kommunens övergripande mål ska ange den effekt som kommunen vill uppnå med sitt skydd mot olyckor. Handlingsprogrammets mål ska också ta utgångspunkt i ett medborgarperspektiv och ange vilken effekt eller vilket resultat som eftersträvas för att medborgarnas skydd mot olyckor ska vara tillfredsställande. Till verksamhetsmålen, som ska vara uppföljningsbara, ska kommunerna ta fram åtgärder som ska genomföras för att nå upp till de effekter som anges i målen.

Luleå kommuns övergripande vision för skydd mot olyckor finns i kommunens dokument Vision Luleå 2040 – som är framtagen i dialog mellan kommunens samlade aktörer och medborgare. De övergripande målen för vision Luleå 2040, som också är kopplade till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, uppfylls genom ett antal principer för genomförandet av

visionen. Principerna för kommunens skydd mot olyckor finns i huvudsak under avsnittet Planera för säkerhet i visionen. Där anges att om Luleå kommun ska upprätthålla en väl fungerande demokrati och institutioner som bevakar mänskliga rättigheter måste oroande trender och hot som till exempel militära hot, IT-hot, våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet, hot mot energiförsörjningen, hälsohot, ökande klimatförändringar mm hanteras. Det behövs därför en god beredskap och förmåga att hantera störningar och kriser. Kommunen är en del av totalförsvaret och ska planera för ett civilt försvar samt skydda anläggningar och information av betydelse.

Luleå kommuns olycksförebyggande arbete för att skapa ett säkrare samhälle är också en del i att bygga en trygg livsmiljö. Luleå kommun är också övertygad om att det är samhällsekonomiskt lönsamt att förhindra olyckor och dess konsekvenser. Ett väl fungerande olycksförebyggande arbete bygger på att varje förvaltning, bolag eller kommunal grupp tar ansvar för de prioriterade områdena inom sitt arbetsområde. Räddningstjänstens insatser ska vara av god kvalitet och kunna hantera de olyckor som inträffar i kommunen. Den största utmaningen i Luleå kommuns verksamheter är att upprätthålla nuvarande låga nivå eller ytterligare minska på olyckstalen och samtidigt vara uppmärksam på och kunna anpassa verksamheten efter nya framtida förutsättningar och risker. För att klara denna utmaning ansvarar räddningstjänsten för fortlöpande uppföljning av olyckor samt kontinuerlig fortbildning av räddningstjänstens personal.

Arbetet för säkerhet och trygghet innehåller flera lika viktiga delar. Olyckor och skador innebär konsekvenser för den enskilde och kostnader för samhället, men många av olyckorna kan förhindras. Det är viktigt att beakta människors hälsa och risker vid samhällsplanering, förhållningssättet ska framförallt vara förebyggande. Att förebygga olyckor och att mildra konsekvenserna av inträffade olyckor är viktiga uppgifter för att minska samhällets sårbarhet och ha god förmåga att hantera störningar när de inträffar. Enligt Luleå kommuns principer för genomförande av vision Luleå 2040 ska kommunen:

- Minska olyckor och skador på människor, egendom och miljö. När olyckor inträffar ska kommunen i samverkan arbeta för att bryta den negativa utvecklingen, begränsa skadorna och rädda liv
- Bedriva det olycksförebyggande och skadebegränsande arbetet genom bland annat utbildning, information, kontroller av byggnader och miljöer samt samhällsplanering i samverkan med andra aktörer
- Ha en risk- och sårbarhetsanalys som ger en god kännedom och ett bra planeringsunderlag. Med analysen som grund ska förebyggande åtgärder vidtas för att minimera risker och sårbarheter. En god lokal försörjning av livsmedel, vatten och energi är prioriterade för kommunens resiliens
- I ett tidigt skede arbeta för att motverka brottsutveckling och social oro
- Kunna hantera samhällsstörningar, kommunens förmåga ska bygga på en tydlig, kompetent och flexibel organisation, samverkan med andra aktörer och stort ansvar för totalförsvarets civila delar
- Informera kommunens invånare om hur man kan skapa en god egen beredskap för olyckor och samhällsstörningar

- Vid planering och byggande ta hänsyn till risker för översvämning från hav, vattendrag och nederbörd
- Vid kraftig nederbörd se till att dagvattnet har fria vägar till en recipient utan att skada bebyggelse eller samhällsviktig verksamhet.

14 MSB. 2009. *En nationell strategi för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda*, Dnr 2009 - 14343

Verksamhetsmålen i Luleå kommuns Handlingsprogram 2022 för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst har tagits fram i dialog med kommunens förvaltningar och försetts med genomförbara åtgärder, som kommer att följas upp av förvaltningarna för att se vilken effekt handlingsprogrammets åtgärder gett.

Åtgärderna som ska leda till uppfyllnad av verksamhetsmålen kan omprövas och utvecklas efterhand för att nå de effekter som eftersträvas. Arbetet för skydd mot olyckor ska vara kostnadseffektivt och ge god effekt. Luleå kommun stävar efter att reducera alla olyckor i kommunen men har i sin värdering av olycksriskerna valt att särskilt beakta olyckstyperna brand, trafikolyckor och drunkningstillbud, utveckla arbetet med att förhindra naturolyckor och att noga följa utvecklingen för olyckor med farliga ämnen då de är de olyckor som kan orsaka störst inverkan på människors liv och hälsa.

LULEÅ KOMMUNS PRIORITERADE VERKSAMHETSMÅL FÖR SKYDD MOT OLYCKOR ÄR:

1. Luleå kommun ska genom god omvärldsbevakning och professionella tillsynsinsatser följa samhällsutvecklingen och beakta riskerna för nu aktuella och framtida olyckor i kommunen
2. Ett bra förebyggande arbete och en räddningstjänst med god operativ förmåga med rätt kompetens och teknisk möjlighet att genomföra professionella insatser ska minska frekvensen och konsekvenserna av olyckor i Luleå kommun
3. Räddningstjänsten i Luleå kommun ska vara dimensionerad för att samtidigt kunna genomföra två okomplicerade räddningsinsatser. I samverkan med andra ska räddningstjänsten kunna hantera storolyckor. Händelse-rapporter och olycksutredningar ska bidra till utveckling och lärande
4. Bränder samt omkomna och allvarligt skadade till följd av brand ska minimeras i Luleå kommun
5. Nollvision för omkomna och allvarligt skadade i trafikolyckor eftersträvas i Luleå kommun. Räddningstjänsten ska skapa förutsättning för att akutsjukvården ska klara den gyllene timmen vid trafikolyckor
6. Risken för allvarliga olyckor med farliga ämnen och deras följder ska avvärjas i Luleå kommun
7. Drunkningstillbud med omkomna och skadade ska begränsas både sommar- och vintertid i Luleå kommun
8. Omfattande konsekvenser orsakade av naturolyckor ska förebyggas i Luleå kommun både sommar- och vintertid.

Förmåga att förebygga olyckor och förmåga till räddningsinsats kan också definieras som möjligheten att med utgångspunkt i antagna verksamhetsmål och åtgärder åstadkomma effekter för att minska frekvensen av olyckor och minska olyckornas konsekvenser. Kommunen ser fortlöpande över

behovet av särskilt riktade åtgärder på områden där skyddet behöver ökas för att nå de som bor och vistas i kommunens alla delar. Särskilt inriktade utbildningar och övning för egen personal, inköp av särskild utrustning samt samverkan mellan de kommunala förvaltningarna är också givna åtgärder för skyddet mot olyckor i Luleå kommun.

6.1. Åtgärder för måluppfyllelse

Luleå kommuns åtgärder för att nå de framtagna övergripande verksamhetsmålen i arbetet för skydd mot olyckor för varje olyckstyp har utarbetats i samverkan mellan förvaltningar och räddningstjänsten.

Luleå kommuns åtgärder mot brand

- Kommunen ska informera om brandrisker, hur man kan skydda sig mot bränder och hantera första insats för att släcka bränder genom att ge kurser och andra informationsinsatser till alla boende i kommunen
- Kommunen ska ge grundläggande brandkunskapsutbildning till alla elever under deras skolgång samt informera barn och ungdomar om konsekvenserna av anlagda bränder och falska larm
- Personal i kommunens förskolor, skolor, vård och omsorgsboenden och andra särskilda boenden ska genomgå utbildning i allmän brandkunskap och hjärt- och lungräddning
- I vård- och omsorgsboenden, gruppboenden och liknande boenden där krav på tidig upptäckt av brand ställs ska det finnas automatiskt brandlarm med vidarebefordran till räddningstjänsten
- Utrymningslarm ska finnas i kommunens förskolor, skolor, vård och omsorgsboenden och andra särskilda boenden
- Alla nämnder och kommunala bolag ska upprätta planer över systematiskt brandskyddsarbete och utrymningsplaner för verksamheten samt göra utrymningsvägar kända genom återkommande utrymningsövningar
- I alla kommunens offentliga lokaler ska det finnas utrustning för att göra första insats vid brand och andra olyckor
- Användandet av brandvarnare i bostäder och fritidshus ska främjas
- Människor som har långt till hjälpinsats vid brand ska erbjudas självskyddsutbildning
- Kommunen ska genom tillsyn kontrollera att systematiskt brandskyddsarbete bedrivs i de byggnader och verksamheter där kommunen utför tillsyn
- För att värna UNESCO:s världsarv ska eldningsförbud permanent råda i världsarvet Gammelstads kyrkby. Eldningsförbud i skog och mark ska beslutas om när så är lämpligt
- En räddningsinsats vid brand ska kunna påbörjas inom 10 minuter i Luleå centrum och inom 20 minuter för 90 % av kommunens övriga hushåll.

Luleå kommuns åtgärder mot trafikolyckor

- Olycksutvecklingen ska fortlöpande följas för kommunens vägnät så att det är säkert utformat.
- Skolvägar för barn och ungdomar i för-, grund- och gymnasieskola ska kontinuerligt inventeras och en åtgärdsplan tas fram där det behövs för att minska olycksrisker för barn i trafiken

- Förslag på förebyggande åtgärder ska årligen sammanställas efter analys av olycksstatistiken för att minska antalet trafikolyckor
- Kommunen ska informera och samråda med Trafikverket om olycksdrabbade trafikmiljöer i det statliga vägnätet
- De kommunanställda som kör bil i tjänsten ska efter behov ges utbildning i halkkörning.
- Räddningstjänsten ska ha förmåga att säkra olycksplats, utföra första hjälpen på skadade och utföra losstagnning av fastklämda personer
- En räddningsinsats vid trafikolycka ska kunna påbörjas inom 10 minuter i Luleå centrum och inom 20 minuter för 90 % av övriga vägar i kommunen.

Luleå kommuns åtgärder mot olyckor med farliga ämnen

- Alla detaljplaner i kommunen ska beakta risker med farliga ämnen i samhällsplaneringen
- Kommunen ska i samarbete med de som bedriver farlig verksamhet informera berörda om risker och skydd, minst var femte år. Berörda boende ska vara medvetna om riskerna samt känna till vad de ska göra vid händelse av en olycka
- Gäddviks vattentäkt ska skyddas genom riktade råd och riktlinjer om gällande skyddsbestämmelser till berörda markägare och verksamheter i närheten av vattentäkten
- Varnings- och informationsskyltning längst tillfartsvägar och zongränser till Gäddviks vattentäkt ska hållas aktuella
- Kommunen ska utöva tillsyn vid anläggningar som bedriver farlig verksamhet och/eller hanterar farliga ämnen
- Räddningstjänsten ska kunna utföra livräddning i riskmiljö orsakad av kemikalieutsläpp och kunna utföra första hjälpen på skadade
- Räddningstjänsten ska ha förmåga och resurser för att begränsa utsläpp av farliga ämnen till land och till sjöss samt förmåga att utföra brandsläckning och sanering i samband med utsläpp och brand orsakade av farliga ämnen
- Kommunen ska följa och beakta framtida risker i samhällsutvecklingen avseende farlig verksamhet och hanteringen av farliga ämnen.

Luleå kommuns åtgärder mot drunkningsolyckor

- God simkunnighet hos kommunens barn och vuxna ska främjas
- Vid alla kommunens kajer, hamnar och badplatser ska det finnas tillgång till utrustning för livräddande insats
- Informationsinsatser om olycksrisker i samband med att vistas vid vatten och på is ska ge kunskap, säkerhet och trygghet
- Information om god båtsäkerhet ska finnas vid alla kommunens kajer, hamnar och badplatser
- Användandet av flytvästar ska främjas
- Kommunen ska erbjuda de som vistas i kommunen möjlighet att låna flytvästar
- Räddningstjänsten ska ha förmåga att utföra ytlivräddning vid alla årstider samt utföra förstahjälpen på skadade vid drunkningstillbud.

Luleå kommuns åtgärder mot naturolyckor

- Arbetet med säkerhet och trygghet i samband med naturolyckor ska utvecklas
- Översvämningsrisker vid kraftiga skyfall, snösmältning och andra extrema väderfenomen samt ras och skred mm ska förebyggas genom ökad kompetens
- Beredskap för att förhindra skador på vatten och avloppssystem ska finnas i kommunen
- Beredskap för snabb hjälp till drabbade vid strömavbrott orsakat av storm ska finnas i kommunen
- Kommunala och andra fastighetsägare ska informeras om åtgärder för att förhindra takras och andra olyckor orsakade av extremt snötryck
- Räddningstjänsten ska förbättra sin förmåga att utföra livräddning i riskmiljö orsakad av ras, översvämningsar och andra naturolyckor samt kunna utföra första hjälpen på skadade.

Luleå kommuns åtgärder mot övriga olyckor och framtida risker

- Alla som bor i eller i närheten av riskområden ska informeras och ges kunskap om risker och skydd samt vad de ska göra vid en storolycka
- Alla större detaljplaner ska beakta risker som finns i samband med eventuella storolyckor i kommunen
- Räddningstjänsten ska vid storolyckor ha förmåga att leda och samordna en större räddningsinsats med samverkande organ från andra myndigheter, organisationer och förstärkande enheter från andra kommuners räddningstjänst
- Räddningstjänsten ska ha förmåga att utföra indikering av farliga ämnen och radioaktivitet
- Kommunen ska vara uppmärksam på och ta hänsyn till framtida risker i samhällsplaneringen inför utvecklingen av industrisatsningar, kommunikationer och bostadsområden
- Räddningstjänsten ska dimensioneras inför framtida olyckor och olycksrisker.

7. Förebyggande – förmåga och verksamhet

Med förmåga att förebygga avses här möjligheten att innan en olycka äger rum åstadkomma effekter för att minska sannolikheten för att olyckan inträffar inom kommunens geografiska område eller minska konsekvenserna av olyckan, enligt de nationella mål som anges i LSO om förebyggande verksamhet och räddningstjänst¹⁵.

Avsikten med ett nationellt mål för den förebyggande verksamheten är dels att likställa förebyggande arbete med räddningstjänst, dels att ge den förebyggande verksamheten en tydligare nationell inriktning. Effekten ska uppnås genom kommunens lokala verksamhetsmål och åtgärder men också genom de lagstadgade verksamheterna tillsyn, stöd till” den enskilde, rengöring och brandskyddskontroll samt övriga förebyggande åtgärder. De åtgärder som vidtas ska vara effektiva, ha god effekt på skadeutfallet och vara kostnadseffektiva.

7.1. Tillsyn

Tillsyn är ett viktigt verktyg för att åstadkomma ett skäligt brandskydd och för att säkerställa att de verksamheter som klassas som farlig verksamhet har en tillräcklig förmåga att göra effektiva inledande åtgärder när det inträffar en olycka eller ett tillbud vid dessa anläggningar. Tillsynen av den enskildes brandskydd syftar till att kontrollera om byggnader och anläggningar lever upp till lagens krav, både avseende byggnadstekniskt och organisatoriskt brandskydd. Erfarenheter från räddningsinsatser är ett viktigt urvalskriterium för tillsyn och det ska läggas ett särskilt fokus på denna erfarenhetsåterföring mellan den operativa verksamheten och den förebyggande.

Tillsyn ska framförallt användas som verktyg för att säkerställa brandskyddet på de byggnader och anläggningar där en eventuell brand kan få stora konsekvenser avseende människors liv, hälsa, egendom och miljö. Utöver de byggnader och anläggningar som anges i MSB:s föreskrift ska tillsyn göras där stora risker föreligger, exempelvis vid samhällsviktiga verksamheter eller flerbostadshus och där det bedöms finnas behov av att stärka brandskyddet. Industrier är ett annat exempel på objekt som bedöms utifrån den verksamhet som bedrivs och vilka konsekvenser en brand eller annan olycka i den aktuella byggnaden eller anläggningen skulle kunna medföra. Tillsyn av de anläggningar i kommunen som enligt beslut ska omfattas av skyldig heterna i LSO 2 kap. 4 § ska genomföras minst vart fjärde år.

Kontrollen av att den enskilde uppfyller sina skyldigheter är en viktig del av kommunens förebyggande arbete. I Luleå kommun ansvarar räddningstjänstens sektion Myndighetsutövning för genomförandet av kommunens tillsyn av den enskildes lagenliga skyldigheter¹⁶. Räddningstjänsten planerar sin tillsyn enligt MSBFS 2021:8, MSB:s föreskrift om hur kommunerna ska planera och utföra sin tillsyn enligt LSO. De objekt som bör utövas tillsyn över, enligt föreskriften men även andra lokala identifierade objekt, är samlade i ett objektsregister som årligen uppdateras. Detta objektsregister och de intervaller som sätts beroende på objektens risker, komplexitet etc. är i slutändan ett behov vad gäller tillsyn enligt LSO. Denna ska därefter bemannas med lämpligt antal och kompetenta tillsynsförare. Tillsynsplanen, som är verktyg för att planera och prioritera befintliga personalresurser för att nå målen för tillsynsverksamheten, anger varje år förslag på omfattning, inriktning och motiv för tillsynsverksamheten och beslutas av kommunstyrelsen.

Tillsynsprocessens syfte är att använda kommunens resurser där behovet av tillsyn är som störst. Vid urvalet av tillsynsobjekt annat än de som är föreskriftskrav är det flera faktorer som påverkar. Den övergripande planering och inriktning för kommunens tillsyn över den enskildes skyldigheter finns inom tillsynsverksamhetens ram, i vilken lagstiftning, handlingsprogram, regional 0-vision, aktiv mot brand, statistik och politik mm inryms.

Målen för tillsynsverksamheten i Luleå kommun framgår av respektive års tillsynsplan. Tillsynerna kategoriseras i återkommande-, tema- och händelsebaserad tillsyn och kategoriseringen är baserad på hur behovet av tillsynen har uppkommit. Återkommande tillsyn genomförs med löpande intervaller utifrån prioriteringar eller alternativt i samband med nya ärenden. Bedömning av intervall baseras på om det är objekt med stor risk för, eller stora konsekvenser vid brand, till exempel i flerbostadshus och

större industrier, tillsyn av nya objekt; antingen ny verksamhetsutövare vid tidigare befintlig eller helt ny verksamhet. Räddningstjänsten använder sig även till viss del av ett av ett planeringssystem i form av ett så kallat risk-index. Det innebär att i förväg bestämda kriterier och poäng, visar vilket tillsynsintervall objektet bör ha beroende på vilka uppgifter handläggaren förser systemet med. Det kan vara så att ett sämre organisatoriskt brandskydd leder till tätare intervall och ett bättre leder till ett längre intervall. Grunder för behovet av systematiskt brandskyddsarbete för att säkerställa brandskyddet är också väsentliga eller ofta förekommande förändringar som påverkar brandskyddet, verksamheter med tillstånd att hantera brandfarlig vara samt verksamheter med serveringstillstånd och danstillstånd.

15 LSO, 1 kap. 1 - 3 a §§

16 LSO 5 kap. 1 § 25

Tematillsyn kan vara tillsyn med utgångspunkt i den politiska styrningen och de behov som påtalats i handlingsprogrammet för olycksförebyggande verksamhet i kommunen. Tematillsyn kan också ske när fokus bör ligga på en särskild verksamhet på grund av andra orsaker, till exempel ny kunskap om vanliga brister genom nationell erfarenhetsåterföring eller liknande.

Händelsebaserade tillsynsbesök är besök med anledning av inträffade bränder, tips från allmänheten eller händelser där påtalat behov av tillsyn initierats på annat sätt.

Utifrån den övergripande inriktningen förs aktuella tillsynsobjekt vidare till den fördjupade planeringen som då beaktar uppmärksammade brister, var blir konsekvenser vid händelse av brand stora, erfarenhet från tidigare tillsynsbesök, erfarenhet från tidigare riktade kommunikationsaktiviteter, erfarenheter från räddningsinsatser och/eller utförda brand- och olycksutredningar och tillsynsintervall baserat på riskindex.

Luleå kommun ställer höga krav på sina tillsynsför rättare. Räddningschef eller de anställda som är utsedda av och fått delegation av räddningschefen är behöriga att utföra tillsyn. Kompetens kring byggnadstekniskt och organisatoriskt brandskydd samt en god kommunikativ förmåga, för att kunna motivera och förklara upptäckta brister och beslut på ett tydligt och pedagogiskt sätt för den enskilde som blir föremål för en tillsyn är grundläggande krav. Beroende på vilken typ av ärende som ska handläggas eller vid vilken typ av verksamhet tillsyn ska utföras varierar behovet av kompetens. För närvarande finns ca 1.8 helårsarbetare avsatta för tillsyn men antalet anställda som arbetar med tillsyn enligt LSO i Luleå kommun varierar totalt sett mellan 5–10 st. På sikt kommer antalet tillgängliga tillsynsför rättare att öka för att möta ett ökat behov av tillsyn.

Räddningstjänsten i Luleå kommun ska upprätthålla en minsta kompetensnivå om lägst TillsynA¹⁷ eller Förebyggande 1¹⁸ för myndighetsutövning enligt LSO. Tillsyn av farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 i LSO kräver också särskild kompetens. Räddningschefen har mandat att bedöma om individ på annat sätt än ovan nämnda kurser tillgododossat sig kompetenser som bedöms likvärdiga. För att kunna hantera de speciella risker som farliga verksamheter genererar och handlägga mer komplicerande ärenden ska brandingenjörskompetens eller annan kompetens och erfarenhet som bidrar till den speciella sakkunskapen upprätthållas i kommunen. Det framgår vidare av räddningschefens vidaredelegation vem i kommunen

får utföra tillsyn och utfärda tillstånd enligt gällande lagstiftningar. För att säkerställa hög kvalitet på myndighetsbeslut samt att kraven är skäliga och likvärdiga, får enligt delegationsordningen beslut inte fattas utan samråd med ansvarig sektionschef eller räddningschef.

Hur ofta tillsyn av den enskildes skyldigheter ska genomföras beror på typen av objekt och erfarenhet från tidigare tillsyn. När tillsynsplanen är fastställd fördelar ansvarig sektionschef tillsynerna till de handläggare som ska genomföra tillsynen utifrån objektens komplexitet samt handläggarnas kompetens och erfarenheter. Samordning och samverkan med myndigheter, organisationer och andra förvaltningar kan vid vissa tillsyner vara aktuellt beroende på vilka regelverk som berörs vid samordnad tillsyn.

Uppföljning och utvärdering sker kontinuerligt under hela verksamhetsåret och sammanställs inför upprättandet av kommande års tillsynsplan. Efter varje tillsynsbesök ska uppföljning av ärendet ske. Vilken typ av uppföljning som är aktuell beror på resultatet av tillsynen, men den enskilde bör alltid få ta del av upprättad tjänsteanteckning inom 14 dagar efter utförd tillsyn. Om det upprättas ett föreläggande för ett tillsynsobjekt ska det alltid genomföras en uppföljning för att säkerställa att beslutet har efterlevts, som huvudregel genomförs då uppföljningen som ett fysiskt platsbesök. För att verifiera att urvalet av tillsynsobjekt för det aktuella året var ändamålsenligt och för att kvaliteten av tillsynsbesöken ska säkerhetsställas utvärderas tillsynen både löpande under året och vid årets slut. En mer detaljerad beskrivning av kommunens tillsynsverksamhet finns i räddningstjänstens tillsynsplan.

*17 Kurs i brand- och olycksförebyggande arbete som ges av
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.*

18 Äldre kurs i brand- och olycksförebyggande arbete som gavs av Statens räddningsverk.

7.2. Stöd till den enskilde

Huvudansvaret för skydd mot olyckor åligger alltid den enskilde. Den enskilde, som är såväl privatperson som företag, ska vid upptäckt av eller genom kännedom på annat sätt om brand eller annan olycka som innebär fara för någons liv, hälsa eller miljö, varna de som är i fara och om behov finns kalla på hjälp. Den enskilde ska också för egen del hålla ett skäligt skydd mot brand och annan olyckshändelse.

Intentionen i LSO är också att den enskilde själv utifrån sina förutsättningar ska kunna hantera sina risker¹⁹.

Den bästa brandresursen i en verksamhet är de personer som finns på plats och snabbt kan göra ett ingripande. Kommunens skyldighet är att ge stöd och underlätta för den enskilde att själv skydda sig från olyckor, genom att informera och utbilda i såväl förebyggande som skadeavhjälpande åtgärder och att medvetandegöra den enskilde om riskerna. Därmed kan de förhindra att en liten brand blir en stor. Men det krävs då att den enskilde är bekant med den utrustning som finns till hands samt att de känner en trygghet i att använda den.

Räddningstjänstens utbildningscentrum, RUC, i Luleå är ett kunskapscentrum för kommunens alla invånare, företag, organisationer samt

räddningstjänstens interna övningsverksamhet. Vid RUC utbildas årligen ca 4000 personer. Merparten av instruktörerna vid RUC arbetar också som brandbefäl, brandmän eller ambulanssjukvårdare vilket borgar för erfarenhet från verklighetens nödlägen och god kunskap om expertområdena. I samverkan med Norrbottens Brandskyddsförening anordnas utbildningar inom flertalet områden; till exempel brandsäkerhet, heta arbeten, första hjälpen samt hjärt- och lungräddning.

I Luleå kommun är bostadsbränder ett prioriterat område och genom utbildningscentrums verksamhet vidtas åtgärder för att minska antalet bostadsbränder samt antalet omkomna och skadade till följd av bränder. Varje år besöker räddningstjänsten ett stort antal bostäder i utsedda stadsområden för att kontrollera om fungerande brandvarnare finns samt informera om brandskydd i bostäder. Några av de många målgrupper som får ta del av utbildningsverksamhetens kursutbud är fastighetsägare, barn- och skolungdomar samt kommunens anställda.

Information genomförs också regelbundet i form av broschyrer som sprids vid olika större publika arrangemang, till exempel ishockey och basketmatcher samt andra idrotts- och kulturevenemang. RUC arrangerar också öppet hus för allmänheten på räddningsstationen, tillsammans med räddningstjänsten, en dag per år. Då ges information om allmänt brandskydd samt brandsäkerhet i bostäder och RUC förevisar funktion av handbrandsläckare och annat. Besökarna får också träffa brandmän, titta i brandbilarna och besökarna bjuds även på kaffe, bullar och godis mm. Arrangemanget är en mycket uppskattad dag bland kommunens medborgare.

Räddningstjänstens underlag för sitt arbete med stöd till den enskilde kommer att utgöras av en informations- och evenemangsplan. Planen är ett strategiskt instrument för att avgöra i vilka sammanhang kommunen ska ge råd, utbilda och informera den enskilde.

7.3. Rengöring och brandskyddskontroll

Att ansvara för rengöring av fasta förbränningsanordningar samt att dessa regelbundet kontrolleras ur brandskyddssynpunkt hör till kommunens brandförebyggande verksamhet²⁰. I Luleå kommun finns totalt ca 12 000 sotningsobjekt och brandskyddskontrollobjekt²¹. Kommunens ansvar, som innebär att fasta förbränningsanordningar samt imkanaler i storkök och restauranger rengörs och kontrolleras, är delegerat till räddningstjänsten. Vilka objekt som omfattas av kraven på sotning och brandskyddskontroll; hur omfattande och hur ofta den ska genomföras samt vilken utbildning som krävs för att ha behörighet att utföra dessa kontroller regleras i MSB:s föreskrifter och allmänna råd. I Luleå kommun finns beslut om frister för rengöring där räddningstjänsten årligen följer upp att sotning och brandskyddskontroll sker i enlighet med de beslutade fristerna.

¹⁹ LSO, 3 kap. 2 §

²⁰ LSO, 3 kap. 4 §

²¹ Uppgifter om antal sotningsobjekt och brandskyddskontrollobjekt har hämtats från kommunens årliga statistik till MSB, år 2020 ²² MSBFS 2014:6 I normalfallet. Det kan förekomma arbetsuppgifter, så som övningsverksamhet, som fördröjer anspänningstiden.

I Luleå kommun utförs rengöring och brandskyddskontroll²² av en privat entreprenör, som vid detta handlingsprogramms fastställande är Sotarn AB i Piteå. Enligt avtalet med räddningstjänsten omfattas all rengöring (sotning) och brandskyddskontroll för fastigheter inom Luleå kommun, som också ska utföras av personer med godkänd kompetens. Avtalet garanterar att entreprenören har tillgång till personal med skorstensfejarexamen (minst 1 person), med minst 5 års erfarenhet av arbete inom det aktuella området, gedigen erfarenhet av att kunna utföra sotning samt brandskyddskontroll samt god allmänkunskap om åberopade lagar och föreskrifter. Enligt det nuvarande avtal finns tillgång till 9 årsarbetskrafter för uppgiften. Även brandskyddskontrollen utförs av entreprenören och debiteras enligt fastställd taxa.

En fastighetsägare kan också ansöka om att få utföra sotning på egen hand. I Luleå kommun finns 409 medgivanden för egensotning. Räddningstjänsten eftersträvar att underlätta egensotning för den enskilde genom information och vägledning. Ansökan om egensotning sker digitalt via en e-tjänst på kommunens hemsida, vilket förenklar och påskyndar handläggningsprocessen. Möjligheten att medge egensotning kan inte överlåtas till privat entreprenör utan måste hanteras av kommunen. Innan medgivande lämnas beaktas förbränningsanordningens komplexitet, risksituationen, den enskildes kunskap samt generella förutsättningar för uppgiften. Ett medgivande ges om sotningen kan ske på ett från brandskyddssynpunkt betryggande sätt. Medgivandet kan återkallas om det vid brandskyddskontroll eller tillsyn skulle visa sig att sotningen inte skett på sådant sätt att anläggningen är säker från brandskyddssynpunkt. Mer information om sotning finns på Luleå kommuns hemsida.

7.4. Övriga förebyggande åtgärder

Räddningstjänsten fungerar som sakkunnig på flera områden utan att vara beslutande myndighet. Det gäller främst inom område brand men räddningstjänsten har också en viktig roll i frågor om risker och olycksförebyggande arbete genom att ge stöd till andra kommunala förvaltningar samt andra myndigheter i deras beslut.

För att förebygga bränder och andra olyckor inom kommunen stödjer räddningstjänsten berörda förvaltningar i ärenden enligt Plan och bygglagen, PBL (2010:900). Det innebär bland annat att räddningstjänsten ska vara sakkunnig i brandfrågor i delar av byggprocessen. Det handlar också om att i kommunens planprocesser beakta risker som ras och skred, översvämning, avstånd till olika former av riskfylld verksamhet samt beakta sådant som kan ha betydelse för kommunens förmåga att genomföra insatser som behov av fordon för livräddning på hög höjd, brandposter och behov av framkomlighet för räddningstjänstfordon.

För frågor om serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622) bistår räddningstjänsten berörda förvaltningar i frågor om lokalerna ur hänseendet brandskydd är anpassade för den verksamhet som ansökan redogör för. Räddningstjänsten är också remissinstans till polismyndigheten i frågor kring tillstånd till hotell- och pensionatverksamhet enligt lag (1966:742) om hotell- och pensionatsrörelse och säkerhet vid idrotts- evenemang, allmän sammankomst, offentlig tillställning, användande av offentlig plats samt frågor om fyrverkeri, scenfyrverkeri eller annan pyroteknik enligt ordningslagen (1993:1617).

Räddningstjänstförvaltningen bistår Trafikverket i trafikplanering vid ny- eller ombyggnation av vägar och järnvägar. Räddningstjänstförvaltningen är även remissinstans till länsstyrelsen i frågor om tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken.

Det finns en hel del andra uppgifter som utförs av räddningstjänsten i Luleå kommun, till exempel samordning av tillsyn och remisser och andra uppgifter enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Beslut om eldningsförbud råder permanent i Världsarvet men eldningsförbud kan tillfälligt fattas av räddningschef när det behövs i övriga delar av kommunen. Räddningstjänsten samverkar också med många andra offentliga och frivilliga organisationer, däribland Brandskyddsföreningen i Norrbotten och kommunens Världsarvsgrupp där räddningstjänsten bland annat deltar vid den syn av kyrkstugor som genomförs varje år.

8. Räddningstjänst – förmåga och verksamhet

Förmåga till räddningsinsats kan uttryckas i uppnådd effekt, eller skillnaden mellan utvecklingen vid en olycka utan att någon räddningsinsats genomförs och utvecklingen vid en räddningsinsats. Effekten kan till exempel vara att alla personer är i säkerhet utanför byggnaden och ingen brandspridning mellan brandcellsgräns och fastighet sker vid brand i byggnad eller att inga följdolyckor sker och skadade personer omhändertas av sjukvårdspersonal inom en viss tid vid en trafikolycka. En beskrivning av förmåga handlar om de effekter som eftersträvas att kunna uppnås vid de olyckor som kan antas inträffa i framtiden.

Räddningstjänstens operativa verksamhet i Luleå kommun är planerad och dimensionerad för att ha tillräcklig förmåga för att åstadkomma god effekt, det vill säga att kunna hantera de olyckor som sker inom kommunens geografiska område. För att ett likvärdigt skydd ska uppnås i hela kommunen har planeringen av kommunens räddningsverksamhet anpassats till variationer i kommunens riskbild, geografiska förutsättningar, insatstider, befolkningsstruktur, industriell verksamhet mm.

Tillgång till resurser och hur snabbt dessa resurser kan påbörja att påverka händelseförloppet, eller skapa effekt, i fredstid såväl som under höjd beredskap hör till förmågan. Till förmåga räknas också tillgång till resurser i samverkan med andra kommuner och organisationer, tid från att larmet inkommer till att första räddningsresurs är framme på olycksplatsen, inklusive larmhanteringen, för samtliga delar av kommunen. Överlåtande åt annan att vidta begränsade, inledande åtgärder samt räddningsenheternas huvudsakliga placering, storlek och anspänningstid; dvs tiden från larm till det första fordonet på väg till olycksplatsen, samt tillgång till specialkompetens och specialresurser ingår också i förmågan. En övergripande redovisning av förmågan vid räddningstjänstens operativa verksamhet i Luleå kommun beskrivs nedan.

8.1. Övergripande

En räddningsinsats ska genomföras vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön. Kommunens förmåga att genomföra räddningsinsatser kan definieras som möjligheten att vid en olycka åstadkomma effekter genom att positivt påverka utfallet av skador på liv och hälsa, egendom och miljö. Beskrivningen nedan av räddningstjänstens förmåga, eller hur och vilka effekter som ska uppnås tar sin utgångspunkt i de nationella målen i LSO som tydliggörs i Luleå kommuns övergripande verksamhetsmål. Tillgång till egna resurser

I Luleå kommun består räddningstjänstens operativa del av en heltidsbemannad räddningsstation i centrala Luleå, och en beredskapsbemannad räddningsstation i Råneå. Utöver dessa styrkor finns räddningsvärn, det vill säga en räddningsstation utan beredskap där personal rycker in vid möjlighet, i Klöverträsk och på de fyra öarna Hindersön, Junkön, Sandön och Storbrändön med utbildning i första utvärdig släckinsats, första hjälpen och HLR. Därutöver finns skogsbrandvärn med skogsägare utbildade i första utvärdig släckinsats vid skogsbrand som kan kallas in (saknar eget material) vid skogsbränder i Avan/Bälinge, Västmark, Bjurträsk och Ersnäs samt i mellersta och norra delen av kommunens geografiska område.

Räddningsstyrkorna har en grundbemanning/kompetens vid respektive räddningsstation samt värn med beredskap som kan rycka ut inom de tider som anges nedan. Avtal finns för att kunna kalla in SSAB:s styrka vid behov. Grundbemanningen för respektive station i Luleå och Råneå som ska kunna rycka ut inom angivna tider.

Beredskapshållning

Vid särskilda riskbilder eller påfrestning genom pågående räddningsinsatser i det ledningssystem som Luleå kommun ingår i anpassas beredskapshållningen över tid till situationen genom beslut av räddningschef eller räddningschef i beredskap. Detta kan exempelvis utgöras av att bemanningen på en station tillfälligt utökas på grund av att större risk för olyckor ses, kanske på grund av en vädervarning. Det kan även utgöras av att bemanning tillfälligt minskas för att säkerställa resursförsörjning till pågående räddningsinsatser, såväl i Luleå kommun, ledningssystemet i helhet eller om nationell förstärkningsresurs från Luleå används.

RÄDDNINGSSATION	BEMANNING	ANSPÄNNINGSTID
Samverkansområde	1 vakthavande räddningschef	90 sek
Luleå centrum	1 vakthavande befäl	90 sek
Luleå centrum	1 regional insatsledare	Skyndsamt, beredskap i hemmet
Utgår från Luleå eller Boden	1 insatsledare	Skyndsamt, beredskap i hemmet
Luleå centrum	1 styrkeledare + 7 brandmän	90 sek
Råneå	1 styrkeledare + 4 brandmän	8 min
Klöverträsk	14 personer	1 värn, saknar anspänningstid
Öarna	57 personer totalt	4 värn, saknar anspänningstid
Hela kommunen (6 värn)	50 personer totalt	6 Skogsbrandvärn, saknar anspänningstid
Station SSAB	1 styrkeledare + 4 brandmän	Saknar anspänningstid

Tabell 1: Tillgång till egna resurser; räddningsstationer, värn, bemanning och anspänningstid

Material

Vid stationen i Luleå finns FIP-enhet (FIP=första insatsperson), släckbil, släckbilreserv, höjdfordon (stegbil), 2 tankbilar (lastväxlare), bil för persontransport, en mindre dragbil för skoter/fyrhjuling hydrokopter, båt, skogsbrandsfordon. Specialresurser finns i form av exempelvis hydrokopter, vattenskotter och kemcontainer. Vid Råneå station finns FIP-enhet, släckbil, tankbil(lastväxlare), skogsbrandscontainer, skoter och båt.

Kompetenser

Luleå räddningstjänst eftersträvar hög kompetens för organisationens brandmän och befäl. Kommunens räddningschef ska inneha brandingenjörsexamen enligt högskoleförordningen (SFS 1993:100) samt ha genomfört påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer vid Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB, tidigare Statens Räddningsverk, SRV). Räddningschefen är förvaltningschef.

Räddningschefen beslutar om huruvida en räddningsinsats ska inledas. Om en räddningsinsats ska inledas ska räddningschefen utse en räddningsledare som leder insatsen. Räddningschefen får också uppdra åt någon som är behörig att vara räddningsledare att fatta beslut som enligt LSO ska fattas av räddningschefen eller räddningsledaren, om de uppfyller rätt kompetenskrav. För att få tjänstgöra som räddningsledare krävs kompetens enligt MSBFS 2021:2. I det ledningssystem som Luleå ingår i är räddningsledaren normalt det vakthavande befälet i räddningscentralen.

Räddningsvärnen består av frivillig personal utan formell kompetens. De genomför övning och utbildning normalt en gång per år.

Brandman i heltidsstyrka ska ha avlagt examen i räddnings- och säkerhetsarbete från MSB:s utbildning i Skydd mot olyckor, eller avlagt examen i utbildningen Brandman Heltid enligt SRV:s äldre utbildningssystem. För vikarierande personal ställs inte dessa krav. Räddningspersonal i beredskap (RIB) så kallad deltidsbrandman, ska ha genomgått MSB:s utbildning i räddningsinsats, grundutbildning för räddningspersonal i beredskap (GRIB) eller genomgått utbildningen Brandman Deltid enligt SRV:s äldre utbildningssystem.

Styrkeledare ska som lägst ha genomgått MSB:s kurs Räddningsledare A eller LK1 SL.

Insatsledare ska ha genomgått MSB:s kurs Räddningsledning B, Brandingenjörsutbildning med RUB eller LK2 IL.

Regional insatsledare ska ha genomgått MSB:s kurs Räddningsledning B, Brandingenjörsutbildning med RUB eller LK2 RIL.

Vakthavande befäl ska ha genomgått MSB:s kurs Räddningsledning B, Brandingenjörsutbildning med RUB eller LK3 VH B/RCH.

Vakthavande räddningschef ska ha genomgått MSB:s kurs Räddningsledning B, Brandingenjörsutbildning med RUB eller LK3 VH B/RCH.

För alla funktioner och tjänster inom förvaltningen har räddningschefen mandat att bedöma om individ på annat sätt än ovan nämnda kurser tillgodogjort sig kompetenser som bedöms likvärdiga.

Övningsverksamhet

Regelbunden utbildningsverksamhet och övningar är viktiga delar i att bibehålla och öka kompetensen hos räddningstjänstens personal. För många över tid upprätthålls i Luleå kommun genom planerad kontinuerlig övningsverksamhet samt ett systematiskt kvalitetssäkerhetsarbete som även innehåller kvalitetssäkring av övningsverksamheten. Inriktningen på övningarna styrs av kommunens riskbild, individuella behov och de formella krav som finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Övningarnas genomförande och deltagande personal dokumenteras. Övningsverksamheten följs kontinuerligt upp för att tillse att all personal besitter nödvändig kompetens.

Räddningstjänsten i Luleå anordnar grundutbildning för räddningstjänstens personal i beredskap i samarbete med MSB och Securitas. Även räddningstjänsterna från SSAB och F21 samt ett flertal kommuner i Norr- och Västerbotten övar på Räddningstjänstens utbildningscentrum, RUC, i Luleå kommun. Övningsverksamheten för heltidsanställd personal i räddningsstyrka planeras för 4-månadersperioder där varje period omfattar ca 50 timmars övning. Personalen som utgör RIB, (Räddningspersonal I Beredskap), är schemalagda i var fjärde vecka och normalt genomförs en övning per jourvecka.

Räddningsvärnen består av frivillig personal utan formell kompetens som genomför övning och utbildning normalt en gång per år. De personer som finns för beredskap i räddningsvärn och depåer med material i räddningstjänstens organisation larmas genom telefonutlarmning (UMS). Värnens personal kan hantera en första utvändigt släckinsats mot byggnader och annat och kan sättas in vid skogsbränder samt delta vid en sjöräddning.

Räddningsvärnens personal har också utbildning i första hjälpen och HLR (hjärt-, och lungräddning).

Överlåtande till annan att vidta inledande begränsande åtgärder

Utöver den ovan redovisade beskrivningen av räddningsstationer och värm finns inga avtal inom räddningstjänstens organisation för överlåtande till annan att vidta inledande begränsande åtgärder.

Brandvattenförsörjning

I Luleå tätort ombesörjs brandvattenförsörjningen genom konventionellt brandvattensystem med viss utglesning. Huvudmannaskapet för brandvattenförsörjningen finns idag under kommunens Stadsbyggnadsnämnd men ansvaret för all drift och underhåll finns under det kommunala bolaget Luleå MiljöResurs AB.

Samverkan

Samtliga 14 kommuner i Norrbottens län har sedan 2015 ett samverkansavtal för den kommunala räddningstjänsten. Syftet med avtalet är att skapa en kraftfull förmåga i länets räddningssystem, att effektivisera verksamheten, att bygga ett gemensamt ledningssystem och inte minst att säkerställa att medborgaren får snabbaste möjliga hjälp oavsett var olyckan inträffar, dvs nyttja räddningsresurserna gränslöst, oavsett kommungränser. Tolv av de 14 kommunerna i Norrbotten samverkar ännu mer konkret i ett gemensamt ledningssystem för räddningstjänstverksamheten, tillsammans med sju kommuner i Västerbotten. Ledning och alarmering sker via räddningscentralen i Luleå, som är samlokaliserad med SOS Alarm i Luleå räddningsstation.

Samverkan med andra organisationer och organ, till exempel polis och sjukvård, sker på respektive ledningsnivå, såväl mellan ledningscentralsnivå som skadeplatsansvarigt befäl. Varje samverkande organisation har sin egen ledningsorganisation och sina juridiska mandat. En räddningsinsats kan ofta pågå parallellt med en sjukvårdsinsats, såväl som samtidigt som ingripanden enligt polislagen osv. Samband vid räddningsinsatser sker via radiokommunikation i RAKEL (radiokommunikation för effektiv ledning) som är det nationella blåljus-kommunikationssystemet. RAKEL möjliggör att krypterad och säker kommunikation mellan räddningstjänstenheter, mellan räddningstjänsten och ledningscentralen och i samverkan mellan de olika räddningsorganen sker. Detta system medger en robust och driftsäker kommunikation med god täckning i hela kommunen.

Alarmering av räddningsorganisation

Alarmeringscentral för Luleå kommuns räddningsstyrkor är SOS Alarm, beläget i samma byggnad som räddningsstationen. Genom SOS Alarm larmas kommunens räddningstjänst via högtalarsystem på räddningsstationen, personmottagare och via kommunikationsradio (RAKEL). Om telefonnätet är utslaget går det att larma räddningsstyrkorna via en RAKEL-baserad nödtelefon som kan nås utvändigt på räddningsstationen i Råneå. På räddningsstationen i centrum kan en hjälpbehövande även komma i kontakt med räddningstjänsten genom att trycka på en larmknapp på byggnadens utsida.

Varning och information till allmänheten

Kommuninvånare ska kunna varnas och informeras vid allvarligare olycks-händelser. Detta gäller även vid olyckor som inträffat utanför kommunen, men som kan påverka kommunen. Några tänkbara händelser som kan föranleda ett snabbt behov av varning och information är olje- och kemi-kalieutsläpp som påverkar vattentäkter, utsläpp av giftiga och/eller brand-farliga gaser, stor explosionsrisk och omfattande brand som producerar stora mängder giftig eller irriterande brandrök.

Vid beslut om att allmänheten ska varnas med anledning av omedelbart eller snart förestående fara, ska alltid signalen signalen VMA, viktigt meddelande till allmänheten, nyttjas och direkt åtföljas av aktuell infor-mation, råd och anvisningar i riks- och lokalradion. Sedan 2017 kan också information ges via SMS. VMA initieras via SOS-Alarm av räddnings-ledare, men nyttjande av de takmonterade larmsirenerna kan också startas lokalt på räddningsstationen i centrum. Vid en extraordinär händelse eller en större olycka kommer alla viktiga meddelanden och annan nödvändig information att publiceras på en särskild kriswebb för Luleå kommun. För-beredande information delges kommuninvånarna via kommunens hemsida och informationstidning. VMA-signalen kan endast ges i tätorterna Luleå, Gammelstad inkluderat, och Råneå. VMA-signalen består av upprepade sju sekunder långa ljudstötar med 14 sekunders paus emellan.

När signalen ges ska allmänheten bege sig inomhus, stänga fönster dörrar och ventilation samt lyssna på riks- eller lokalradion.

Responstid

Tid från att larmet inkommer till SOS 112 till att första kommunala rädd-ningsresurs når fram till olyckan är summan av handläggningstiden hos SOS, anspänningstid och körtid för räddningstjänstens resurser. Denna tid kallas responstid.

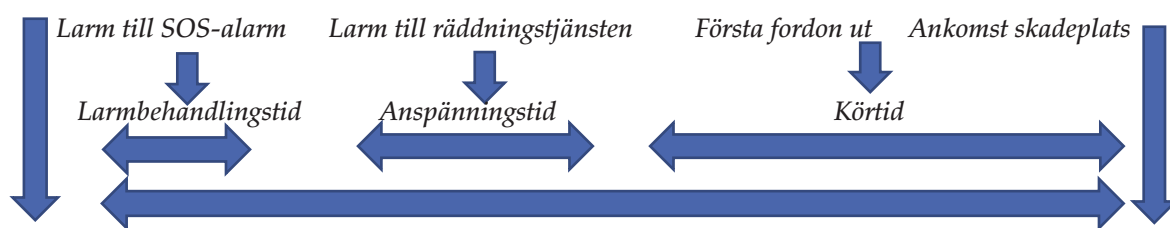

Bild 1: Bilden visar de olika faserna som ingår i responstiden, från larm till ankomst till skadeplatsen

Det finns både årsvisa variationer och variationer över dygnet i Luleå kommun som kan ha en viss påverkan på responstiden vid genomförande av räddningsinsatser. Under sommarmånaderna med dagsljus dygnet runt och glesare trafikflöde kan responstiden vara något kortare nattetid medan tiden kan öka något, både dag-, och nattetid, under den mörka årstiden med halt väglag, oplogade vägar och snörök mm.

Tid från att larmet inkommer till 112 till att första kommunala räddningsre-surs når olika delar av kommunen, inklusive larmhanteringen (responstid) visas också på de 3 nedanstående kartorna som också visar täcknings-graden i tid från räddningsstation till kommunens delar, enligt den tidigare

använda benämningen insatstid (från huvudlarm till räddningstjänsten och dess ankomst på skadeplats, det vill säga utan tid för larmbehandling). Insatstid används dock ännu när byggnader projekteras enligt Plan- och bygglagen (2010:900) och då tas alltså inte hänsyn till larmbehandlingstiden.

En GIS-analys med körtidberäkningar är utförd efter ny modellering (genomförd efter år 2019) där hänsyn är tagen till fördröjning i korsningar, körriktning mm. Denna analys ligger till grund för ytområdet samt tids-tillägg som utgörs av larmbehandlingstid och anspänningstid i ett statistiskt värde. GIS-analysen är genomförd tillsammans med en av Luleå kommuns GIS-ingenjörer.

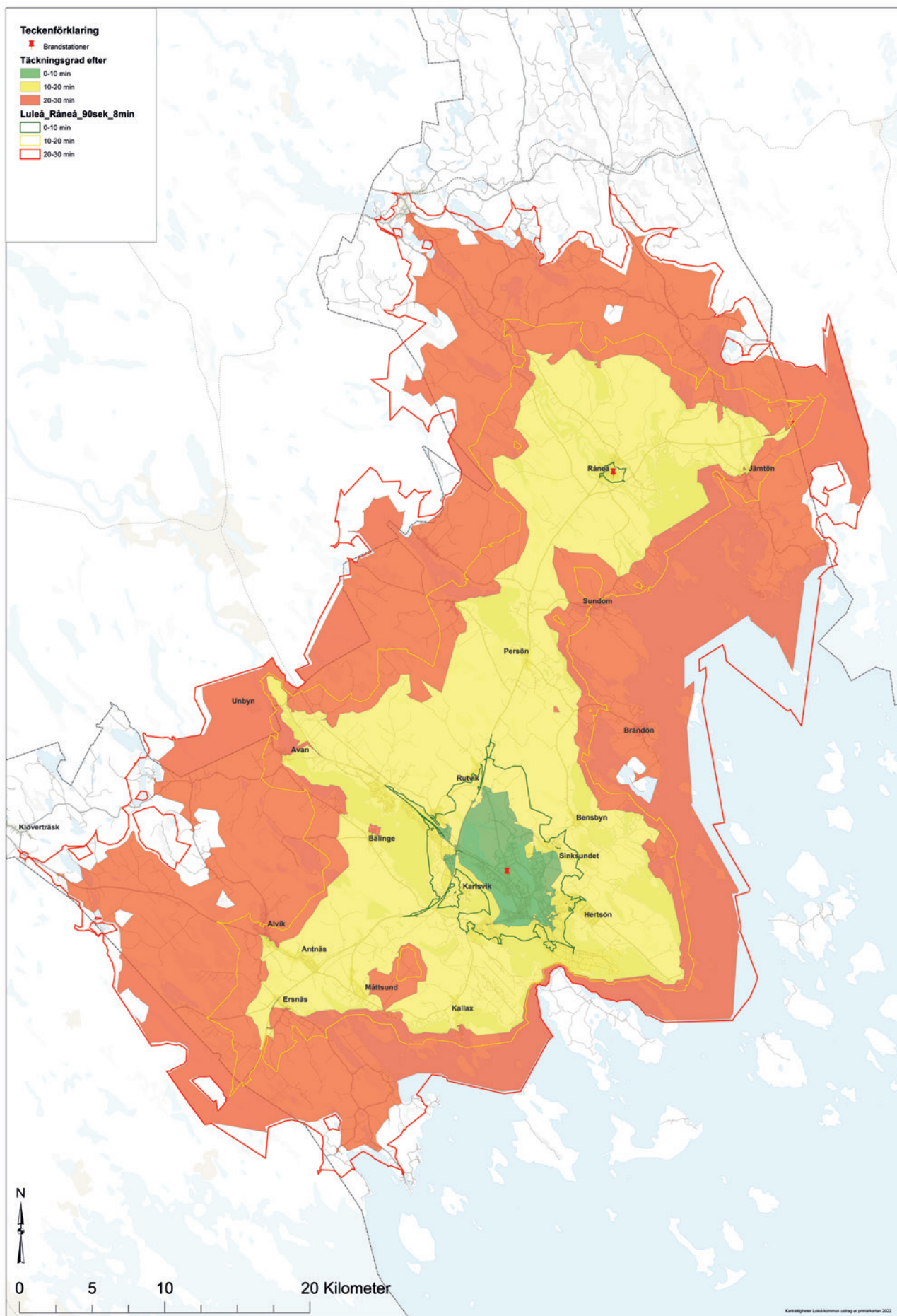
Efter att körtider modellerats om i GIS sedan år 2019 ger den ett avvikande utslag på kartbilderna i framför allt 10-minutervärdet. Den gamla modelleringen i GIS skulle ha gett en täckningsgrad på 53 % respektive 70 % i kommunen. Detta innebär att den nya placeringen av räddningsstationen minskade täckningsgraden med 3 % inom 10-minutersspannet då vi 2019 täckte in 73% av befolkningen inom 10-minuters tidsspann med gamla benämningen på responstid och den äldre modelleringen (2019).

Kartorna nedan visar att den nya genomförda GIS-analysen, som påvisar det procentuella värdet av hur stor andel av kommunens befolkning (78 838 invånare den 27 januari 2022) som nås inom tidsspannet 10 minuter, 20 minuter och 30 minuter, enligt de olika värdena responstid och insatstid;

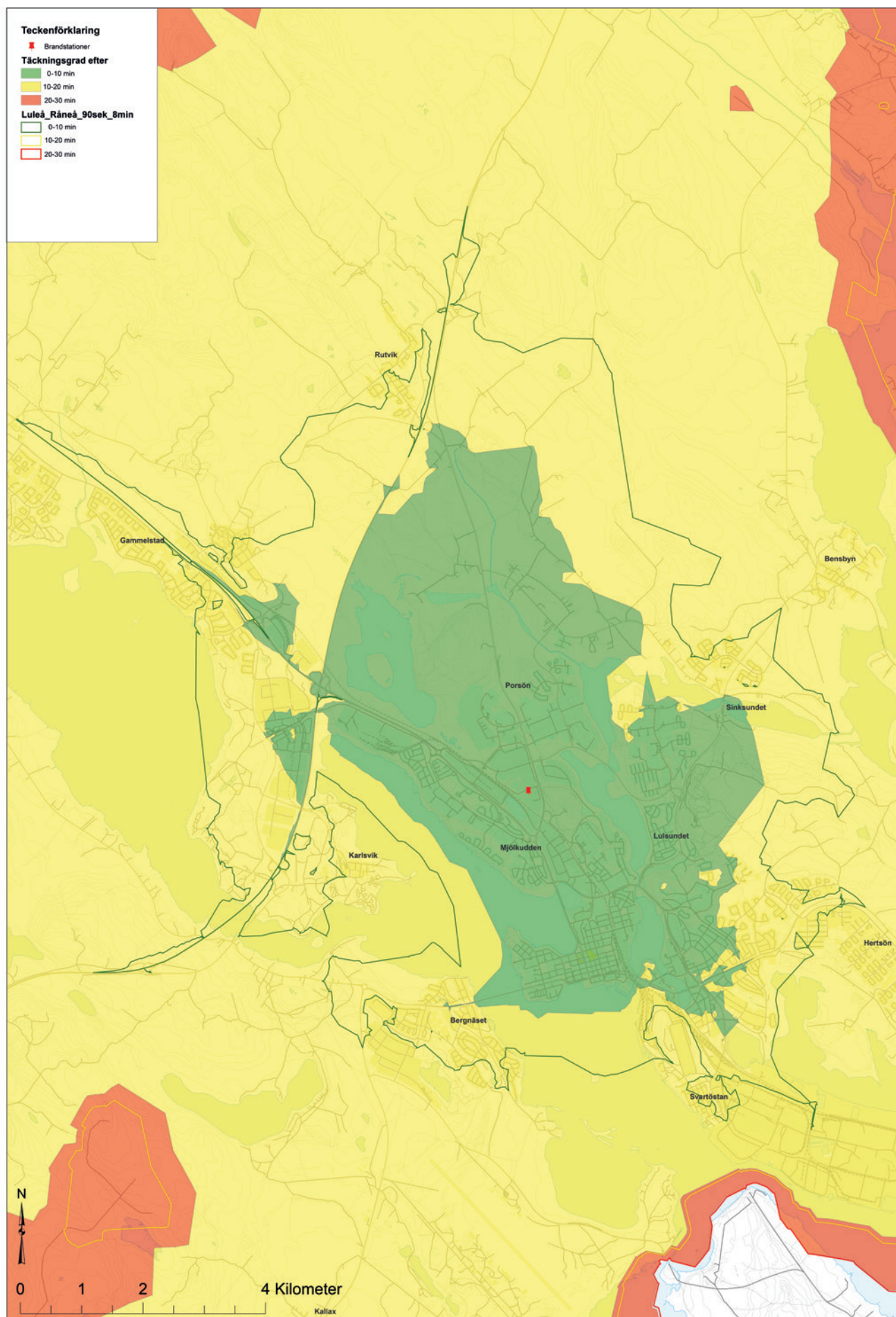
- Inom 10 minuter nås 47 % av kommunens befolkning med värdet responstid
- Inom 10 minuter nås 66 % av befolkningen med värdet insatstid
- Inom 20 minuter nås 93 % av kommunens befolkning med värdet responstid
- Inom 20 minuter nås 96 % av befolkningen med värdet insatstid
- Inom 30 minuter nås 99 % av kommunens befolkning med värdet responstid
- Inom 30 minuter nås 99 % av befolkningen med värdet insatstid.

Karta 1 nedan visar täckningsgrad efter nya modellen för responstid, dvs larmbehandlingstid (120 sek, medianvärde), anspänningstid (90 sek, statistiskt maxvärde för Luleå räddningsstation samt 8 minuter för Råneå räddningsstation) och körtid. Täckningsgraden av befolkningen ändras jämfört med tidigare analyser om denna definition ändras.

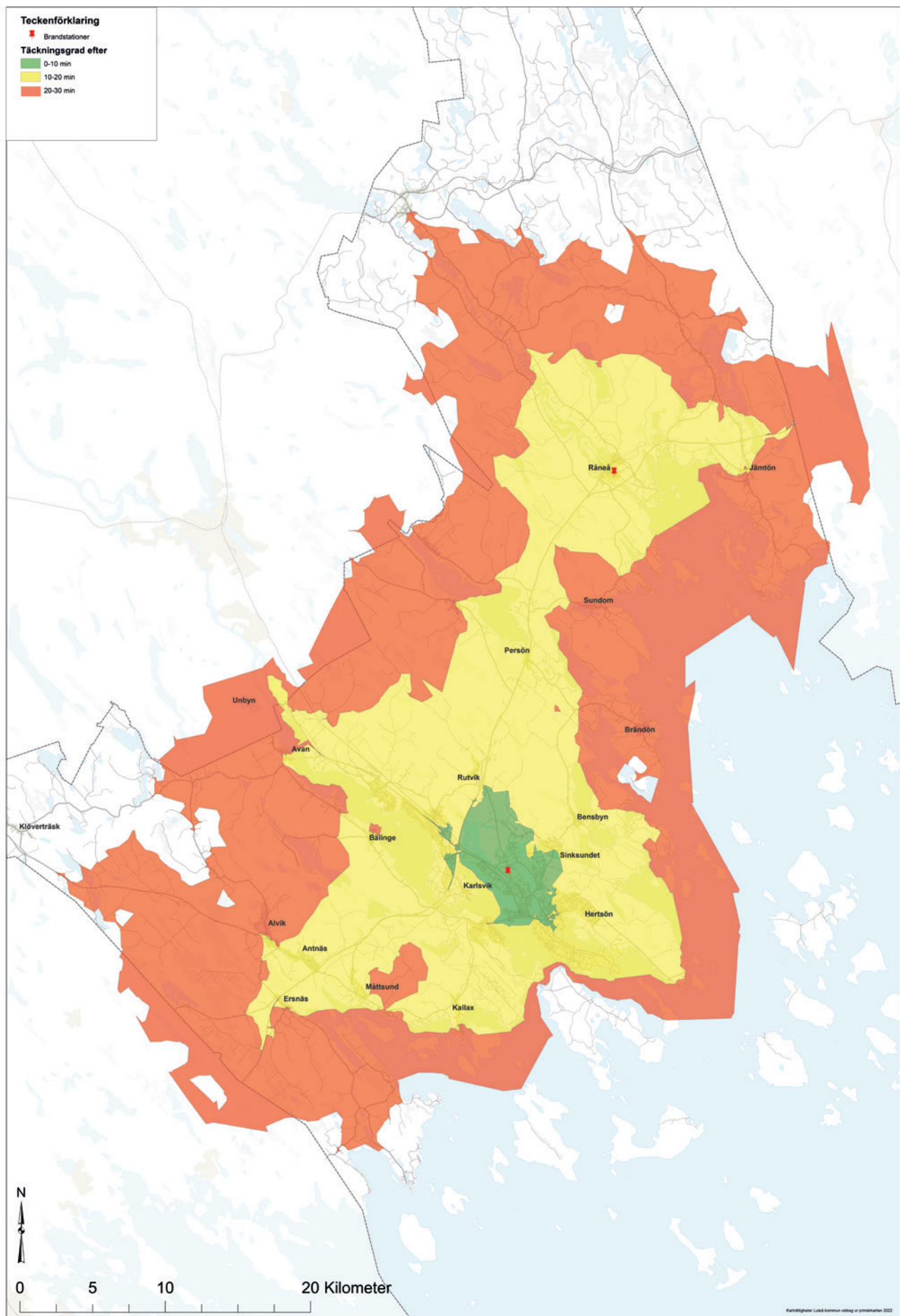
Karta 2 och karta 3 visar skillnaden mellan nya och gamla definitionen av responstid i olika upplösningar med definitionen insatstid (anspänningstid och körtid) som ett sträck och nya responstiden (larmbehandlingstid, anspänningstid och körtid) som heltäckt yta. Kartan finns också att tillgå med närmare detaljgrad för att kunna avgöra vilka områden räddningstjänsten hinner fram till med stegbil som alternativ utrymning inom 10 min.

Karta 1: Täckningsgrad efter nya modellen för responstid, dvs larmbehandlingstid (120 sek, medianvärde), anspänningstid (90sek, statistiskt maxvärde för Luleå räddningsstation samt 8 minuter för Råneå räddningsstation) och körtid.

Karta 2: Karta över täckningsgrad, skillnaden mellan insatstid och responstid.

Karta 3: Karta över täckningsgrad, skillnaden mellan insatstid och responstid.

8.2. Förmåga och verksamhet per olyckstyp

Luleå kommuns räddningstjänst förmåga att genomföra räddningsinsatser på egen hand och i samverkan med andra för att hindra och begränsa skador på liv och hälsa, egendom och miljö för varje olyckstyp som bedömts vara en risk i kommunen. Förmåga kan också definieras som de effekter som är möjliga att åstadkomma genom att räddningstjänstens operativa del genomför uppgifter av särskild vikt, som syftar till att inledningsvis begränsa och därefter bryta skadeförloppet, samt resurser som är av särskild vikt för att genomföra uppgifterna, hur förmågan varierar inom kommunens geografiska område och hur förmågan varierar över tid.

Brand i byggnad

Brand i byggnad omfattar ett flertal byggnader, både bostäder, allmänna byggnader, industrier med fler byggnader. I Luleå kommun har räddningstjänsten de senaste 10 åren genomfört ca 35 insatser per år vid brand i bostadshus. Bränder i flerbostadshus är något fler än bränder i villa. De personella skadorna har de senaste tio åren sammanlagt uppgått till fem omkomna och trettiofyra transporterade till sjukhus vid bostadsbränder. Bränder i vårdmiljö, skola samt i byggnader med kulturhistoriska värden är sällsynta i kommunen men bränder i övriga allmänna lokaler och industri-lokaler är relativt frekventa i Luleå kommun, liksom bränder i övriga verksamheter. I en jämförelse med landet är antalet bränder i byggnad relativt lågt i Luleå kommun men det har skett en liten ökning av räddningstjänstens insatser vid bränder i byggnad de senaste åren.

Kommunens förmåga till utrymning via fönster med hjälp av kommunens stegutrustning/ höjdfordon för olyckstypen brand i byggnad återfinns i det allmänna rådet i BBR avsnitt 5:323 som anger att gällande insattid till normalt högst 10 minuter och för boende på högst 3 våningar 20 minuter. Med tillräcklig förmåga avses sådan bemanning och utrustning att utrymningen kan genomföras på ett "tillfredsställande sätt". I Luleå finns förmåga till utrymning via fönster med hjälp av stegutrymning, antingen 11 meter eller 23 meter. I Råneå finns förmåga till utrymning via fönster med hjälp av steg, 11 meter inom angränsat område (se karta) detta uppfyller kraven enligt BBR.

EFFEKTER SOM EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID BRAND I BYGGNAD:

- Alla personer ska kunna utrymmas ur byggnaden
- Släckning av brand
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Söka efter och rädda personer i tät brandrök
- Genomföra utvändig eller invändig släckinsats för att släcka brand eller begränsa spridning av brand
- Fortsatt brandspridning ska efter räddningstjänstens framkomst skyndsamt begränsas, från objektet, utrymmet, brandcellen eller byggnaden, beroende på brandens omfattning vid framkomsten
- Riskbedöma och identifiera insatsmöjligheter med avseende på byggnadens utformning och brandens omfattning
- Etablera organisation för tillgång till släckvatten

- Assistera utrymning av personer ur brinnande byggnad utvändigt via fönster eller balkong från 0 – 11 m med stegutrustning samt 0–23 m med maskinstege
- Begränsa spridning av kontaminerat släckvatten
- Begränsa påverkan på liv, hälsa, miljö eller egendom avseende spridning av brandrök.

SÄRSKILDA RESURSER:

- 2st släcksystem Cafs
- 3st släcksystem Skärsläckare.

Räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser, från de mer vanligt förekommande till de mer sällan inträffade, vid brand i byggnad beskrivs här även i nedanstående 2 tabeller.

UPPGIFTER	FÖRMÅGA	ENHET
Släckning	Genomföra släckinsats ut- och invändigt	Råneå, Luleå, SSAB
Rökdykning	Genomföra rökdykning enligt AFS 2007:7	Råneå, Luleå, SSAB
Släckning	Genomföra utvändigt släckning	Råneå, Luleå, SSAB
Steglivräddning bärbar 11m	Med utskjutsstege livrädda upp till en brösthöjd på 11 m	Råneå, Luleå
Steglivräddning maskinstege 23m	Med stegbil livrädda upp till brösthöjd på 23 m	Luleå
Arbetsplattform	Med stegbil och utrustning möjliggöra genomförandet av uppgifter på hög höjd	Luleå
Vattentransport	Transportera minst 6000 l vatten i tank eller container	Råneå, Luleå, SSAB
Vattenförsörjning	Bygga upp slang- och pumpsystem och försörja det från brandpost och/ eller öppet vattentag	Råneå, Luleå, SSAB
Ventilation	Med fläkt och/eller naturligt ventileras brandgaser	Råneå, Luleå, SSAB
Trycksättning	Med fläkt trycksätta angränsande utrymmen för att förhindra brandgasspridning	Råneå, Luleå, SSAB
Räddning FIP (första insatsperson)	Agera som första insatsperson och kunna göra inledande begränsande och livsuppehållande åtgärder.	Råneå, Luleå

Tabell 2: Räddningstjänstens uppgift och förmåga vid brand i byggnad, kopplat till enhet.

BRAND I BYGGNAD		
Villa	Mindre brand i föremål, tillbud eller efterkontroll	
Flerbostadshus	Konstaterad brand/rökutveckling i enstaka brandcell. Mindre spridningsrisk	
Radhus		
Publik lokal		
Hotell	Omfattande brand i större lokaler.	
Industri	Brand i mer än startutrymmet och det föreligger stor spridningsrisk	

Tabell 3: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid brand i byggnad.

- Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
- Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
- Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Brand utomhus

Brand utomhus omfattar många olika typer av händelser som exempelvis, bilbrand, brand i container, gräs och skogsbränder mm. Luleå kommun har några större områden med skog som kan orsaka skogsbränder med både kortvarigt förlopp och bränder som kan eskalera och bli av omfattande karaktär, speciellt om spridning sker till närliggande kommuner med mer omfattande skogsarealer. Av de ca 75 insatser per år avseende brand utomhus i kommunen medförde brandtillbudena inga omkomna eller skadade personer förda till sjukhus. De genomförda insatserna vid brand i skog och mark fick inga större konsekvenser för markarealen. Antalet bränder i avfall eller återvinning utomhus är något högre i Luleå kommun än snittet i landet men ingen av dessa bränder var omfattande. Brand i fordon är mest frekventa bland bränder utomhus i kommunen med ca 3 bränder i månaden.

EFFEKTER SOM EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID EN BRAND UTOMHUS:

- Alla personer ska kunna utrymmas ur hus, fordon och dylikt
- Fortsatt brandspridning ska efter räddningstjänstens framkomst skyndsamt begränsas
- Släckning av brand
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Genomföra insats för livräddning i fordon
- Genomföra släckinsats för att bekämpa eller begränsa spridning av brand
- Söka efter brand och snabbt lokalisera den samt omfattningen
- Snabbt kunna mobilisera sig i terräng
- Riskbedöma och identifiera insatsmöjligheter med avseende på terrängens beskaffenhet och brandens omfattning
- Etablera organisation för tillgång till släckvatten
- Begränsa spridning av kontaminerat släckvatten

- Begränsa påverkan på liv, hälsa, miljö eller egendom avseende spridning av brandrök
- Koordinering av markinsatser med flygande resurser.

SÄRSKILDA RESURSER:

- Samtliga styrkor har tillgång till fordon samt rörliga motorsprutor för att kunna inleda en räddningsinsats för att bryta skogbrandens spridning
- Insatsledare har tillgång till drönare och drönarpiloter för bedömning och beslutsunderlag
- Terränggående fordon
- Skogsbrandsresurs med pumpar, slang och 6-hjuling med mera.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid brand utomhus.

UPPGIFT	FÖRMÅGA ATT	ENHET
Släckning	Genomföra släckinsats utomhus	Råneå, Luleå, SSAB, Brandvärn
Vattentransport	Transportera minst 6000 l vatten i tank eller container	Råneå, Luleå, SSAB
Vattenförsörjning	Bygga upp slang- och pumpsystem och försörja det från brandpost och/eller öppet vattentag	Råneå, Luleå, SSAB
Terräng transport	Transportera materiel och personal i terräng utanför vägnätet	Råneå, Luleå, Brandvärn
UAV (Drönare)	Snabbt få en överblick och ge information om omfattning mm.	Insatsledare
Koordinera flygande resurs	Förstärkningsresurs från MSB. Skopande flygplan och helikopterresurs	Insatsledare
Förstärkningsresurs	Resurs för att förstärka enheter med skogsbrandsmateriel	Luleå
Släckning av pölbrand	Genomföra släckning av dimensionerande pölbrand av drivmedels-transport	Luleå

Tabell 4: Räddningstjänstens uppgift och förmåga vid brand utomhus, kopplat till enhet.

BRAND UTMOMHUS		
Fordon Avfall/återvinnig Gräsbrand Skogsbrand	Mindre brand i föremål, enskilt fordon eller gräsbrand	
	Brand i flera fordon, avgränsad brand i avfallsanläggning, mindre skogsbrand. Ingen spridningsrisk	
	Omfattande brand: större antal fordon, större skogsbrand eller avfallsanläggning och det föreligger stor spridningsrisk	

Tabell 5: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid brand utomhus.

	Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
	Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
	Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Trafikolycka

I Luleå kommun finns ett antal europavägar och riksvägar där det har inträffat flera svåra trafikolyckor. Kommunen har delar av året vinterväglag med halka, stora snömängder och snörök vilket leder till förhöjda risker och andra insatsförutsättningar. Kommunen har också stora arealer med gles bebyggelse, tunga transporter, stadstrafik, spårbunden persontrafik och spårbunden godstransport. Privatpersoner men även kommunen anlägger frusna vägar på sjöar och vattendrag. Inom kommunen har 28 personer omkommit i trafikolyckor och 339 transporterats med ambulans till sjukhus under de senaste 10 åren. Trenden för kommunen är att olyckor med dödlig utgång minskar och att delar av det beror på utbyggnaden av mötesfria europavägar. Räddningstjänsten i Luleå kommun klarar vid de flesta insatser vid trafikolyckor "den gyllene timmen", vilket innebär att patienten ska vara omhändertagen och transporterad till sjukhus inom en timme efter att olyckan inträffat.

EFFEKTER SOM EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID EN TRAFIKOLYCKA:

- Inga följdolyckor ska inträffa efter räddningstjänstens framkomst
- Arbetsplatsen ska vara säker att vistas på
- Räddningstjänsten ska skapa förutsättningar för drabbade att få kvalificerad sjukvård inom en timme efter att olyckan har inträffat
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- All räddningspersonal ska snabbt kunna bilda sig en uppfattning om olyckans omfattning
- Avspärrning och säkring av olyckplats samt riskbedömning av olyckan, vägavsnittet och trafikmiljön
- Stabilisering/säkring av fordon
- Lyft av fordon/del av fordon
- Losstagnation av fastklämda och/ eller instängda snabbt och säkert

- Säkra olyckan mot brand och hantera eventuella läckage
- Akut omhändertagande av drabbade
- Riskbedöma och identifiera insatsmöjligheter med avseende på olyckans karaktär och omfattning samt omgivningens inverkan på insatsen
- Säkra skadeplats i järnvägsmiljö genom arbetsjordning och spänningsprovning
- Begäran om trafikstopp och räddningsfrånkoppling
- Identifiera och hantera farligt gods vid trafikolycka
- Åtgärder för att omhänderta miljöpåverkande utsläpp.

SÄRSKILDA RESURSER:

- Tung räddning (Luleå)

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid trafikolyckor, från mindre olyckor med personbil till de mer sällan förekommande större olyckorna med buss och tunga fordon.

UPPGIFT	FÖRMÅGA	ENHET
Räddning	Basräddning vid trafikolycka, utsläpp, lösa föremål etc	Råneå, Luleå
Buffertfordon	Fungera som buffertfordon (säkring av väg) vid t.ex. trafikolycka	Råneå, Luleå
Losstagning låg	Enklare losstagning med enklare verktyg att klippa, bända eller kapa, hantera mindre utsläpp	Råneå, Luleå
Losstagning medel	Medelsvår losstagning med verktyg för att klippa, bända, trycka etc, vid trafikolycka med personbilar eller liknande fordon	Råneå, Luleå
Losstagning hög	Avancerad losstagning med verktyg för att kunna klippa, bända och trycka vid t.ex. trafikolycka med tyngre fordon	Luleå
Tung räddning	Förmåga att hantera tung räddning, ex. bussolyckor	Luleå
Arbetsjordning	Spänningsprovning och arbetsjordning vid arbete i järnvägsmiljö	Luleå, Råneå
Akut omhändertagande	Kunna utföra livsuppehållande åtgärder samt begränsa skadeutfall	Luleå, Råneå

Tabell 6: Räddningstjänstens uppgift och förmåga vid trafikolycka, kopplat till enhet.

TRAFIKOLYCKA	
Mindre trafikolycka, singelolycka med personbil eller mindre fordon	
Påkörning järnväg, trafikolycka flera fordon, enklare skadeläge, få fastklämda/ skadade etc.	
Urspåring/brand i tåg, trafikolycka flera större fordon, komplicerad skadeplats, många skadade (t.ex. buss på sida)	

Tabell 7: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid trafikolycka.

Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser

Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/ organisationers räddningstjänster

Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Olycka med farliga ämnen

Inom Luleå kommun finns ett tiotal Sevesoanläggningar. I kommunen finns också ett stort antal mindre industrier som hanterar farliga ämnen. Därtill kommer flera stora transportleder både på väg och spårbundet där transporter av farliga ämnen sker i stor utsträckning, en civil och militär flygplats samt en av landets största hamnar. Men eventuella olyckor kan få svåra konsekvenser på människors liv och hälsa samt samhällsviktiga verksamheter som ställverk, färskvattenreservoarer, särskild skyddsvärd natur, sjukvårdsinrättningar mm. En större olycka med farliga ämnen kan också snabbt få allvarliga följdkonsekvenser i form av brand, gasutsläpp eller läckage av farliga ämnen.

Luleå kommun har möjlighet att hantera de olyckor och utsläpp av farliga ämnen som kan orsaka stor skada på människors liv, egendom och miljö. Räddningstjänsten är förberedd på att kunna hantera olyckor vid anläggningar som omfattas av Sevesolagstiftningen, till exempel kemikalieutsläpp eller brand. Om en olycka sker samverkar räddningstjänsten med polis, ambulans och när det krävs med eventuellt andra närliggande räddningstjänster eller myndigheter. Det finns en insatsplan för all verksamhet som omfattas av Sevesolagstiftningen som beskriver lämplig taktik vid olika olycksscenarier. Planen för dessa insatser tas fram av räddningstjänsten för varje objekt samt övas och uppdateras vart tredje år. Räddningstjänsten har även en oljeskyddsplan för att omhänderta oljeutsläpp i vatten.

EFFEKTER SOM EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID OLYCKOR MED FARLIGA ÄMNEN:

- Personer i riskmiljö ska kunna sättas i säkerhet genom att inrymmas eller utrymmas ur hus eller fordon
- Begränsa spridning av det farliga ämnet från platsen där utsläppet började efter räddningstjänstens framkomst
- Farliga ämnen ska kunna oskadliggöras
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Kunna tillämpa säker framkörning och val av brytpunkt för att förhindra skador på personal
- Identifiering/indikering av farligt ämne
- Livräddning i en miljö med farligt ämne
- Avspärrning/evakuering av område
- Fastställa skyddsnivå
- Genomföra zonindelning av olycksplats
- Riskbedöma och identifiera insatsmöjligheter med avseende på olycksplatsens utformning och omfattning, ”ämnets fysikaliska egenskaper samt hotade intressen
- Genomföra utvändig eller invändig insats för att täta, valla in, samla upp, pumpa, täcka över, tvätta ner, ”neutralisera, återkondensera, fackla gas och länsa i syfte att oskadliggöra eller begränsa spridning av farligt ämne
- Sanering av personal och drabbade
- Akut omhändertagande av drabbad
- Snabbt kunna bilda sig en uppfattning om olyckans omfattning
- Alarmering och varning av allmänheten (bl.a. VMA).

SÄRSKILDA RESURSER:

- Station Luleå utgör nationell förstärkningsresurs för insatser i kemisk miljö, samt avfackling av brännbar gas.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens samtliga enheters nyckeluppgifter och förmåga att hantera olika händelser vid olyckor med farliga ämnen, från de vanligare händelserna till de mer sällan förekommande.

UPPGIFT	FÖRMÅGA	ENHET
Identifiering	Identifiera, indikera farligt ämnet	Luleå, Insatsledare
Livräddning	Livrädda i en miljö med farligt ämne	Råneå, Luleå, SSAB
Avspärrning	Genomföra avspärrning och varna	Råneå, Luleå, SSAB
Begränsa	Inledande begränsning vid t.ex. utsläpp farligt ämne. Ex. Täta, valla in, länsa	Råneå, Luleå, SSAB
Omhänderta	Återkondensera, pumpa	Luleå
Oskadliggöra	Fackla, Neutralisera	Luleå
Varna allmänhet	VMA	Vakthavande befäl
Kemdykning	Genomföra kemdykning enligt AFS 2007:7	Luleå
Akut omhändertagande	Akut omhändertagande av drabbad vid kemhändelse för att göra livsuppehållande åtgärder, första hjälpen samt sanera för att möjliggöra sjukvårdens arbete	Luleå, Råneå, SSAB

Tabell 8: Räddningstjänstens uppgift och förmåga vid olycka med farliga ämnen, kopplat till enhet.

OLYCKA MED FARLIGA ÄMNEN		
Begränsat utsläpp av drivmedel, olja, tillbud vätska/gas		
Utsläpp av mindre mängd farligt ämne, enklare situation utan kemdykning och få drabbade		
Omfattande utsläpp av farligt ämne, konstaterad större läckage av ledning/cistern. Komplicerad olycka med kemdykning och flertalet drabbade		

Tabell 9: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid olycka med farliga ämnen.

	Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
	Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
	Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Naturolycka

Händelser som klassas som naturolyckor kan vara till exempel stormskador, översvämningar av sjöar, vattendrag eller hav samt översvämningar i dagvatten- eller avloppssystem, dammhaverier och bergsras, jordskred eller slamströmmar och olyckor som förorsakats av snötryck och hagel. Naturolyckor kan främst orsaka stora materiella skador till betydande ekonomiska belopp men kan också medföra en inte obetydlig risk för personskador och dödsfall.

I Luleå kommun finns risk för naturolyckor som kan uppstå till följd av både stormar, extrem torka och översvämningar men det är framförallt dammhaverier i andra kommuner uppströms Luleälven som kan orsaka översvämningsolyckor med stora och omfattande skador på miljö, samhälle och liv samt föranleda omfattande räddningsinsatser även i Luleå kommun. Ras, skred och slamströmmar kan orsakas som en följd av dammhaverier i kommunerna uppströms samt vid extrema vattennivåer i älvarna, speciellt vid snösmältningsperioden, med viss påverkan på Luleå kommun. Räddningstjänstens insatser vid naturolyckor är inte så ofta förekommande i kommunen. I ett tioårsperspektiv har i snitt ca fyra insatser per år skett, vilka förutom olyckor orsakade av stormar samt översvämningar mm också kan rymma insatser för nödställda djur.

EFFEKTER SOM EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID NATUROLYCKOR:

- Samhällsviktig verksamhet ska prioriteras att skyddas
- Personer i akut nödsituation ska kunna utrymmas
- Alla berörda ska förse med information om en eventuellt överhängande fara
- Fastklämda eller nödställda personer ska kunna räddas
- Avspärrning/utrymning av större drabbat område
- Begränsning av mindre lokal översvämning
- Större vägnät ska kunna upprätthållas för samhällsviktig verksamhet och utrymning av drabbat område vid behov.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Livräddning i en svår miljö (översvämmat, nedfallna träd, ras/skred)
- Avspärrning/evakuering av område
- Sågning/röjning av nedfallna träd
- Uppbyggnad av översvämningsbarriärer
- Snabbt kunna bilda sig en uppfattning om olyckans omfattning
- Kännedom om väderlek och vädervarningar
- Stabilisering av utsatta byggnader/byggnadselement
- Säkring av mindre stormskada på byggnad
- Samverkan med andra samhällsaktörer vid naturolyckor
- Läns pumpning och/eller vattensugning av enstaka lokala översvämmade utrymmen
- Information till allmänheten om var drabbade och farliga områden finns Särskilda resurser:
- Motorsprutor.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid naturolyckor, från de vanligare händelserna till de mer sällan förekommande.

UPPGIFT	FÖRMÅGA	ENHET
Sågning/ röjning	Med motorsågsutrustning såga /nedfallna träd	Råneå, Luleå
Pumpning	Med mindre och större pumpar, pumpa vatten (ur källare och dylikt)	Råneå, Luleå
Arbete på hög höjd	Med höjdfordon och utrustning göra uppgifter högt ovan mark	Luleå
Vattentransport	Transportera minst 6000 l vatten i tank eller container	Luleå, Råneå, SSAB
Vattenpumpning	Bygga upp slang- och pumpsystem	Luleå, Råneå, SSAB
Räddning	Genomföra enklare räddning vid klämskador, nedfallna träd, vattenskada, lösa föremål etc.	Luleå, Råneå
Tung räddning	Genomföra stabilisering, lyft och räddning vid tyngre och mer avancerade räddningsinsatser	Luleå
UAV	Snabbt få en överblick och ge information om omfattning med mera	Insatsledare
Terrängtransport	Transportera material och personal i terräng utanför vägnätet med hjälp av terränggående fordon	Råneå, Luleå, Värn
Varna/informera allmänheten	Varna och informera allmänheten via VMA och andra upparbetade informationskanaler	Vakthavande befäl

Tabell 10: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid naturolyckor vid de olika enheterna.

NATUROLYCKA		
Lokal naturolycka, enstaka fastigheter eller lokalt område. Exempelvis översvämning i källare, nödställd person		
Sågning/röjning. Olyckor med nedfallna träd		
Större översvämningar, ras och skred eller omfattande naturolycka		

Tabell 11: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid naturolyckor.

Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser

Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster

Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Drunkning

Varje år omkommer ca 100 människor i landet i drunkningsolyckor och ungefär lika många skadas allvarligt. Trenden över tid är dock att omkomna till följd av drunkning är minskande i riket. Luleå kommun har många badsjöar, några utomhuspooler och en lång kustlinje med stor skärgård. I kommunen bedrivs omfattande kommersiell sjöfart och yrkesfiske. Kommunen har ett aktivt sjöliv med fritidsbåtar samt omfattande fritidsfiske med både nät och andra fiskeredskap året om. Även vintertid finns ett aktivt fritidsliv och ett antal isvägar samt skoterleder på isar runt om i kommunen där rekreation i form av skidåkning, skridskoåkning, pimpelfiske och grillning sker.

I Luleå kommun har under den senaste tioårsperioden åtta personer avlidit på plats och ett tiotal skadade förts till sjukhus vid de drunkningstillbud som föranlett en insats av räddningstjänsten. Antalet insatser med anledning av drunkningstillbud är ca fem utryckningar per år under den senaste tioårsperioden, eller ca 0,05 utryckningar per 1000 invånare.

EFFEKTER SOM SKA EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID DRUNKNINGSTILLBUD:

- Alla nödställda personer i vatten eller 1 meter under vattenytan ska kunna räddas oavsett årstid
- Nödställd person ska snabbt kunna lokaliseras av personal vid strandkant, i båt eller från en UAV i luften.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Snabb sök- och räddningsteknik
- Snabbt tillträde till badplatser
- Snabbt isättande av ytgående enheter/ytlivräddare
- Snabbt kunna bilda sig en uppfattning om olyckans omfattning
- God kännedom om väderlek och vädervarningar
- God kännedom om välbesökta badplatser, skridskoturer, båturer, kanotrutter etc.
- Lokalisering av nödställd med eller utan gps-placering

- Ytlivräddning med hansabräda
- Ytlivräddning med ytgående enheter
- Islivräddning
- Islivräddning med ytgående enheter även under förfallotid
- Arbete i strömmande vatten
- Akut omhändertagande av skadad person
- Bogsering av fritidsbåt
- Samverkan med andra organisationer exempelvis sjöräddningen, kustbevakningen, SSRS.

SÄRSKILDA RESURSER:

- Hydrokopter
- Båt
- Vattenskoter.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid drunkningsolyckor under alla årstider.

UPPGIFT	FÖRMÅGA	ENHET
Ytlivräddning	Rädda liv genom livräddning alla årstider ovan ytan eller 1 meter under	Luleå, Råneå
UAV	Snabbt få en överblick och ge information om omfattning mm.	Insatsledare
Akut omhändertagande	Genomföra första hjälpen, utföra hlr, minska risken för hypotermi	Luleå, Råneå
Mindre båt	Med mindre båt och som normalt sett ej är sjösatt, livrädda och/eller transportera personal och materiel.	Luleå, Råneå
Vattenskoter	Med vattenskoter snabbt kunna livrädda och/eller transportera personal	Luleå
Hydrokopter	Med hydrokopter kunna livrädda och/eller transportera personal och materiel under förfallotid	Luleå
Större båt	Med större båt och som normalt sett är sjösatt och förtöjd i hamn, livrädda och/eller transportera personal och materiel.	Luleå
Iseka	Med iseka kunna livrädda och/eller transportera material under förfallotid	Råneå, Luleå

Tabell 12: Räddningstjänstens förmåga vid varje enhet att hantera olika händelser vid drunkningsolyckor.

DRUNKNING	
Drunkning/tillbud, enstaka personer i ytläge eller 1 meter under ytan	
Drunkning/tillbud under vattenytan	Kan ej hanteras
Drunkning/tillbud, stort antal nödställda personer	

Tabell 13: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid drunkningsolyckor.

- Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
- Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
- Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Övriga olyckstyper

Storolyckor är en av de olyckstyper som kan kräva många liv eller ge mycket stora skador. Händelserna kan till exempel vara masskadesituationer från flyg-, tåg- och bussolyckor eller stora kemikalieutsläpp. Dessa olyckor är föga troliga och därmed inte dimensionerande men räddningstjänsten kan lokalt påbörja en räddningsinsats även vid dessa tillfällen och i samverkan med andra organisationer även hantera storolyckor. Det är en olyckskategori som till stor del kan inrymmas i de olyckstyper som redan presenterats ovan, skillnaden är att storolyckor kan innehålla flera olyckstyper i samma händelse. Storolyckor är så ovanliga i vårt samhälle att det är svårt att ta fram tillförlitlig statistik över dessa, speciellt på lokal nivå.

De storolyckor som i nutid bedöms möjliga att inträffa i Luleå är stora översvämningar med stor påverkan på viktiga samhällsfunktioner på grund av dammhaverier i Luleå älv, större naturolyckor till följd av skogsbrand eller extrema väderförhållanden samt stora flyg-, tåg-, eller bussolyckor med många människor inblandade, fartygsolyckor eller andra olyckor i industri och frakthamnar, olyckor mellan bil, buss, tåg och tunga fordon med brand, gasutsläpp samt utsläpp av farliga ämnen som följd. Brand i stora publika lokaler eller sjukhus och vårdmiljöer samt bränder i stora industrier med omfattande skador och utsläpp av farliga kemikalier kan också tillhöra kategorin storolyckor. Storolyckor kan ibland hänföras till arbetsplatsolyckor om till exempel en stor brand, eventuellt med omfattande utsläpp av farlig gas eller farliga ämnen inträffar i personaltäta verksamheter. Vissa av de ras- eller klämolyckor som kräver insatser av räddningstjänsten kan också räknas till arbetsplatsolyckor.

I det följande redovisas några specifika exempel på övriga olyckstyper och storolyckor som kan vara möjliga att inträffa i Luleå kommun. Dessa olyckor är större olyckor i industri och frakthamnar, flygplatsolyckor och olyckor inom tung industri. Slutligen redovisas vilka förhållanden som kan leda till olyckor med nödställd person och suicid som finns i Luleå kommuns räddningstjänst.

Industri- och frakthamnar

I kustkommunen Luleå finns en risk att drabbas av fartygsolyckor till sjöss och vid hamn som kan orsaka omfattande utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen. Mindre läckage från fritidsbåtar och anläggningar kan även leda till räddningsinsatser. I Sverige har dock både Luleå och andra kustkommuner varit relativt förskonat från stora fartygsolyckor med oljeutsläpp hitintills men det betyder inte att stora oljeolyckor inte kan inträffa, nationellt eller lokalt. Fartygsolyckor kan tillika vara olyckor med inslag av farliga ämnen, brand och tung räddning.

Enligt Transportstyrelsens statistik för år 2019 noterades en liten ökning av allvarigare olyckor och en liten minskning av mindre allvarliga olyckor inom yrkessjöfarten. Statistiken omfattar samtliga tillbud och olyckor som inträffat med svenskregistrerade fartyg samt de händelser som inträffat inom svenskt territorialvatten. Totalt rapporterades 288 händelser under året, varav 77 var tillbud till olyckor (tillbud är här en händelse som om den inte avvärjts i tid hade kunnat utvecklas till en olycka). 69 händelser var personolyckor och 143 var sjöolyckor, som är olyckor som uppstått i samband med fartygets drift, till skillnad från personolyckor. Sjöolyckor kan delas in i kategorierna maskinhaverier, grundstötningar, samt händelser kopplade till lastning, lossning och förtöjning. Kategorierna utsläpp, läckage, lastförskjutning och brand, som hör till de allvarigare olyckorna, svarade bara för 11 procent av det totala antalet händelser. Antalet kollisioner mellan fartyg är svårbedömt i statistiken, då de också kan rapporteras under kategorin maskinhaverier. De sjöolyckor som sker i hamnområden uppskattas till ca 40 procent medan olyckor i kustfarvatten beräknas till ca 12 procent. Under år 2019 skedde 2 olyckor i farvattnen i Luleås närhet, varav 1 grundstötning och ett maskinhaveri.

Under 2019 omkom 24 personer i 22 fritidsbåtsolyckor, i hela landet. Ingen av dessa olyckor skedde inom Luleå kommuns farvatten eller sjöar.

EFFEKTER SOM SKA EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID INDUSTRI- OCH FRAKTHAMNSOLYCKOR:

- Oljeutsläpp i hamnmiljö ska inte spridas vidare i vattendrag och hav
- Brand i drivmedelscistern ska begränsas till enskild cistern
- Alla personer ska kunna utrymmas ur byggnader och fartyg
- Ingen brandspridning ska ske från objektet, utrymmet, brandcellen eller byggnaden/fartyget där branden startade beroende på brandens omfattning vid räddningstjänstens framkomst
- Släckning av brand
- Fastklämda eller nödställda personer ska kunna räddas
- Avspärrning/utrymning av större drabbat område
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Samverkan med andra organisationer som exempelvis MIRC, Kustbevakningen, MSB, SMC beroende på olyckans karaktär, omfattning och komplexitet
- Oljeutsläpp i hamnmiljö ska inringas med länsar innan den lämnar hamnområdet och sprids i vattendrag och hav

- Snabbt kunna bilda sig en uppfattning om olyckans omfattning och komplexitet
- Stabilisering av utsatta objekt/ byggnader/ byggnadselement
- Avspärrning/evakuering av område
- Kyla brinnande cisterner i väntan på SMC
- Begränsa spridning av kontaminerat släckvatten
- Losstagnung av fastklämda och/ eller instängda snabbt och säkert
- Säkra olyckan mot brand och hantera eventuella läckage
- Akut omhändertagande av drabbade
- Varna allmänheten.

SÄRSKILDA RESURSER:

- Förrådsställda länsar i angränsning till hamnen
- Räddningsbåt 2090
- Kommunal större arbetsbåt med kran
- Luleå hamns bogserbåt
- Förrådsställda vattenkanoner i angränsning till hamnen
- Tung räddning.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid olyckor i industri- och frakthamnar.

Transportstyrelsens säkerhetsöversikt, sjöfart 2019

UPPGIFT	FÖRMÅGA	ENHET
Lägga länsar	Kunna dra länsar med båt för att begränsa ett läckage	Luleå
Kyla cisterner	Kunna lokalisera och bygga system för att kyla cisterner i väntan på SMC	Luleå
Varna och informera allmänheten	Varna och informera allmänheten via VMA och andra upparbetade informationskanaler	Vakthavande befäl
Samverkan	Samverka med andra organisationer tex kustbevakning, SMC, MSB, MIRG	Vakthavande befäl, Insatsledare
Tung räddning	Genomföra stabilisering, lyft och räddning vid tyngre och mer avancerade räddningsinsatser	Luleå
Uav	Snabbt få en överblick och ge information om omfattning mm.	Insatsledare
Vattentransport	Transportera minst 6000 l vatten i tank eller container	Luleå, Råneå, SSAB
Vattenpumpning	Bygga upp slang- och pumpsystem	Luleå, Råneå, SSAB

Tabell 14: Räddningstjänstens förmåga vid varje enhet att hantera olika händelser vid olyckor i industri och frakthamnar.

INDUSTRI OCH FRAKTHAMNAR	
Begränsat oljeutsläpp i direkt anslutning till fartyg	
Stort oljeutsläpp från tankerfartyg	
Brand i större fartyg	
Brand i drivmedelscistern	

Tabell 15: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid olyckor i industri och frakthamnar.

	Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
	Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
	Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Flygplatsolycka

I Luleå kommun finns flygplatsen Luleå Airport, där både passagerar- och fraktrafik av civil typ förekommer. Till flygplatsen hör även flygflottiljen F21 med tillhörande militär flygtrafik. Flygplatsen är placerad på Kallaxheden ungefär 5 km söder om Luleå tätort och har landningsbana med kapacitet att ta emot de största flygplanen även om det inte är vanligt förekommande. Inflygning till flygplatsområdet sker framför allt via Bottenviken samt längs med Luleälvens riktning och inom detta område finns risk för olyckor som kan leda till räddningsinsatser. Sannolikheten för att en flygolycka ska inträffa är statistiskt sett väldigt låg men är olyckor som kan leda till stora konsekvenser. Flygolyckor i Luleå kommun är främst kopplade till start och landning av flygfarkosterna.

Flygplatsen har även en egen flygplatsräddningstjänst med förmåga att påbörja en släckinsats vid brinnande flygfarkost på landningsbanor inom 90 sekunder. Om större olyckor sker samverkar flygplatsräddningstjänsten och den kommunala räddningstjänsten för att primärt rädda liv.

EFFEKTER SOM SKA EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID FLYGPLATSOLYCKOR:

- Alla personer ska kunna utrymmas ur byggnader och flygplan
- Ingen brandspridning ska ske från objektet, utrymmet, brandcellen eller byggnaden/flygplanet där branden startade beroende på brandens omfattning vid räddningstjänstens framkomst
- Släckning av brand
- Avspärrning/utrymning av större drabbat område
- Fastklämda eller nödställda personer ska kunna räddas
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras
- Olje- och drivmedelsutsläpp ska inte spridas vidare i vattendrag, hav eller på land.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Samverkan med andra organisationer som exempelvis Flygplatsräddningstjänst, Kustbevakningen, MSB och Försvarsmakten sker beroende på olyckans karaktär, omfattning och komplexitet

- Olje- och drivmedelsutsläpp av haverist ska inringas med länsar innan den lämnar olycksplatsen och sprids i vattendrag och hav
- Snabbt kunna bilda sig en uppfattning om olyckans omfattning och komplexitet
- Stabilisering av utsatta objekt/ byggnader/ byggnadselement
- Avspärrning/evakuering av område
- Losstagnation av fastklämda och/ eller instängda snabbt och säkert
- Säkra olyckan mot brand och hantera eventuella läckage
- Akut omhändertagande av drabbade.

SÄRSKILDA RESURSER:

- Räddningsbåt 2090
- Kommunal större arbetsbåt med kran
- Skumsläckning
- Tung räddning
- Vattenskoter

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid flygolyckor.

UPPGIFT	FÖRMÅGA	ENHET
Säkra evakuering av flygplan	Genom att kontrollera eller minska risk för brand med skumutläggning säkra evakuering av flygplan	Luleå
Släckning	Släcka brand i flygplan	Luleå
Samverkan	Samverka med andra organisationer tex Flygplatsräddningstjänst, kustbevakning, MSB, Regionen	Vakthavande befäl, Regional insatsledare, Insatsledare
Akut omhändertagande	Utföra livsuppehållande åtgärder samt begränsa skadeutfall	Luleå, Råneå, SSAB
Lägga länsar	Kunna dra länsar med båt för att begränsa ett läckage	Luleå
Tung räddning	Genomföra stabilisering, lyft och räddning vid tyngre och mer avancerade räddningsinsatser	Luleå
UAV	Snabbt få en överblick och ge information om omfattning	Insatsledare
Terrängtransport	Transportera material och personal i terräng utanför vägnätet med hjälp av terränggående fordon	Råneå, Luleå, Värn
Livräddande insats personer i vatten	Med båt och vattenskoter kunna rädda folk i vatten vid flygolyckor i angränsning till kommunalt vatten	Luleå
Vattentransport	Transportera minst 6000 l vatten i tank eller container	Luleå, Råneå, SSAB
Vattenpumpning	Bygga upp slang- och pumpsystem	Luleå, Råneå, SSAB

Tabell 18: Räddningstjänstens förmåga vid varje enhet att hantera olika händelser vid flygplatsolyckor.

FLYGPLATSOLYCKA	
Mindre haveri av flygfarkost med enstaka skadade	
Haveri av större flygfarkost över land	
Haveri av större flygfarkost i angränsning till kommunalt vatten	

Tabell 19: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid flygplatsolyckor.

Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser

Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster

Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Tung tillverkningsindustri

I Luleå Kommun finns några av landets tyngsta industrier med komplexa riskbilder. Detta medför att en händelse på en av de större industrierna kan omfatta betydligt mycket mer än enstaka händelsetyper i samma händelse. Några av kommunens industrier har en riskbild som vid större händelser, alternativt vid vissa typolyckor kan komma att riskera en betydande påverkan på civilsamhället.

EFFEKTER SOM SKA EFTERSTRÄVAS ATT UPPNÅS VID OLYCKOR INOM TUNG TILLVERKNINGSINDUSTRI:

- Personer i riskmiljö ska kunna sättas i säkerhet genom att inrymmas eller utrymmas ur hus eller fordon
- Begränsa spridning av det farliga ämnet eller brand från platsen där utsläppet och/eller branden började efter räddningstjänstens framkomst
- Begränsa spridning av kontaminerat släckvatten
- Undvika dominoeffekter efter inträffad olycka genom att minimera följderna av att flera olyckstyper involveras samtidigt, som exempelvis kemhändelser, brand, explosion, utsläpp av gas och vätskor med mera
- Påverkan på liv, hälsa, miljö och egendom ska minimeras

Uppgifter av särskild vikt så kallade nyckeluppgifter:

- Riskbedöma och identifiera insatsmöjligheter med avseende på byggnadens utformning och olyckans omfattning och komplexitet
- Kunna tillämpa säker framkörning och val av brytpunkt för att förhindra skador på personal
- Identifiering/indikering av farligt ämne
- Stabilisering av utsatta objekt/ byggnader/ byggnadselement
- Neutralisera risker genom exempelvis avfackling, skjuta trycksatta kärl, läktra, kyla, tvätta ner med mera
- Avspärrning/evakuering av område
- Losstagnation av fastklämda och/ eller instängda snabbt och säkert
- Akut omhändertagande av drabbade
- Varna allmänheten.

EFFEKTER SOM SKA UPPNÅS:

- Samhällsviktig verksamhet ska säkras
- Begränsning av skada
- Insatspersonalen ska inte skadas.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Första insats byggnadras
- Grundläggande förmåga att spärra av och säkra olycksplats
- Identifiera miljöpåverkan
- Oljeskadeskydd grunder
- Samverkan med kommunala förvaltningar vid naturhändelse med stor påverkan på samhället
- Utifrån tillgängliga data tillsammans med andra besluta om taktik och inriktning/läget.

SÄRSKILDA RESURSER:

- MSBs kemenhet Luleå
- Tung räddning Luleå.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid olyckor i tung tillverkningsindustri.

UPPGIFT	EFFEKT	ENHET
Släckning	Genomföra släckinsats ut- och invändigt	Råneå, Luleå, SSAB
Rökdykning	Genomföra rökdykning enligt AFS 2007:7	Råneå, Luleå, SSAB
Släckning	Genomföra utvändig släckning	Råneå, Luleå, SSAB
Arbetsplattform	Med stegbil och utrustning möjliggöra genomförandet av uppgifter på hög höjd	Luleå
Vattentransport	Transportera vatten i tank eller container om minst 6000 L	Råneå, Luleå, SSAB
Vattenförsörjning	Bygga upp slang- och pumpsystem och försörja det från brandpost och/eller öppet vattentag	Råneå, Luleå, SSAB
Ventilation	Med fläkt och/eller naturligt ventilera brandgaser	Råneå, Luleå, SSAB

Tabell 20: Räddningstjänstens förmåga vid varje enhet att hantera olika händelser vid olyckor i tung tillverkningsindustri.

TUNG TILLVERKNINGSINDUSTRI	
Mindre brand i industri som leder till utsläpp av farliga vätskor eller gaser	
Brand i industri som leder till stora utsläpp av farliga vätskor eller gaser	
Omfattande brand i industri som leder till omfattande utsläpp av farliga vätskor eller gaser	

Tabell 21: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid olyckor i tung tillverkningsindustri.

	Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
	Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
	Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Nödställd person i andra fall/suicid

Olyckskategorin nödställd person kan bland annat inrymma hissolyckor, fastklämd person, elolyckor samt personer som förolyckats på hög höjd eller andra olyckor i naturterräng samt suicidförsök.

Suicid och suicidförsök är ett mycket utbrett folkhälsoproblem då suicid är den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15–44 år i Sverige. Varje år tar cirka 1 500 personer sitt liv, vilket innebär att någon avlider var sjätte timme till följd av suicid. Det är ungefär sex gånger fler som avlider efter ett suicidförsök än de som dör i vägtrafiken varje år.

EFFEKTER SOM SKA UPPNÅS:

- Inga följdolyckor ska inträffa efter räddningstjänstens framkomst
- Arbetsplatsen ska vara tillräckligt säker att vistas på
- Räddningstjänsten ska skapa förutsättningar för att sjukvården ska kunna omhänderta den drabbade
- Påverkan på liv och hälsa ska minimeras.

UPPGIFTER AV SÄRSKILD VIKT SÅ KALLADE NYCKELUPPGIFTER:

- Riskbedömning
- Akut omhändertagande av skadad person
- Första insats vid suicidförsök
- Hissöppning
- Räddning av fastklämd person
- Räddning vid elolycka
- Skapa tillträde till skadad för ambulanspersonal
- Förmåga att genomföra höghöjdsräddning
- Förmåga att genomföra bål原因räddning.

SÄRSKILDA RESURSER:

- Höjdfordon
- Reprädning
- Terrängfordon med transportmöjlighet oavsett årstid.

Nedanstående 2 tabeller visar räddningstjänstens nyckeluppgifter och samtliga enheters förmåga att hantera olika händelser vid olyckor med nödställd person i andra fall/suicid.

UPPGIFT	EFFEKT	ENHET
Brådskande hissnödläge	Öppning och urtag av person ur hiss	Luleå
Lyft av tunga föremål	Frigöra person fastklämd under ett föremål	Luleå, Råneå
Räddning av person vid elolycka	Rädda person med isolerstång eller motsvarande i utrymme där spänningsrisk föreligger	Luleå, Råneå
Säkring av olycksplats vid elolycka	Säkra plats vid elolycka genom avspärrningar, skyddsjordning eller motsvarande	Luleå, Råneå
Räddning av person i svår belägenhet höjd	Rädda person från hög höjd med stegfordon, reprädning eller motsvarande	Luleå
Räddning av person i svår belägenhet terräng	Lyfta, lösgöra och transportera skadad person i terräng	Luleå
Hantera hot om suicid	Akut omhändertagande av suicidbenägen person	Luleå, Råneå

Tabell 22: Räddningstjänstens förmåga vid varje enhet att hantera olika händelser vid olyckor med nödställd person/suicid.

NÖDSTÄLLD PERSON I ANDRA FALL/SUICID	
Hissolyckor, fastklämd person, elolyckor samt personer som förolyckats på hög höjd eller andra olyckor i naturterräng samt suicidförsök	

Tabell 23: Räddningstjänstens förmåga att hantera olika händelser vid olyckor med nödställd person/suicid.

- Händelsen kan hanteras med kommunens egna resurser
- Händelsen kan hanteras i samverkan med andra kommuners/organisationers räddningstjänster
- Händelsen kan hanteras med stöd av samverkansområden eller med nationella förstärkningsresurser

Framtida risker

Luleå kommun har hitintills sett en olycksutveckling som i en jämförelse är allmänt lägre än för riket i övrigt. Men samhället står i nutid inför stora förändringar som kan komma att påverka den framtida olycksutvecklingen i negativ riktning.

Ett samhälles tillväxt kan medföra nya bostadsområden i kommunens ytterområden, vilket kan ge längre insatstider för räddningstjänst och ambulans. Ett samhälles expansion kan även medföra att industrinäringen växer, biltrafiken tilltar och människors behov av kommunikationer ökar. Även en förtätning av stadsbilden med underjordisk problematik, vid till exempel brand i byggnader, kan kräva en högre beredskap och kompetens för dessa olyckstyper i framtiden. Planerade större industrisatsningar i både Luleå och närliggande kommuner kommer troligen att öka inflyttningen till kommunen med ökad in- och utpendling och pendling genom kommunen, vilket också ökar trafikflödet och därmed risken för trafikolyckor.

Luleås befolkning blir också, liksom i övriga landet, allt äldre även om det också sker en inflyttning av personer i arbetsför ålder i kommunen. Fler äldre tar mer av välfärdsmedel i anspråk, samtidigt som äldre är överrepresenterade i olycksstatistiken. Detta kan bland annat medföra en ökad risk för fler omkomna i framför allt bostadsbränder, i framtiden.

Klimatförändringarna och dess konsekvenser kan innebära ökade risker för naturrelaterade olyckor och händelser såsom stormar, långvarig torka och kraftig nederbörd. Det moderna samhället blir alltmer känsligt för olika typer av extremt väder vilket bland annat kan yttra sig i en ökad risk för ras och skred, översvämningar, stora skogsbränder mm som kan medföra omfattande skador på egendom och påverkan på infrastruktur och skyddsvärd natur. De områden i kommunen som identifierats kunna påverkas allvarligt av dessa faktorer är främst Luleå älvdal genom översvämningssrisk från flertalet större regleringsdammar i kommuner uppströms älven samt översvämningssrisk på grund av snösmältning i den oreglerade Råneå älv. Det finns också en risk för erosionsskador längst älvstränderna vid höga flöden, främst i kommunerna uppströms, men det kan i förlängningen ge påverkan även på Luleå kommun i framtiden. Ökad risk för skogsbrand i den relativt stora skogsarealen i kommunen är en annan riskfaktor i samband med torrperioder orsakade av klimatförändringarna.

Utvecklingen av ny teknik inom bland annat alternativ energiproduktion och energiomställning samt nya uppvärmningssätt, nya drivmedel och ny energiproduktion kan också leda till framför allt olyckor i form av svårhanterliga bränder i framtiden. I Luleå kommun finns långtgående planer på utbyggnad av ett omfattande industriområde med flertalet kemiska- och tillverkningsindustrier med ämnen som till exempel ammoniak och ammoniumnitrat, vilket kan påverka den framtida risken för olyckor med bränder i byggnad samt bränder och utsläpp vid trafikolyckor med transport av farliga ämnen. Utbyggnaden av elintensiv verksamhet och till exempel laddningsstationer för elbilar är andra exempel på framtida risker vad gäller framför allt brand men där även kompetens för omhändertagandet vid trafikolyckor kan påverkas och kompetens bör utvecklas inom räddningstjänsten i Luleå kommun

I kommuner som gränsar till Luleå kommun sker nu också en stor industriell utbyggnad för bland annat fossilfritt stål, som kan komma att påverka räddningstjänstens resurser och kompetensbehov i framtiden, både vad gäller hantering av olyckor med farliga ämnen och vätgas. Men dessa industrisatsningar och övrig kritisk infrastruktur samt andra samhällsviktiga funktioner och verksamheter kan också bli drabbade av olyckor till följd av terrordåd och andra medvetna och planerade antagonistiska hot, gräzonsproblematik, hybridkrigföring med påverkan på energiförsörjning mm. Utvecklingen av dessa typer av olyckor som kan öka med elektrifieringen

av samhället bör också följas och beaktas i den framtida riskidentifieringen även om det idag är ovanligt att dessa olyckstyper sker i Luleå kommun. Dödligt våld i publika miljöer samt stora demonstrationer eller upplopp är inte heller så vanligt förekommande i kommunen idag, men i framtiden kan dock dessa händelser komma att öka och därmed kräva räddningstjänstens resurser.

8.3. Ledning i räddningstjänsten

De resurser som finns inom den kommunala räddningstjänsten och som är ämnade att direkt respondera och hantera räddningsinsatser ingår i dess räddningstjänstverksamhet. Med resurser avses i det här fallet människor, teknik och materiella resurser. En räddningstjänstverksamhet är ständigt pågående och uppstår inte bara när det genomförs räddningsinsatser, utan innefattar även dess beredskap, det vill säga förmågan att hålla en viss beredskap för tänkbara händelseutvecklingar och potentiella olyckor.

Det krävs en ständig tillgång till ett räddningsledningssystem med syfte att säkerställa att denna räddningstjänstverksamhet hela tiden är ändamålsenligt ordnad, i syfte att ständigt kunna inleda och genomföra räddningsinsatser samt anpassa beredskapen mot den rådande riskbilden. Ledning av räddningstjänstverksamheten är en viktig del av förmågan för att genomföra effektiva insatser, framför allt när flera samtidiga insatser eller omfattande insatser ska hanteras.

Ledningen av räddningstjänstverksamheten i Luleå kommun sker genom ett gemensamt upprättat räddningsledningssystem, Räddningssamverkan Nord, som innefattar 19 kommuner med ca 475 000 invånare i både Norr- och Västerbotten.

De kommuner som ingår i räddningsledningssystemet är Kiruna, Gällivare, Pajala, Övertorneå, Haparanda, Kalix, Jokkmokk, Boden, Luleå, Piteå och Älvsbyn i Norrbottens län samt Skellefteå, Umeå, Vindeln och Robertsfors, Vännäs, Bjurholm och Nordmaling i Västerbottens län. På nedanstående kartbild visas räddningsledningssystemets geografiska täckning.

Karta 4: Räddningssamverkan Nord.

Ett räddningsledningssystem innefattar allt från förhållningssätt och organisation till de grundläggande principerna för hur arbetet ska bedrivas; systemet ska definiera befattningar, fördelning av befogenheter, grunderna för ledarskap samt principer för utförandet av uppdraget och tekniska system. Räddningsledningssystemet är sammanfattningsvis en del av räddningstjänstverksamheten med syfte att uppnå inriktning och samordning för samtliga räddningsinsatser inom det definierade geografiska området för räddningsledningssystemet.

I räddningsledningssystemet ingår det att styra samtliga organisatorers personella och materiella resurser i de berörda räddningstjänstverksamheterna. Vilka ramar räddningsledningssystemet har att utgå ifrån framgår av dokumentet principer för beredskapshållning.

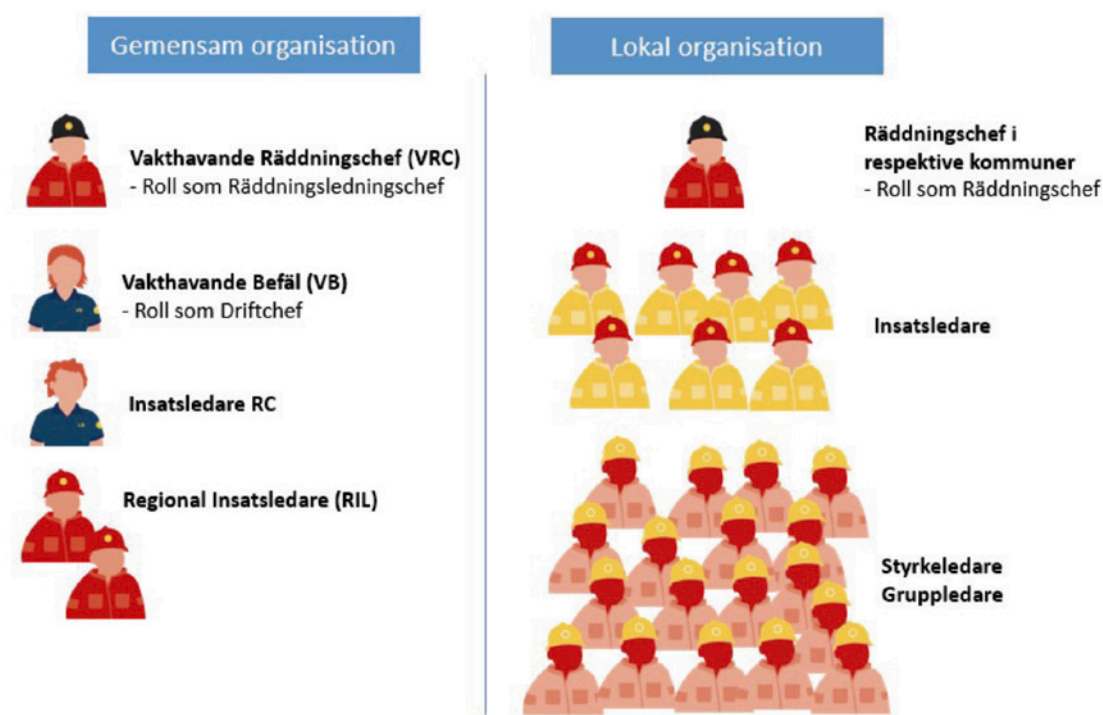

Bild 2: Beskrivning av vilka ledningsfunktioner och dess roller som organiseras gemensamt respektive lokalt i räddningsledningssystemet. Styrkeledare och gruppleddare representeras inte i korrekt antal på bilden ovan.

En ledningsfunktion innebär att lämpliga individer har utsetts till en funktion för att säkerställa att räddningsledningssystemet efter behov och över tid kan bemanna olika roller. Ledningsfunktioner, eller rättare sagt individerna i ledningsfunktionerna, förväntas kunna verka i ett antal roller, ofta samtidigt men ibland bara en åt gången. Ett exempel är att ledningsfunktionen vaktstående befäl förväntas verka i rollen som driftchef (bemannas över tid), men funktionen kan även behöva verka i andra roller, som exempelvis händelsevärdering, insatsuppföljning och räddningsledare (bemannas vid behov).

Övergripande ledning

Med övergripande ledning avses här den organisatoriska delen i räddningsledningssystemet som övergripande leder räddningstjänstverksamheten och som ständig hanterar innehållet i systemledningen, det vill säga bedriver den kommunala räddningstjänstverksamheten. Den övergripande ledningen har förmåga att hantera omfattande eller komplexa räddningsinsatser samt förmåga att vid flera samtida pågående räddningsinsatser kunna samordna och effektivt leda pågående räddningsinsatser och samtidigt kunna upprätthålla den beslutade beredskapen i kommunen. Utöver detta har den övergripande ledningen god förmåga att utföra de uppgifter som beskrivs i MSBFS 2021:4 och 5 §§, vilket kan sammanfattas som;

- Kontinuerligt identifiera förändring i riskbild och initiera förberedelser
- Initiera räddningsinsatser vid samtida, dynamiska och komplexa olyckor
- Besluta om tillämpning av uppdrag och mål
- Skapa kontinuitet i räddningsinsatsers genomförande för så tidig effekt som möjligt

- Kunna utöka resurskapaciteten för ledning och anpassa ledningsarbetet utifrån kraven på ledning i stunden.
- Följa upp om mål uppnås och prioritera resursanvändningen mellan flera räddningsinsatsers genomförande
- Säkerställa att ledningssystemet fungerar i relation till andra aktörer genom att exempelvis utse samverkansbefäl.
- Skapa förutsättningar för att andra aktörer och att de ska kunna fortsätta sin hantering innan avveckling av insats.

I räddningsledningssystemet utövas den övergripande ledningen gemensamt i systemet från en ledningscentral som benämns Räddningscentral Nord (RC Nord). RC Nord är samlokaliserad med SOS Alarms central i Luleå. Skulle en driftstörning av teknisk eller organisatorisk karaktär eller som ett antagonistiskt hot inträffa samarbetar RC Nord med tre andra räddningscentraler; Östersund, Sundvall och Falun, inom ramen för samverkansprojektet "Räddningsregion Nord", för att kunna överföra ledning och larmning till eller från dessa.

Räddningschef

I varje kommun ska det alltid finnas en räddningschef för räddningstjänstverksamheten som leder räddningstjänsten. Räddningschefen ansvarar för att kommunens räddningstjänst är ändamålsenligt ordnad och att räddningsinsatser kan genomföras inom godtagbar tid och på ett effektivt sätt. Räddningschefen beslutar om huruvida en räddningsinsats ska inledas och ska i så fall också utse en räddningsledare. För att säkerställa att detta fungerar året om, dygnet runt, har vissa befogenheter delegerats vidare till räddningsledningssystemets räddningsledningschef. Befogenheter har även delegerats till vakthavande befäl, framför allt för att kunna verka i rollen som räddningsledare.

Vakthavande räddningschef

Ledningsfunktionen som benämns vakthavande räddningschef är i huvudsak verksam i rollen som räddningsledningschef. Funktionen vakthavande räddningschef bemannas huvudsakligen av erfarna räddningschefer med kompetens att leda stora organisationer, samverka med andra och inneha kunskap om övriga regionala förhållanden som är av betydelse för räddningstjänsten. När så krävs ska den vakthavande räddningschefen ha förmågan att självständigt kunna initiera rollaktivitet i rollen som räddningsledningschef.

Samtliga räddningschefer i ledningssystemet har också gett de individer som bemannar denna funktion i uppdrag att ansvara för den kontinuerliga styrningen av deras räddningstjänstverksamhet i rollen som räddningsledningschef. Räddningsledningschefen har till uppgift att utföra följande uppgifter;

- Svara för kommunens ansvar för räddningstjänst och att räddningstjänsten ständigt är ändamålsenligt ordnad (LSO 1 kap 2 §, 3 kap 7 § och 3 kap 16 §)
- Verka i rollen räddningsledare samt utse räddningsledare (LSO 3 kap 8a §, 3 kap 9 §, 6 kap 1 §, 6 kap 2 §, FSO 3 kap 7 §)
- Besluta om vem som ska leda insats när det berör mer än en kommun (LSO 3 kap 16a§)

- Ständigt upprätthålla en övergripande ledning (LSO 3 kap 16b §)
- Övergripande säkerställa avsikten med beredskapen i hela området
- Besluta om deltagande i räddningsinsats vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen (LSO 6 kap 7 §, 6 kap 8 §)
- Besluta om att begära resurser och prioritering av resurser från MSB och beslut om med resurser från ledningssystemet delta i andra räddningsinsatser (LSO 6 kap 8a §).

Vidare arbetsuppgifter, instruktion för hur räddningsledningschefen ska arbeta samt kompetenskrav, framgår i dokumentet instruktion för vakthavande räddningschef.

Vakthavande befäl

Ledningsfunktionen vakthavande befäl agerar i huvudsak i rollen som driftchef i det löpande arbetet, det vill säga ansvarar för den kontinuerliga driften av räddningsledningssystemet samt innehar i grunden rollen som inriktnings- och samordningskontakt (ISK) för systemet. Det vakthavande befälet ska också agera i rollerna insatsuppföljning, beredskapshantering, stabschef och i normalfallet räddningsledare på uppdrag av räddningscheferna. Driftchefen finns ständigt tillgänglig och arbetar i sin helhet på uppdrag av räddningsledningschefen. Ledningsfunktionen vakthavande befäl bemannas av erfarna brandbefäl som har kompetens att leda större och flera komplexa räddningsinsatser, samt har goda kunskaper om samverkande organisationer. Vakthavande befäl har i sin roll som driftchef till uppgift att utföra följande uppgifter;

- Kontinuerligt värdera räddningstjänstverksamhetens agerande i förhållande till pågående och prognosticerad belastning
- I normalfallet verka i rollen som räddningsledare (LSO 3 kap 8a§, 3 kap 9 §, 6 kap 1 §, 6 kap 2 §, FSO 3 kap 7 §)
- Följa upp systemets funktionalitet och identifiera störningar
- Disponerar samtliga resurser (inom principerna för beredskaphållning) och beslutar om resursförsörjning till räddningsinsatser, inklusive ledningsresurser
- Organiserar förstärkning av ledningsförmåga
- Följer upp resursbehov och hur avsikt med insats uppnås
- Säkerställer en obruten ledningsprocess
- Hanterar resursförfrågan till närliggande räddningsledningssystem pågående räddningsinsatser
- Bedriver kontinuerligt omvärldsbevakning.

Vidare arbetsuppgifter, instruktion för hur driftchefen ska arbeta samt kompetenskrav, framgår i dokumentet instruktion för vakthavande befäl.

Insatsledare-RC

Ledningsfunktionen insatsledare-RC syftar till att öka kapaciteten i ledningscentralens arbete under perioder med hög belastning eller i perioder där det råder större behov av en proaktiv arbetsfördelning, exempelvis vid höga brandriskvärden, risk för stora väderstörningar eller liknande. Ledningsfunktionen förväntas i huvudsak kunna agera i rollerna insatsuppföljning, händelsevärdering, ledningsstöd, samverkansperson, medlem eller funktionschef i stab samt i arbetsledande roller för genomförande av räddningsinsats. Denna förstärkningsresurs finns ständigt tillgänglig.

Förstärkning av ledning

Ledningssystemets totala resurser disponeras i hela systemets geografiska område utifrån behov, detta innefattar även ledningsresurser. Inom Räddningssamverkan Nord finns det alltid bemannade ledningsfunktioner, som dygnet runt kan sättas in i ledningsarbetet. Ledningssystemet förstärks utifrån behov. Om belastningen på övergripande ledning ökar eller förväntas öka tillsätts ledningsresurser behovsanpassat, i form av personal som stödjer vakthavande räddningschef, vakthavande befäl eller insatsledare-RC.

Förväntas i stället belastningen på ett delområde inom ledningssystemet att öka kan det delområdet förstärkas med skadeplatsnära ledningspersonal, utöver den grundberedskap som finns, genom upprättandet av områdesledning. Vid hög belastning kan den övergripande ledningen välja att börja arbeta enligt stabsrutiner med ökad bemanning. Vidare instruktion för hur detta sker framgår i dokumentet förstärknings- och stabsrutiner för den övergripande ledningen.

Om kommunikationerna är eller förväntas bli begränsade eller helt avskurna, eller om olyckans karaktär gör det lämpligt, kommer ledningen av kommunens organisation för räddningstjänst att ske genom områdesledning, som betyder att räddningstjänst leds direkt av räddningschef eller av denne utsett brandbefäl i ett begränsat område.

Tider från larm till ledning

Kommunens organisation för räddningstjänst har brandbefäl i olika former av beredskap på räddningsstationerna på samtliga stationer. Tabellen nedan visar inom vilken tid från att larmet inkommer som kommunens tillgängliga resurser och kompetens för ledning av räddningsinsatser kan påbörja ledningsarbetet i normalläge.

OMRÅDE	BEMANNING	ANSPÄNNINGSTID
Samverkansområdet	1 Vakthavande räddningschef	Skyndsamt, beredskap i hemmet
Räddningscentral	1 Vakthavande befäl	90 sek
Räddningscentral	1 Insatsledare-RC	90 sek
Samverkansområdet	2 Regionala insatsledare	Skyndsamt, beredskap i hemmet

Tabell 24: Tillgång till ledningsresurser i Luleå kommun och i samverkan med andra kommuner

Skadeområdesnära ledningsarbete

Redan när samtalet kommer in till SOS larmcentral påbörjas en utredning av olyckan. SOS Alarm gör en bedömning om olyckans karaktär och vidare om räddningstjänsten ska kopplas in för medlyssning. SOS Alarm larmar räddningsresurser efter i förhand bestämda larmplaner och i normalfallet bedömer därefter vakthavande befäl parallellt om händelsen uppfyller alla kriterier för räddningsinsats. Det skadeområdesnära ledningsarbetet påbörjas direkt när närmaste ledningsfunktion tar emot larmet och fortsätter sedan framme på skadeområdet.

Alla räddningsstyrkor och ledningsresurser som ingår i Räddnings-samverkan Nord disponeras av hela ledningssystemet och kan därmed också nyttjas av Luleå kommun vid behov. Ledningsfunktionens grupp-ledare och styrkeledare kan främst agera i rollen som insatschef för mindre till medelstora insatser, och sektorchef vid stora insatser. Gruppleddare och styrkeledare agerar också som befäl över en grupp brandmän. I samverkansområdet finns det minst 40 tillgängliga grupp- eller styrkeledare i beredskap eller jour.

Vid insatser som kräver ett utökat ledningsbehov, exempelvis om insatsen är av komplex karaktär eller är omfattande med flera räddningsstyrkor involverade, finns högre ledningskompetens för att hantera ledning och samordning tillgängliga. Detta sker i första hand genom funktionerna insatsledare eller regionala insatsledare. Vilka och hur många ledningsresurser som larmas beror på ledningsbehovet för den aktuella händelsen. I samverkansområdet finns minst sju insatsledare och två regionala insatsledare tillgängliga dygnet runt för att bemanna rollerna räddningsledare, insatschef, sektorchef, storsektorchef och sektionschef. Tiden från det att larmet inkommer till att kommunens resurser för ledning av räddningsinsatser kan påbörja ledningsarbete framgår i kapitel 8.1, då båda stationerna i kommunen som minst har kompetensen styrkeledare.

Nedanstående tabell visar på hur lång tid det tar för högre ledningsfunktion att nå olika exempel på geografiskt utspridda delar av kommunen.

Luleå kommun	Tid från larm till 112 till högre ledningskompetens finns på plats (minuter)
Centrum	9 min
Bergnäset	11,5 min
Gammelstaden	11,5 min
Rutvik	11,5 min
Hertsön	12,5 min
Bensbyn	13,5 min
Sunderbyn	13,5 min
Persön	16,5 min
Antnäs	17,5 min
Måttsund	18,5 min
Råneå	24,5 min
Vitå	33,5 min

Tabell 25: Tiden för att en högre ledningskompetens i form av insatsledare finns tillgänglig för skadeområdesnära ledningsarbete, förutsatt att denne utgår från Luleå räddningsstation. Beredskap för insatsledare delas mellan Luleå (ca 80 %) och Boden (ca 20 %), vilket innebär att körtid från Boden i vissa fall behöver läggas till. Beredskap utgörs kvällar och helger även i hemmet, dock i anknytning till någon av tätorterna. Styrkeledarkompetens finns alltid tillgänglig i Luleå och Råneå.

Om ytterligare ledningskompetens behövs i form av insatsledare eller regional insatsledare kan dessa erhållas inom ledningssystemet och kan vara på plats i Luleå kommun inom ca 30–120 minuter. I de fall där ett högre befäl har lång körsträcka till den berörda räddningsinsatsen, kan även inkallning av fridygnslediga befäl i närheten tillämpas under förutsättning att det finns befäl med rätt kompetens tillgängligt närmare än den resurs som är i beredskap och är larmad. Detta används regelbundet som en del i larmplanen.

8.4. Samtidiga och omfattande räddningsinsatser

Räddningstjänsten i Luleå kommun är dimensionerad för att samtidigt kunna respondera till två samtidiga olyckor i kommunen. I vissa fall kan styrkan i Luleå delas upp och omhänderta två samtidiga mindre olyckor, dvs för kommunen omhänderta totalt tre samtidiga enklare räddningsinsatser. Om fler samtidiga räddningsinsatser än vad det finns tillgängliga räddningsresurser för uppstår, går larmet till närmsta tillgängliga räddningsenhet i ledningssystemet.

Luleå kommun hanterar samtidiga larm på olika sätt utifrån olyckstyp men fortfarande utifrån riktlinjen att närmaste resurs ska larmas. Om resurserna som är placerade på Luleå räddningsstation är upptagna larmas resurser från Råneå station och/eller närmaste grannkommun. Även SSAB:s räddningsstyrka med 1+4 kan larmas (avtal finns med grannkommuner och SSAB) Vid långvariga eller omfattande händelser byggs och planeras kapacitet och uthållighet med grannkommunerna i det gemensamma ledningssystemet. Om det inträffar flera samtidiga olyckor inom Luleå kommun hanteras detta genom nyttjande av samtliga räddningsresurser inom ledningssystemet. Kommunen har också möjlighet att kalla in extrapersonal om det krävs för att upprätthålla beredskap. För mindre olyckshändelser som inte kräver så stora resurser men snabbhet kan en resurs avvika från den första olyckan för att hantera den andra olyckan, om samtidiga räddningsinsatser krävs.

För samtidiga och omfattande räddningsinsatser under höjd beredskap; se delkapitel 8.3 och 8.5.

8.5. Räddningstjänst under höjd beredskap

Kommunernas organisation för räddningstjänst ska förutom kraven i LSO i sin helhet även ansvara för de uppgifter som tillkommer enligt kap. 8 i LSO, vilket innebär att hantera omfattande räddningsinsatser i fredstid och vid höjd beredskap. Kommunen ska också ha en planering för att begära och ta emot stöd från nationella och internationella aktörer. Kommunen ska vidare ansvara för upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden, indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel samt kunna utföra kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt ovan ska kunna fullföljas. Under höjd beredskap ska personal inom kommunens organisation för räddningstjänst också delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt befolkningsskydd. Kommunen ska vid höjd beredskap ha en planering för att kunna begära och ta emot stöd från nationella och internationella aktörer.

Luleå kommuns organisation för räddningstjänst under höjd beredskap bygger på en förstärkning av räddningstjänstens fredstida organisation. Räddningstjänstens ordinarie organisation för lednings-, räddnings-, förvaltnings- och skadeförebyggande insatser ska användas med så små förändringar som möjligt. En effektiv räddningstjänst i fred är grunden för en väl fungerande räddningstjänst vid höjd beredskap. Kommunens räddningstjänst har i nuläget planer för höjd beredskap för att i inledningskedet av ett väpnat angrepp kunna agera enligt samma principer som vid stora samhällsstörningar. Under höjd beredskap styrs ordinarie personalstyrka om till tvåskift samt förstärks med relevant specialkompetens utifrån kommunens hot- och riskbild. Vid höjd beredskap utökas samverkan med

andra aktörer för en ökad tillgång till de materiella resurser som krävs, vilket säkerställs genom krigsplacering av personal med särskild kompetens. Målen för räddningstjänsten i fred gäller även under höjd beredskap. Dock kommer fokus under höjd beredskap att vara mera kortsiktigt inriktat på skadeavhjälpande verksamhet i stället för förebyggande åtgärder.

Resurser och möjligheter för att kunna utföra indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel finns i den fredstida organisationen. Förmågan för att hantera CBRNE-händelser i fred skiljer sig inte i större omfattning mot den förmåga som kan komma att krävas vid höjd beredskap. För att kunna indikera kemiska stridsmedel har dock räddningstjänsten tillgång till särskild indikeringsutrustning, allt från enkla indikeringspapper till avancerad mätutrustning. Planeringen för förmågan att hantera kärnvapenhändelser vilket bedöms kräva stora personella och materiella resurser har genomförts ska planeras i samverkan med länsstyrelsen. Livräddande personsanering för C respektive RN kan utföras av all räddningstjänstpersonal i operativ tjänst.

Kommunens organisation för räddningstjänst har kunskap om kommunens skyddsrum bland annat vad gäller konstruktion och geografiska läge. Planeringen för skyddsrummen omfattar även planering för användandet av tyngre räddningsoch röjningsutrustning för att undsätta om skyddsrummens utrymningsvägar är blockerade. Kommunens räddningstjänstorganisation har planer för losstagnning av personer i rasmassor med utrustning för tung räddning. Kommunens räddningstjänstorganisation har också planer för att kunna hantera risker med oexploderad ammunition (OXA) under höjd beredskap, och har egen explosivämneskompetens i kommunens organisation. Planeringen omfattar även samverkan med polismyndigheten och Forsvarsmakten vad avser röjning av OXA.

Kommunens räddningstjänstorganisation har planerat för att självständigt kunna upprätthålla sin verksamhet under en period av fyra veckor, och i samverkan med primärkommunen, för att kunna upprätthålla verksamheten i ytterligare två månader. Planeringen omfattar bland annat personal-, livsmedels- och drivmedelsförsörjning samt räddningsinsatser mot respektive prioriterad samhällsviktig verksamhet under höjd beredskap och för verksamhet som rör skyddsåtgärder för befolkningen. I detta ingår även säkerställande av brandvattenförsörjning då ordinarie brandpostnät kan slås ut, vilket planeras att hanteras med utökade materiella resurser.

Beskrivningen av kommunens förmåga under höjd beredskap kommer att ytterligare utformas i samråd med länsstyrelsen och ett första möte har genomförts med Räddningstjänsten i Luleå kommun och Länsstyrelsen i Norrbottens län för att ta fram en samverkansplattform. De ingångsvärden som är nödvändiga för att mer detaljerat beskriva den hotbild som kommunen ska hantera vid ett väpnat angrepp är under utveckling. I avvaktan på länsstyrelsens inriktning fortsätter planeringen av kommunens räddningstjänst enligt nu gällande kommunöverenskommelse för civilt försvar som innefattar fortsatt arbete med krigsplacering av räddningstjänstens personal, kompetens-, och säkerhetshöjande åtgärder.

Kommunens räddningstjänst kommer i samverkan med länsstyrelsen att planera för att kunna omfördela resurser inom länet och även planera för att kunna agera autonomt, om kontakten med högre ledningsnivå eller länsstyrelse faller bort. Behovet av resurser för transport av skadade vid höjd beredskap kommer att planeras i samverkan med Region Norrbotten. Då de ingångsvärden som är nödvändiga för att mer detaljerat beskriva

förmågan att utföra uppgifterna är under utveckling tillsammans med länsstyrelsen i Norrbotten kommer Luleå kommun att avvakta med mer detaljerade redovisningar vad gäller möjligheter att kunna utföra de uppgifter som anges i 8 kap. 2 § LSO.

9. Uppföljning, utvärdering och lärande

För att uppnå lagstiftningens (LSO) nationella mål gör Luleå kommun kontinuerliga uppföljningar av Handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst 2022. Omvärldsbevakning och jämförelser av olycksutveckling och insatsstatistik för Luleå kommun samt utvecklingen i andra kommuner som bedöms vara jämförbara ingår i uppföljningen. Utvärderingen av verksamhetsmålen sker via verksamhetsvisa uppföljningar av respektive mål och åtgärder i respektive verksamhet. Räddningstjänsten ska analysera och rapportera olycksutvecklingen i Luleå till kommunstyrelsen minst en gång per mandatperiod.

Räddningstjänsten utvärderar uppföljningens resultat i samband med ledningsgruppens kontinuerliga möten, avstämmningar av verksamhet, delårsrapporter, årsredovisningar samt utskottsmöten och avstämningsmöten med kommunens nämnder och förvaltningar. Uppföljningen är en viktig del för att se om det inträffar betydande förändringar i verksamheten som ger anledning till revidering av handlingsprogrammets mål och åtgärder inom ramen för verksamhetsplaneringen. Om så sker ska samråd hållas med de organisationer som särskilt berörs av förändringarna. Resultat och måluppfyllnad dokumenteras löpande.

En del av den verksamhetsuppföljning som särskilt utpekats i LSO är olycksundersökningar. Kommunen har en skyldighet att se till att en olycka som föranlett en räddningsinsats blir undersökt i skälig omfattning. Syftet med olycksundersökningar är att kunna klarlägga orsakerna till den aktuella olyckan, olycksförloppet och kvaliteten på insatsens genomförande.

I Luleå kommun görs händelserapporter och olycksundersökningar enligt en grundmodell i flera nivåer, beroende på olycka och detaljeringsgrad. Ju större och mer komplex insats desto mer detaljerad och omfattande blir utredningen av aktuell olycka. Fokus ligger på att hitta förslag på förbättringar av verksamheten, eventuella kompetenshöjande-, och andra åtgärder samt återkoppling till berörda parter. Vid särskilda, svårhanterliga olyckor görs förutom händelserapport och olycksundersökning en utökad dokumentation. Resultatet av olycksundersökningarna återkopplas till räddningstjänstens förvaltnings-, och operativa insatsorganisation samt eventuella övriga aktörer som berörs av den aktuella olyckan.

Händelserapporter och olycksundersökningar utgör också underlag för bedömningen av huruvida den organisation och de resurser som finns i kommunen är tillfredsställande för att nå de mål och åtgärder som beslutats om i Luleå kommuns handlingsprogram.

Bilaga A: Dokumentförteckning

Lag och förarbeten, Förordning, Föreskrifter och Allmänna råd

- Regeringens proposition 2019/20:176 En effektivare kommunal räddningstjänst
- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO
- Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, FSO
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst, MSBFS 2021:1
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, MSBFS 2021:8
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om ledning av kommunal räddningstjänst, MSBFS 2021:4.

Referenslitteratur:

- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) Handbok – Innehåll och struktur i kommunala handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor, Enheten för inriktning av skydd mot olyckor, Publ nr: 1789 – juni 2021, ISBN: 978-91-7927-163-3
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) Förmåga till räddningsinsats – Fördjupning till handbok om innehåll och struktur i kommunernas handlingsprogram, Enheten för inriktning av skydd mot olyckor, Publ nr: 1791 – juni 2021, ISBN: 978-91-7927-165-7
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) Beskrivning av olyckor – Fördjupning till handbok om innehåll och struktur i kommunernas handlingsprogram, Enheten för inriktning av skydd mot olyckor, Publ nr: 1791 – juni 2021, ISBN: 978-91-7927-165-7
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) Riktlinjer för olycksutredning Del av det systematiska säkerhets och kvalitetsarbetet, Andra tryckningen, 2009, Publ.nr MSB 0131 - 09 ISBN 978-91-7383-058-4
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) Värdering av olycksrisker Fyra kunskapsområdens syn på riskvärdering, Hermansson, Hélène, MSB 0087-09, ISBN 978-91-7383-043-0
- Introduktion till riskanalysmetoder, Nilsson, Jerry, Lunds universitet, (2003), (LUTVDG/TVBB--3124--SE; Vol. 3124). Fire Safety Engineering and Systems Safety.
- Handbok för riskanalys, Davidsson, Göran, et al, Räddningsverket 2003, ISBN 91-7253-178-9
- Risker i tekniska system, Grimvall, Jacobsson, Thedéen (2010), Studentlitteratur AB, Lund, Upplaga 1:4, ISBN 978-91-44-02664-0
- Kön, risk och olyckor: en forskningsöversikt, Gustafson Per, Räddningsverket, 1997
- Transportstyrelsens säkerhetsöversikt, sjöfart 2019, Sjö- och luftfartsavdelningen kontakt@transportstyrelsen.se Dnr/Beteckning TSG 2020-11815 December 2020.

Kommunens referensdokument och avtal mm:

- Luleå kommun: Vision 2040
- Luleå kommun: Statistiksammanställning för Riskanalys 2021
- Luleå kommun: Tillsynsplan 2021, Räddningstjänsten Luleå
- Sotning och brandskyddskontroll – Luleå kommun (lulea.se)
- Skydd mot olyckor – Luleå kommun (lulea.se)
- Krisberedskap Luleå kommun – www.krisinformation.se
- Luleå kommun: Avtal sotningsverksamhet, entreprenad
- Luleå kommun, Avtal räddningstjänstens samverkan, samtliga gällande
- Om oss – Luleå hamn (portlulea.com)
- Båtliv i Luleå skärgård – Luleå kommun (lulea.se).

Bilaga B: Beskrivning av samråd

I Luleå kommuns arbete med framtagande av Handlingsprogram för olycksförebyggande arbete och räddningstjänst 2022, har samråd skett löpande med kommunstyrelsens räddningsutskott och de kommunala förvaltningarna i Luleå kommun. Dialog har skett med Länsstyrelsen i Norrbottens län den 5 maj 2021 om räddningstjänst under höjd beredskap.

Räddningstjänsten har genomfört samråd genom remissförfarande om förslag till Handlingsprogram för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst 2022 i Luleå kommun innan beslut i kommunfullmäktige.

De som inbjudits att yttra sig i samråd genom remissförfarandet är:

- *Dessa förvaltningar inom Luleå kommun:* Arbetsmarknadsförvaltningen, Barn och utbildningsförvaltningen, Kultur och fritidsförvaltningen, Stadsbyggnadsförvaltningen och Socialförvaltningen
- Bodens kommun
- Kalix kommun
- Piteå – Älvsbyns Räddningstjänst (Piteå och Älvsbyns kommuner)
- Region Norrbotten
- Länsstyrelsen i Norrbottens län
- Polisregion nord, Norrbottens län
- Sjöfartsverket i Norrbottens län
- Kustbevakningen i Norrbottens län
- Trafikverket i Norrbottens län
- Försvarsmakten militärregion nord
- Luleå Hamn AB
- SSAB Emea AB
- Svenska sjöräddningssällskapet.

De kommentarer som inkommit via samrådsremiss har beaktats och i förekommande fall inarbetats i texten.

Bilaga C: Hamnar och dess gränser i vatten

Luleå hamn AB

Luleå Hamn AB består av sex hamndelar. Victoriahamnen och Uddebo oljehamn är allmänna kajer. Cementakajen för lossning av cement och Sandskär, LKAB:s utlastningskaj för malm är industrikajer. Strömörhamnen är hamnplats för tjänstebåtar och den gamla malmhamnen vid Svartökajen används som kajplats för isbrytare och kryssningsfartyg. Luleå Hamn AB anlöps varje år av omkring 600 fartyg varav en betydande del har en lastförmåga om mer än 70 000 ton.

Projekt Malmporten, som är ett av Sveriges största infrastrukturprojekt för sjöfarten sen Göta kanal, genomförs i samverkan mellan Luleå Hamn och Sjöfartsverket och kommer att öka kapaciteten, tillgängligheten och säkerheten för sjöfarten i regionen. Syftet med projektet är att bredda och fördjupa farlederna in till Luleå hamn samt anlägga en ny djuphamn med tillhörande infrastruktur. Det innebär att Luleå hamn kommer att kunna ta emot de största fartygen som rör sig i Östersjön, s.k. Östersjömax. I anslutning till denna nya djuphamn kommer även ny järnväg att anläggas som ansluter till Södra Malmbanan och övriga regionen. Över 20 miljoner kbm massor hanteras i projektet, varav en del av massorna kommer att återanvändas för tillskapande av nya hamn- och landytor. Just nu pågår planering och projektering för ett genomförande med start 2023/24.

Övriga hamnar

De övriga hamnarna i centrala Luleå drivs och förvaltas av olika aktörer. Där ingår bland annat Luleå kommuns kultur- och fritidsförvaltning, stadsbyggnadsförvaltning samt kommersiella och andra privata aktörer och föreningar. I kommunen finns också ett stort antal större och mindre hamnar och gästhamnar för fritidsbåtar som sköts om av olika föreningar, privata aktörer med flera.

Hamnar/pirar/bryggor finns också på ett antal skärgårdsöar. Under sommaren och hösten trafikeras skärgården av turbåtar till de populäraste öarna i Luleå skärgård. Turbåtarna avgår från Södra hamnplan och angör öarna Sandön (Klubbviken), Junkön, Kluntarna, Småskär, Hindersön och Brändöskär. Pendlarbåt kan bokas av dem som bor eller arbetar i skärgården. Pendelbåtstrafiken drivs under öppet vattensäsongen till prioriterade öar där pendelbåten kan angöra. Detta är idag: Hindersön, Långön, Degerön, Storbrändön, Junkön och Sandön.

Mer info om hamnarna finns på Luleå kommuns hemsida.

Gränsdragning för kommunalt och statligt ansvar inom Luleå kommuns vattenområden

Nedanstående bilder beskriver Luleås hamnar och dess gränser i vatten och gränsdragningen mellan kommunalt och statligt ansvar vid olyckor på älv och hav. Dessa gränser är fastställda i kommunal dialog med Sjöfartsverket och Kustbevakningen. Bilderna visar också ett antal hamnanläggningar som är landfasta eller belägna på öar som ligger inom statligt vatten men har kommunalt förvaltningsansvar. Dessa hamnar och den omedelbara närheten runt dem är kommunalt vatten. Alla andra vattendrag som inte räknas till hav och inte tas upp i dessa kartor, exempelvis sjöar i kommunen, är kommunalt vatten.

Kommunen ansvarar för de vattenområden som är markerade med gul färg, samt alla övriga vattenområden som inte angränsar mot havet, exempelvis sjöar eller Luleå älv. Dessa flygfoton beskriver alltså gränsdragningen mellan kommunalt och statligt vatten.

